
Innst. O. nr. 44

(2003-2004)

**Innstilling til Odelstinget
fra finanskomiteen**

Ot.prp. nr. 11 (2003-2004)

**Innstilling fra finanskomiteen om lov om endringer i lov 10. juni 1988 nr. 39
om forsikringsvirksomhet mv. (kommunale pensjonsordninger mv.)**

Innhold

	Side		Side
1. Proposisjonens hovedinnhold	4	2.8 Premiereserve	24
1.1 Innledning	4	2.8.1 Sammendrag	24
1.1.1 Sammendrag	4	2.8.2 Komiteens merknader	25
1.1.2 Komiteens merknader	6	2.9 Pensjonsordningens midler	26
2. Kommunale pensjonsordninger	7	2.9.1 Alminnelige regler	26
2.1 Bakgrunn for lovforslaget	7	2.9.1.1 Sammendrag	26
2.1.1 Sammendrag	7	2.9.1.2 Komiteens merknader	26
2.1.2 Komiteens merknader	7	2.9.2 Investeringsvalg	26
2.2 Generelt om lovforslaget	7	2.9.2.1 Sammendrag	26
2.2.1 Sammendrag	7	2.9.2.2 Komiteens merknader	27
2.2.2 Komiteens merknader	8	2.9.3 Overskudd	27
2.3 Forholdet til EØS-reglene	8	2.9.3.1 Sammendrag	27
2.3.1 Sammendrag	8	2.9.3.2 Komiteens merknader	27
2.3.2 Komiteens merknader	9	2.10 Øvrige bestemmelser	27
2.4 Virkeområdet for lovforslaget	9	2.10.1 Kommunale pensjonsordninger som egen bransje	27
2.4.1 Sammendrag	9	2.10.1.1 Sammendrag	27
2.4.2 Komiteens merknader	10	2.10.1.2 Komiteens merknader	27
2.5 Premier i kommunale pensjonsordninger – hovedspørsmål	10	2.10.2 Opplysningsplikt	27
2.5.1 Sammendrag	10	2.10.2.1 Sammendrag	27
2.5.2 Komiteens merknader	13	2.10.2.2 Komiteens merknader	28
2.6 Fellesordninger for premieberegning	13	2.10.3 Opphør av pensjonsordning	28
2.6.1 Utjevning av premie i fellesordning	13	2.10.3.1 Sammendrag	28
2.6.1.1 Sammendrag	13	2.10.3.2 Komiteens merknader	28
2.6.1.2 Komiteens merknader	16	2.10.4 Flytting av kommunale pensjonsordninger	28
2.6.2 Beregning av ordinær årspremie til fellesordningen	17	2.10.4.1 Sammendrag	28
2.6.2.1 Sammendrag	17	2.10.4.2 Komiteens merknader	28
2.6.2.2 Komiteens merknader	18	2.11 Særlige konkurranseforhold utenfor Banklovkomisjonens mandat	28
2.6.3 Beregning av reguleringspremie til fellesordningen	18	2.11.1 Flytting av pensjonsordning til KLP i lys av selskapsform	28
2.6.3.1 Sammendrag	18	2.11.1.1 Sammendrag	28
2.6.3.2 Komiteens merknader	21	2.11.1.2 Komiteens merknader	28
2.6.4 Beregning av andre engangsbetalte premier til fellesordningen	23	2.11.2 Overføringsavtalen	28
2.6.4.1 Sammendrag	23	2.11.2.1 Sammendrag	28
2.6.4.2 Komiteens merknader	23	2.11.2.2 Komiteens merknader	29
2.7 Innbetaling av årets premier	23	2.12 Markedet for kommunale pensjonsordninger – avsluttende kommentarer	29
2.7.1 Innbetalingsregler	23	2.12.1 Sammendrag	29
2.7.1.1 Sammendrag	23	2.12.2 Komiteens merknader	30
2.7.1.2 Komiteens merknader	24	2.13 Skatt og kommunale pensjonsordninger	30
2.7.2 Virkningen av unnlatt betaling av premie	24	2.13.1 Sammendrag	30
2.7.2.1 Sammendrag	24	2.13.2 Komiteens merknader	31
2.7.2.2 Komiteens merknader	24	2.14 Økonomiske og administrative konsekvenser	31
2.7.3 Inntektsføring av premiekrav	24	2.14.1 Sammendrag	31
2.7.3.1 Sammendrag	24	2.14.2 Komiteens merknader	32
2.7.3.2 Komiteens merknader	24		

	Side		Side
3. Flytting	32	3.4.8.2 Komiteens merknader	41
3.1 Innledning	32	3.4.9 Anvendelse av overførte midler	41
3.2 Bakgrunn for lovforslaget	32	3.4.9.1 Sammendrag	41
3.2.1 Sammendrag	32	3.4.9.2 Komiteens merknader	42
3.2.2 Komiteens merknader	32	3.5 Flytting av pensjonsrettigheter utgått fra kollektive pensjonsordninger	42
3.3 Virkeområde og flytterett	33	3.5.1 Flytting sammen med pensjons- ordningen	42
3.3.1 Sammendrag	33	3.5.1.1 Sammendrag	42
3.3.2 Komiteens merknader	35	3.5.1.2 Komiteens merknader	43
3.4 Flytting av kollektive pensjonsord- ninger	35	3.5.2 Flytting ved medregning av tidligere tjenestetid	43
3.4.1 Nærmere om flytting av kollektive pensjonsordninger	35	3.5.2.1 Sammendrag	43
3.4.1.1 Sammendrag	35	3.5.2.2 Komiteens merknader	44
3.4.1.2 Komiteens merknader	36	3.5.3 Flytting av fripolise og pensjon- skapitalbevis	44
3.4.2 Rettigheter i den nye pensjonsord- ningen	36	3.5.3.1 Sammendrag	44
3.4.2.1 Sammendrag	36	3.5.3.2 Komiteens merknader	44
3.4.2.2 Komiteens merknader	36	3.6 Flytting av individuelle pensjonsav- taler	45
3.4.3 Medlemmenes uttalerett	36	3.6.1 Flytteretten	45
3.4.3.1 Sammendrag	37	3.6.1.1 Sammendrag	45
3.4.3.2 Komiteens merknader	37	3.6.1.2 Komiteens merknader	45
3.4.4 Oppsigelse og flyttegebyr	37	3.7 Økonomiske og administrative kon- sekvenser	45
3.4.4.1 Sammendrag	37	3.7.1 Sammendrag	45
3.4.4.2 Komiteens merknader	38	3.7.2 Komiteens merknader	46
3.4.5 Oppgjørsfrist	38	4. Merknader til de enkelte bestem- melser	46
3.4.5.1 Sammendrag	38	5. Forslag fra mindretall	47
3.4.5.2 Komiteens merknader	39	6. Komiteens tilråding	47
3.4.6 Beregning av pensjonsordningens midler	39		
3.4.6.1 Sammendrag	39		
3.4.6.2 Komiteens merknader	39		
3.4.7 Premiereserve for uføreytelser	39		
3.4.7.1 Sammendrag	39		
3.4.7.2 Komiteens merknader	40		
3.4.8 Oppgjørsmåte	40		
3.4.8.1 Sammendrag	40		

Innst. O. nr. 44

(2003-2004)

Innstilling til Odelstinget fra finanskomiteen

Ot.prp. nr. 11 (2003-2004)

Innstilling fra finanskomiteen om lov om endringer i lov 10. juni 1988 nr. 39 om forsikringsvirksomhet mv. (kommunale pensjonsordninger mv.)

Til Odelstinget

1. PROPOSISJONENS HOVEDINNHOOLD

1.1 Innledning

1.1.1 Sammendrag

Proposisjonen gjelder endringer i lov 10. juni 1988 nr. 39 om forsikringsvirksomhet (forsikringsvirksomhetsloven). Proposisjonen består av to hoveddeler. Del I inneholder forslag til nye lovregler om kommunale pensjonsordninger, som vil inngå som et nytt kapittel 8b i forsikringsvirksomhetsloven. Del II inneholder forslag til regler om flytting av forsikringskontrakter, som vil inngå som et nytt kapittel 8c i loven.

Forslagene i del I har som formål å skape ryddige konkurranseforhold i markedet for kommunale pensjonsordninger. Kommunale pensjonsordninger har hittil ikke vært underlagt særskilt lovregulering. Lovforslaget inneholder regler for kommunale pensjonsprodukter, og vil bidra til at alle livsforsikringsselskaper kan tilby pensjonsprodukter til kommunal sektor på like vilkår.

Behovet for en endret rettstilstand på området har sin bakgrunn i at det i dag bare er ett livsforsikringsselskap, Kommunal Landspensjonskasse (KLP), som tilbyr et produkt som anses å oppfylle kravene som Hovedtariffavtalen for kommunal sektor stiller til finansieringssystemet for kommunale pensjonsprodukter. KLP tilbyr produkter hvor premiekostnader utjevnes over deltagerne i en fellesordning. Et slikt premieberegningssystem er i utgangspunktet i strid med forsikringsvirksomhetsloven, men KLP har an-

ledning til å tilby slike produkter i medhold av dispensasjon fra enkelte av forsikringsvirksomhetslovens regler. KLPs system anses å tilfredsstillere kravet i Hovedtariffavtalen for kommunal sektor kapittel 2 punkt 2.1.8 om at "Tjenestepensjonsordningen skal være basert på et premiesystem som er kjønnsnøytralt og ikke virker utstøtende på eldre arbeidstager". Ved Arbeidsrettens dom 8. oktober 2002 ble det slått fast at kommuner som hadde valgt forsikringsgivere som ikke kunne utjevne premier på samme måte som KLP, måtte flytte sine forsikringer, da disse var tariffstridige.

Lovforslaget om kommunale pensjonsordninger i proposisjonens del I bygger på forslaget i Banklovkommisjonens utredning nr. 10, NOU 2003:11 del I. Utredningen er enstemmig og er utarbeidet etter samarbeid med en arbeidsgruppe med representanter for de store livsforsikringsselskapene, herunder Kommunal Landspensjonskasse (KLP) og Landsorganisasjonen (LO). Banklovkommisjonen har valgt en tilnærming som innebærer at alle leverandører av forsikringsprodukter skal kunne tilby kommunale pensjonsprodukter som er i samsvar med kravene som stilles i Hovedtariffavtalen for kommunal sektor. Forslaget åpner for at alle forsikringstilbydere skal kunne opprette fellesordninger for premieberegning, uten behov for dispensasjon fra forsikringsvirksomhetslovens regler. Eksisterende dispensasjoner fra forsikringsvirksomhetsloven vil ikke bli videreført.

Lovforslaget omhandler ikke spørsmål knyttet til hvilke pensjonsytelser kommunale pensjonsordninger skal gi, noe som er fastlagt i Hovedtariffavtalen. Lovforslaget griper heller ikke inn i rettigheter og plikter etter den såkalte Overføringsavtalen mellom Statens Pensjonskasse og KLP og andre parter tilsluttet avtalen.

Proposisjonens del II inneholder som nevnt forslag til nytt kapittel 8c i forsikringsvirksomhetsloven.

Kapittel 8c har til hensikt å erstatte § 7-8 i forsikringsvirksomhetsloven med tilhørende forskrift 27. november 1991 nr. 757 om rett til overføring av oppsamlede midler knyttet til kollektiv eller individuell livs- eller pensjonsforsikring (flytteforskriften). Den generelle flyttheadgangen beholdes. Forslaget inneholder nærmere regler om flytting av kollektive pensjonsordninger, fripoliser og pensjonskapitalbevis og individuelle pensjonsavtaler og livrenteforsikringer mellom pensjonsinnretninger. For øvrige livs- og pensjonsforsikringskontrakter foreslås det at nærmere regler kan gis i forskrift. Forslaget innebærer i hovedsak en videreføring av og presisering av gjeldende rett. Formålet er å samle, forenkle og lovfeste bestemmelsene om flytting av livsforsikrings- og pensjonskontrakter. På enkelte punkter foreslås det imidlertid nye regler.

1.1.2 Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Ranveig Frøiland, Svein Roald Hansen, Tore Nordtun, Tomas Norvoll og Torstein Rudihagen, fra Høyre, Svein Flåtten, Torbjørn Hansen, Heidi Larssen og Jan Tore Sanner, fra Fremskrittspartiet, Gjermund Hagesæter, lederen Siv Jensen og Per Erik Monsen, fra Sosialistisk Venstreparti, Øystein Djupedal, Audun Bjørlo Lysbakken og Heidi Grande Røys, fra Kristelig Folkeparti, Ingebrigt S. Sørfonn og Bjørg Tørresdal, fra Senterpartiet, Morten Lund, fra Venstre, May Britt Vihovde og fra Kystpartiet, Steinar Bastesen, viser til at innstillingen er avgitt på grunnlag av foreløpig utgave av proposisjonen.

Komiteen viser til at forslagene i proposisjonen åpner for økt konkurranse på likt grunnlag i markedet for offentlige tjenestepensjoner. Komiteen har merket seg at det har vært en aktiv og voksende konkurranse i store deler av det offentlige pensjonsmarkedet siden 1997.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Senterpartiet og Kystpartiet, mener proposisjonen på en god måte sikrer arbeidstakernes tariffavtalte rettigheter, samtidig som konkurransen ivaretas uten dispensasjoner fra lovverket.

Flertallet forutsetter at loven kan iverksettes raskt slik at dagens dispensasjoner kan bortfalle og slik at alle leverandører kan forholde seg til de samme konkurransemessige rammebetingelsene. Flertallet har merket seg at det synes å være bred tilslutning i forsikringsnæringen om de foreslåtte lovreglene.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Senterpartiet og Kystpartiet viser til at utgangspunktet for Banklovkommisjonens arbeid og dermed denne proposisjonen er Dokument nr. 8:76 (2001-2002) Forslag fra stortingsrepresentantene Per Sandberg, Siv Jensen og Gjermund Hagesæter om å be Regjeringen gjennomføre tiltak for å sikre fri konkurranse på markedet for kommunale tjenestepensjonsordninger. Disse medlemmer viser til at forslagsstillerne i Dokument nr. 8:76 (2001-2002) skrev følgende om hvilke tiltak som kunne gjennomføres for å øke konkurransen i markedet for kommunale tjenestepensjoner:

"En nærliggende måte å gjøre dette på vil være å lovfeste et forbud mot at bestemmelser om pensjon i tariffavtaler eller individuelle arbeidsavtaler utformes slik at de reelt er til hinder for at pensjonsordninger flyttes fra et forsikringsselskap til et annet."

Disse medlemmer vil peke på at retten til å inngå tariffavtaler bygger på forståelsen av at det er en grunnleggende forskjell mellom arbeidsmarkedet og markedene for varer, tjenester og kapital. De fleste industrialiserte land har derfor arbeidsrettslige regler som gir fagforeningene kompetanse til å inngå tariffavtale med arbeidsgivere eller arbeidsgiverorganisasjoner. Disse medlemmer viser til at slike avtaler nødvendigvis vil begrense konkurransen i arbeidsmarkedet, og at tariffavtaler i de fleste land derfor er skjermet fra konkurransereglene.

Disse medlemmer peker på at unntakene fra konkurransereguleringen ikke er helt ubegrensede, og at EFTA-domstolen har vurdert om en tariffavtale som går ut på at en kollektiv tjenestepensjonsordning skal være basert på et kjønnsnøytralt finansieringsystem, og som bare kan oppfylles av en leverandør, er forenlig med konkurransereglene i EØS-avtalen. Disse medlemmer viser til at EFTA-domstolen konstaterte at de omstridte reglene i hovedtariffavtalen, blant annet kjønnsnøytrale premier, synes å være egnet til å forbedre lønns- og arbeidsvilkårene, og derfor faller utenfor konkurransereglene. I EFTA-dommen heter det at så lenge avtalen faller utenfor konkurransereglene i EØS-avtalen, må begrensingen i konkurransen som følger aksepteres.

Disse medlemmer viser til Innst. S. nr. 136 (2001-2002) der disse medlemmer pekte på at dersom konkurransen i markedet for kommunale tjenestepensjoner skulle øke, burde det heller skje ved at flere selskaper fikk mulighet til å tilby gjennomsnittlige premier enn ved å innskrenke vilkårene for KLP. Disse medlemmer har merket seg at Banklovkommisjonen har lagt Hovedtariffavtalen mellom partene i kommunal sektor og Arbeidsrettens tolkning av denne avtalen til grunn for sitt arbeid, og

at Regjeringen på de fleste punkter har fulgt opp Banklovkommisjonen.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti mener at når lovgivningen bygger på Hovedtariffavtalens regler om kjønns- og aldersnøytrale premier, er det et godt grunnlag for å åpne for konkurranse mellom selskapene om kommunale tjenstepensjoner.

Komiteens medlemmer fra Senterpartiet og Kystpartiet viser til at formålet med lovendringen er å sikre et felles lovverk, uten dispensasjoner, for alle forsikringsselskapene, slik at de får like muligheter til å tilby forsikringsavtaler innen markedet for kommunale tjenstepensjoner. Loven skal sikre at det blir konkurranse på like vilkår.

Disse medlemmer har merket seg at det har vært en aktiv og voksende konkurranse i store deler av det offentlige pensjonsmarkedet siden 1997, men kravene til pensjonsproduktene som ble levert har ikke vært klare nok. Disse medlemmer mener at lovendringen også må sikre rammer for bedre ryddighet i konkurransen.

2. KOMMUNALE PENSJONSORDNINGER

2.1 Bakgrunn for lovforslaget

2.1.1 Sammendrag

Det er i proposisjonen redegjort for behandlingen av Dokument nr. 8:76 (2001-2002) forslag fra stortingsrepresentantene Siv Jensen, Per Sandberg og Gjermund Hagesæter om tiltak for å sikre fri konkurranse i markedet for kommunale tjenstepensjonsordninger, brev fra finansminister Per-Kristian Foss til finanskomiteen av 21. mars 2002, om konkurransen i markedet for kommunale pensjonsordninger, mandat til Banklovkommisjonen i brev 15. mai 2002 om å vurdere konkurransesituasjonen i markedet for kommunale pensjonsordninger, høringsmerknader og Banklovkommisjonens arbeid med kjønns- og aldersnøytralitet i private tjenstepensjonsordninger

Finansdepartementet vil sende Banklovkommisjonens utredning om kjønns- og aldersnøytralitet i ytelsesbaserte tjenstepensjonsordninger i privat sektor på alminnelig høring etter at utredningen er avgitt.

2.1.2 Komiteens merknader

Komiteen viser til merknader under de enkelte punkter nedenfor.

2.2 Generelt om lovforslaget

2.2.1 Sammendrag

Det har i flere år vært oppmerksomhet knyttet til konkurransesituasjonen i det kommunale pensjonsmarkedet. Som illustrert i Dokument nr. 8:76 (2001-2002) våren 2002, har det blitt stilt fokus på flere forhold som kan påvirke konkurransesituasjonen og hvordan disse forholdene har virket sammen. Dette gjelder blant annet betydningen av:

- KLPs dispensasjon fra forsikringsvirksomhetsloven § 7-6 fra 1990,
- kravet innarbeidet i Hovedtariffavtalen for kommuner mv. (Hovedtariffavtalen) i 1998 om at ved skifte av pensjonsleverandør skal pensjonsordningen bygge på et finansieringssystem som er kjønnsnøytralt og som ikke bidrar til å utstøte eldre arbeidstakere,
- bestemmelsen i flytteforskriften § 3-8 om at det kan avtales at flytting av pensjonsordning skjer ved et årsskifte, og
- overføringsavtalen med Statens Pensjonskasse.

Konkurransesituasjonen ble videre satt på dagsorden da 11 kommuner som flyttet sine pensjonsordninger fra KLP til private livsforsikringsselskaper, i 1999 ble saksøkt av LO/Kommuneforbundet. Arbeidsrettens dom falt 8. oktober 2002, og de saksøkte kommuner fikk frist til 1. juli 2003 til å sørge for at pensjonsordningene deres var i tråd med Hovedtariffavtalens krav til finansieringssystem som er kjønnsnøytralt og som ikke virker utstøtende på eldre arbeidstakere. Arbeidsretten la videre til grunn at Hovedtariffavtalens krav var nært knyttet opp til KLPs finansieringssystem i Fellesordningen, og at det kreves utjevning av premie over et kollektiv av kommuner. Arbeidsretten la imidlertid til grunn at løsningene ikke i detalj må svare til KLPs system. For å legge til rette for like rammebetingelser etter Arbeidsrettens dom, ga Finansdepartementet tre andre livsselskaper dispensasjon fra forsikringsvirksomhetsloven §§ 7-5 og 7-6 høsten 2002. Imidlertid mente LO/Kommuneforbundet at dispensasjonene ikke var tilstrekkelig omfattende, da det ikke ble dispensert fra at reguleringspremie skulle beregnes særskilt for den enkelte pensjonsordning. Det er i proposisjonen redegjort nærmere for bakgrunnen for lovforslaget.

Departementet viser til at Arbeidsrettens dom mot enkelte kommuner som har flyttet sine pensjonsordninger fra KLP, har vist den konkurransemessige betydningen av at pensjonsinnretningene har like rammebetingelser på regelverkssiden. Finansdepartementet finner det derfor ønskelig at dispensasjoner fra forsikringsvirksomhetsloven som pensjonsleverandørene tidligere har fått, trekkes tilbake, slik Banklovkommisjonen har lagt til grunn. Finansde-

partementet legger også til grunn at Banklovkommisjonen har fått meget bred støtte for målsetningen om å bedre konkurransen i kommunal sektor og for forslaget om at det skal gjelde samme lovregler for samtlige selskaper.

Det er for øvrig generelt viktig - i en tid med bred konkurranse og betydelige konserndannelser - at lik aktivitet (virksomhet) reguleres likt. Noe annet vil stimulere til at aktiviteter plasseres dit de er gunstigst regulert. Ulik regulering av samme aktivitet vil således føre til uønskede risikooverføringer internt i et konsern.

Departementet har merket seg at enkelte høringsinstanser har stilt spørsmål ved at Hovedtariffavtalen legges som premiss for lovgivningen, og ikke motsatt. Departementet vil i den sammenheng understreke at Banklovkommisjonen i sitt mandat ikke var bundet til å foreslå løsninger i tråd med Hovedtariffavtalen, men at Banklovkommisjonen stod fritt til å vurdere ulike virkemidler for å oppnå konkurranse i det kommunale pensjonsmarkedet.

Finansdepartementet har registrert at det synes å være betydelig støtte til Banklovkommisjonens forslag om på generelt grunnlag å åpne for premieutjevning i fellesordninger med utgangspunkt i et system utviklet og praktisert i KLP. Dette er et nytt prinsipp i forhold til forsikringslovgivningens etablerte løsninger. Enkelte høringsinstanser har videre vist til at forslaget ikke nødvendigvis sikrer konkurranse i markedet for kommunale pensjonsordninger, og at det kan være betydelige etableringshindre. Som Banklovkommisjonen peker på, vil konkurransesituasjonen i stor grad avhenge av andre faktorer enn regelverk fastsatt av myndighetene.

Finansdepartementet har etter en samlet vurdering valgt å følge Banklovkommisjonens forslag om å åpne for en generell adgang til premieutjevning mellom arbeidsgivere som har kommunale pensjonsordninger. Dette forutsetter at det gjøres unntak fra reglene om premieberegning i forsikringsvirksomhetsloven slik at alle selskaper kan benytte utjevned premie for premieberegning i samsvar med Hovedtariffavtalens krav til finansieringssystemet i kommunale pensjonsordninger. Departementet har i sin vurdering lagt vekt på at forslaget har fått bred støtte i høringen, og anser at den fremstår som den beste løsningen for å øke konkurransen om å tilby kommunale pensjonsordninger. Departementet legger imidlertid til grunn at regelverket skal evalueres og eventuelt justeres dersom det viser seg at løsningene har uforutsette uheldige konsekvenser, eller at det likevel ikke opprettes virksom konkurranse mellom markedsaktørene.

Banklovkommisjonen har i sitt lovutkast innarbeidet en rekke bestemmelser som i første omgang synes å ha en produktrettslig karakter, og som blant

annet har bestemmelser i lov om foretakspensjon som mal. Kommisjonen legger blant annet til grunn at det bør:

"tas i betraktning at også regelverkstiltak som i og for seg fremtrer som pensjonsrettslige, kan bidra til å gjøre reguleringen av kollektivmarkedet mer konkurransenøytral. Bestemmelser i lovgivningen om ytelsesbasert foretakspensjon kan i enkelte henseender tenkes å danne et brukbart utgangspunkt for regulering også av enkelte forhold vedrørende kommunal foretakspensjon, blant annet for å fjerne den usikkerhet som mangel på "kjøreregler" ellers kan skape for markedsaktørene". (NOU 2003:11 s. 34)

Det er ikke en primær målsetning for Finansdepartementet å foreslå produktreguleringer av kommunale tjenestepensjoner. Videre har flere høringsinstanser påpekt at det synes uryddig å ha regler som framtrer som produktreguleringer i en lov om forsikringsvirksomhet. Finansdepartementet er i prinsippet enig med disse høringsinstansene. Ut fra en samlet vurdering har Finansdepartementet likevel funnet det hensiktsmessig å følge Banklovkommisjonens forslag. Departementet legger som nevnt over til grunn at lovreglene vil bli evaluert på et senere tidspunkt, og at det i denne sammenheng kan være aktuelt å vurdere om bestemmelser som framtrer som produktrettslige burde inntas i en egen lov om kommunale tjenestepensjoner.

Vedrørende bestemmelser om flytting vises til drøfting i proposisjonens del II.

2.2.2 Komiteens merknader

Komiteen slutter seg til departementets generelle begrunnelse for å endre lovverket for kommunale tjenestepensjonsordninger.

2.3 Forholdet til EØS-reglene

2.3.1 Sammendrag

I avsnitt 7.1.5 tar Banklovkommisjonen opp forholdet til EØS-reglene. Kommisjonen skriver:

"I overensstemmelse med prinsippet om fri flyt av tjenesteytelser, er hovedreglene i EØS-reglene at markedsadgangen skal være lik for alle forsikrings-selskaper, uavhengig av i hvilket EØS-land et selskap har hovedkontor. Banklovkommisjonen kan ikke se at kommunal pensjonsordning vil skape særlige problemstillinger eller stå i noen særskilt stilling i forhold til EØS-regelverket. EØS-selskaper med hovedkontor i andre EØS-land vil i forhold til kommunale pensjonsordninger ha tilsvarende markedsadgang som norske livsforsikrings-selskaper. En annen sak er om denne markedsadgangen vil bli benyttet av utenlandske EØS-selskaper."

Det er i proposisjonen redegjort for høringsinstansenes merknader.

Departementet viser til at Kredittilsynet har tatt opp spørsmålet om hvorvidt reglene om kommunale pensjonsordninger i lovforslaget her kan gjøres gjeldende for livsforsikringsselskaper fra andre EØS-land som ønsker å drive virksomhet i Norge etter reglene om grenseoverskridende virksomhet eller filialeablering. I henhold til Rådskonferansedirektiv 2002/12/EF om grenseoverskridende virksomhet og filialeablering artikkel 10 er det tilsynsmyndigheten i selskapets hjemland som har ansvar for det finansielle tilsyn med selskapet, og dermed enerett til å regulere selskapets finansielle forhold. Derimot følger det av samme direktiv artikkel 32 at ufravikelige avtalerettslige regler kan gjøres gjeldende for livsforsikringsselskaper fra andre EØS-land når forsikringen består i vertslandet, i dette tilfellet i Norge. Også ellers er det en viss adgang til å gjøre sentrale bestemmelser som skal sikre forsikringstakers rettigheter, gjeldende overfor slike selskaper, såfremt en er utenfor området for harmoniserte EØS-regler, og reglene tilfredsstillende kravene i EF-domstolens doktriner om allmenne hensyn. Det vises til fortalen nr. 46 til Rådskonferansedirektiv 2002/12/EF.

Banklovkommisjonen drøfter i avsnitt 7.1.3 i NOU 2003:11 del I, det forhold at regler i lovutkastet som formelt fremtrer som pensjonsrettslige, reelt også vil ha karakter av virksomhetsregler for livsforsikringsselskapene. Dette har sammenheng med Banklovkommisjonens oppfatning om at det er behov for å harmonisere visse ulikheter i pensjonsrettslige regler og praksis mellom KLP og de øvrige livsforsikringsselskapene, for å sikre effektiv konkurranse.

Departementet er enig i at det bør foretas en nærmere vurdering av forholdet mellom produktregler og virksomhetsregler, herunder forholdet mellom de aktuelle produktregler og skatterelaterte problemstillinger i lys av våre EØS-forpliktelser. Departementet antar at en nærmere vurdering vil måtte gjøres i forhold til oppfølgende endringer i forskrift 22. september 1995 nr. 827 om forsikringstjenesteytelser og etablering av filial og forsikringsselskap med hovedsete i annen stat i Det europeiske økonomiske samarbeidsområde m.m. (filialforskriften), som regulerer hvilke bestemmelser i forsikringsvirksomhetsloven som skal gis anvendelse for selskaper fra andre EØS-land.

I forhold til Konkurransetilsynets merknader vedrørende lov om foretakspensjon, vil Finansdepartementet bemerke at det ikke synes naturlig å ta opp slike problemstillinger i denne proposisjonen som kun omhandler kommunale pensjonsordninger mv.

2.3.2 Komiteens merknader

Komiteen tar departementets omtale av forholdet til EØS-reglene til orientering.

2.4 Virkeområdet for lovforslaget

2.4.1 Sammendrag

Banklovkommisjonen har, i samsvar med målsetningen om å åpne for konkurranse i markedet for kommunale pensjonsprodukter, foreslått at alle pensjonsleverandører skal ha adgang til å tilby slike produkter.

Det er i proposisjonen redegjort nærmere for banklovkommisjonens vurderinger og forslag og høringsinstansenes merknader.

Virkeområdet for bestemmelsene i kapittel 8b i forsikringsvirksomhetsloven må ses i sammenheng med regelverkets formål om å åpne for konkurranse i markedet for kommunale pensjonsordninger som omfattes av Hovedtariffavtalen for kommunal sektor, eller tariffavtale med tilsvarende krav til pensjonsordning. Departementet slutter seg til Banklovkommisjonens forslag om å gjøre regelverket gjeldende for forsikringstakere som enten er bundet av Hovedtariffavtalen eller av tariffavtale med tilsvarende krav, eller som har en tilsvarende pensjonsordning uten å være tariffestet forpliktet til dette. Både livsforsikringsselskaper og pensjonskasser skal etter forslaget kunne tilby kommunale pensjonsordninger i samsvar med bestemmelsene i kapittel 8b.

Bestemmelsene vil for det første gjelde for ordninger opprettet av kommunal arbeidsgiver, dvs. av kommuner og fylkeskommuner. Bestemmelsene vil dernest gjelde for tilsvarende ordninger opprettet av ulike foretak med kommunal tilknytning. I lovforslaget er dette angitt som "foretak hvor en kommune har den bestemmende innflytelse eller har eller har hatt en kommunal eierandel eller som har nær tilknytning til en kommune". Som Banklovkommisjonen viser til, vil ulike foretak som er eiet av eller for øvrig har nær tilknytning til en kommune, og som dessuten er medlem av Kommunenes Sentralforbund, være bundet av Hovedtariffavtalen for kommunal sektor eller annen tariffavtale som stiller tilsvarende krav til pensjonsordning. Bestemmelsen vil videre omfatte blant annet fristilte kommunale foretak. Slike foretak kan velge å opprette en kommunal pensjonsordning, selv om de ikke har en tariffestet plikt til dette. Dersom de velger en kommunal pensjonsordning, er de etter § 6-45-2 i forskrift 19. november 1999 nr. 1158 til utfylling og gjennomføring av skatteloven (FSFIN), gitt rett til inntektsfradrag for kostnader til den kommunale pensjonsordningen. I FSFIN er disse foretakene angitt som foretak som har eller har hatt en kommunal eierandel eller som har nær tilknytning til en kommune. Tilsvarende formulering er tatt inn i lovforslaget her, slik at foretak som omfattes av virkeområdet for FSFIN også vil omfattes av virkeområdet til kapittel 8b.

I samsvar med Banklovkommisjonens forslag foreslår departementet at kapittel 8b også skal gjelde

for ordninger opprettet av "statlige helseforetak og andre statlige foretak". Regelverket skal således ikke hindre at foretak som tidligere har vært innenfor det kommunale pensjonssystemet skal kunne opprettholde slike ordninger selv om eierforholdet endres. Som Banklovkommisjonen påpeker, vil dessuten statlige arbeidsgivere som følge av tariffavtale utenfor kommunal sektor kunne ha en plikt til å opprette pensjonsordninger som tilfredsstillende de samme krav som en kommunal pensjonsordning.

Kredittilsynet har i sin høringsuttaleelse stilt spørsmål ved utformingen av utkast til § 8b-1, da det etter Kredittilsynets oppfatning kan synes som om kapitlet også skal regulere kommunale pensjonsordninger som ikke inngår i en fellesordning for premieberegning. Departementet legger til grunn at kapittel 8b bare skal gjelde de pensjonsordninger som er utformet i samsvar med de krav som er fastsatt i Hovedtariffavtalen i kommunal sektor eller annen tariffavtale med tilsvarende krav til pensjonsordningen. Det presiseres at det ikke er noe krav for å velge å opprette en slik ordning at man er bundet av en tariffavtale. Dette er i tråd med Banklovkommisjonens forslag, jf. NOU 2003:11 s. 111 med videre henvisninger. Det presiseres videre at departementet ikke har til hensikt å gjøre endringer i rettstilstanden for andre kommunale pensjonsordninger som ikke faller inn under virkeområdet til kapittel 8b.

Departementet har merket seg at enkelte høringsinstanser mener at begrepet "kommunale pensjonsordninger" blir noe misvisende, da lovforslaget også omfatter blant annet statlige helseforetak. Selv om begrepet ikke er helt dekkende, er det etter departementets syn likevel hensiktsmessig å anvende begrepet som en samlebetegnelse på den type pensjonsordninger som reguleres av kapittel 8b.

Departementet slutter seg til Banklovkommisjonens vurdering av at det på enkelte områder etter hvert kan vise seg behov for mer detaljerte regler enn lovforslaget inneholder. Det vil også kunne oppstå spørsmål om avgrensning av virkeområdet for bestemmelsene. Departementet foreslår etter dette at det i § 8b-1 tredje ledd tas inn en hjemmel for at Finansdepartementet kan fastsette nærmere regler til utfylling og avgrensning av bestemmelsene i kapitlet, i tråd med Banklovkommisjonens forslag.

Departementet foreslår i § 8b-2 å åpne for kommunale konsernpensjonskasser i samsvar med Banklovkommisjonens forslag. Etter forslaget kan en kommune og ett eller flere foretak hvor kommunen har bestemmende innflytelse, eller flere slike foretak, opprette felles pensjonsordning. Det foreslås at også foretak som kommunen har eller har hatt eierandel i, eller som har nær tilknytning til kommunen, kan omfattes av en slik felles pensjonsordning. Felles pen-

sjonsordning skal kunne opprettes både i livsforsikringselskap og pensjonskasse.

Kredittilsynet har reist spørsmål ved om det er hensiktsmessig å åpne for at en kommunal pensjonskasse kan omfatte foretak som kommunen "har eller har hatt eierandel i", uten at det stilles krav om nær tilknytning til kommunen og uten at Kredittilsynet skal godkjenne opptaket eller videreføring av vedkommende selskaps pensjonsordning i pensjonskassen. Departementet viser til at slike foretak er gitt rett til skattefradrag for kostnader til kommunal pensjonsordning i henhold til FSFIN § 6-45-2. Når denne type foretak først er gitt adgang til å opprette kommunale pensjonsordninger, bør det etter departementets syn være opp til foretaket og kommunen i fellesskap om det anses hensiktsmessig at foretaket inngår i felles pensjonsordning i den kommunale pensjonskassen.

Flere høringsinstanser har tatt til orde for at det åpnes for å opprette interkommunale pensjonskasser. Dette spørsmålet er ikke utredet av Banklovkommisjonen, og kommisjonen har ikke foreslått en slik adgang. På denne bakgrunn antar Finansdepartementet at dette er en problemstilling som det ikke vil være tilstrekkelig grunnlagsmateriale til å ta stilling til på nåværende tidspunkt. Departementet har derfor ikke funnet det hensiktsmessig å foreslå eventuelle lovregler om interkommunale pensjonskasser.

2.4.2 Komiteens merknader

Komiteen slutter seg til Regjeringens forslag til § 8b-1 og § 8b-2 i forsikringsvirksomhetsloven.

Komiteen viser til brev fra departementet av 27. november 2003 hvor det opplyses at Banklovkommisjonen har påbegynt et arbeid med å utrede regelverket omkring pensjonskasser. Departementet opplyser videre at de vil be Kommisjonen om å utrede spørsmålet vedrørende etablering av interkommunale pensjonskasser. Komiteen er tilfreds med at Kommisjonen skal utrede spørsmålet og ber om at utredningen gis prioritet.

Komiteen mener at det kan vise seg å være en god løsning at også fristilte statlige selskaper kan ha tjenestepensjoner med kjønns- og aldersnøytrale premier i private livselskaper. Komiteen vil imidlertid vise til at en slik løsning ikke har vært utredet nærmere og ikke har vært ute på høring hos de berørte partene. Komiteen mener derfor at Regjeringen skal utrede forslaget nærmere, før Stortinget tar stilling til dette spørsmålet.

2.5 Premier i kommunale pensjonsordninger - hovedspørsmål

2.5.1 Sammendrag

I avsnitt 7.3.1 peker Banklovkommisjonen på at det foreligger kompliserte spørsmål knyttet til bereg-

ningen av premier for kommunale pensjonsordninger.

Det er i proposisjonen redegjort nærmere for Banklovkomisjonens vurderinger og forslag og for høringsinstansenes merknader.

Departementet viser til at Banklovkomisjonen i NOU 2003:11 foretar en prinsipiell gjennomgang av forskjellen mellom kommuners arbeidsrettslige forpliktelser i forhold til sine arbeidstakere, og hvilke forsikringsrettslige forpliktelser som kan dekkes i livselskaper eller pensjonskasser. Finansdepartementet vil, som Kredittilsynet, gi uttrykk for at det er nyttig at kommisjonen her bidrar til å synliggjøre og adressere ansvarsforholdene i skjæringspunktet mellom forpliktelser etter Hovedtariffavtalen i kommunal sektor og pensjonsinnretningenes forpliktelser.

Finansdepartementet tar til etterretning at Banklovkomisjonen blant annet på bakgrunn av ovennevnte kartlegging av ansvarsforhold, selskapenes ulike praksis ved premieberegning, samt ønsket om "klare kjøreregler" finner det nødvendig å foreslå regler for premieberegning for kommunale pensjonsordninger ut over regler om fellesordninger som drøftes i kapittel 6 i proposisjonens del I. Finansdepartementet antar at Banklovkomisjonens hovedanliggende har vært å utdype og klargjøre i hvilken grad virksomhetsreglene for forsikring setter grenser for premieberegning i kommunale pensjonsordninger, samt å sikre et entydig og felles rammeverk for livselskapene og pensjonskassene.

Finansdepartementet har merket seg at Banklovkomisjonen har foreslått regler om premieberegning som i betydelig grad tar utgangspunkt i og viderefører det system som er utviklet i KLP, siden utgangspunktet for Banklovkomisjonen er de tariffbaserte avtaler. En fordel med denne tilnærmingen er at den i utgangspunktet bygger på eksisterende system, og at de foreslåtte lovreglene også vil ha begrenset betydning for de kommunale arbeidsgivere som i dag har sin pensjonsordning i KLP.

Som kort omtalt i del I kapittel 2 har Banklovkomisjonen foreslått en del bestemmelser som beskriver krav til produktet eller premieberegningen ved kommunale pensjonsordninger, og som ikke går direkte på livselskapenes virksomhet. Eksempler er regler om lineær opptjening og regler om forbehold om endring av beregningsgrunnlag. Tidligere har det ikke vært vanlig å innta slike bestemmelser i forsikringsvirksomhetsloven. Bestemmelser som stiller krav til produktutformingen har i stedet vært plassert for eksempel i lov om foretakspensjon og innskuddspensjonsloven, og begrunnet med at myndighetene kan stille krav til pensjonsordninger som blir skattemessig gunstig behandlet. Etter det Finansdepartementet forstår, har Banklovkomisjonen foreslått denne typen bestemmelser i forsikringsvirksomhets-

loven for å sikre like rammebetingelser, og for at konkurransen mellom livselskapene ikke skal medføre u hensiktsmessige tilpasninger. Etter departementets vurdering er det i utgangspunktet ikke hensiktsmessig med en svært detaljert angivelse av de kommunale pensjonsordninger i forsikringsvirksomhetsloven. Dette kan hindre utviklingen av pensjonsordninger eller også gi behov for hyppige lovendringer. Departementet har likevel, i tråd med Banklovkomisjonens forslag, valgt å ta reglene inn i forsikringsvirksomhetsloven. Det vises til omtale i kapittel 2 der det legges til grunn at lovreglene vil bli evaluert på et senere tidspunkt, og at det kan være aktuelt å vurdere om bestemmelser som framtrer som produktrettslige burde inntas i en egen lov om kommunale tjenestepensjoner.

Finansdepartementet viser til del I kapittel 2 og 6 der det legges opp til at det regelverk som nå foreslås gjort gjeldende vil bli evaluert. Finansdepartementet legger til grunn at det også vil være aktuelt å evaluere de generelle bestemmelser om premieberegning som foreslås for kommunale pensjonsordninger og plasseringen av disse i forsikringsvirksomhetsloven.

Finansdepartementet har merket seg at høringsinstansene ikke synes å ha innvendinger mot at årlig premie for en pensjonsordning skal inndeles i ordinær årspremie, reguleringspremie og særskilte engangspremier. Videre synes det ikke å være betydelige motforestillinger mot at premiene i utgangspunktet beregnes etter vanlige forsikringstekniske prinsipper. Finansdepartementet antar at Banklovkomisjonens forslag kan bidra til en ryddig og oversiktlig behandling av pensjonsordninger i kommunal sektor. Det vises til lovforslaget § 8b-4.

Finansdepartementet mener videre at det er en forutsetning at lovbestemmelser i forsikringsvirksomhetsloven ikke stiller krav om at forsikringspremier ved kommunale pensjonsordninger skal utjevnes i fellesordninger, men at eventuelle løsninger med fellesordninger er valgfrie. Det vises til nærmere omtale i del I avsnitt 6.1.3.

Banklovkomisjonen har i utkast til § 8b-5 foreslått at tidspunktet for beregning av de ulike premier angis i loven. Aktuarforeningen stiller spørsmål ved bestemmelsen om at ordinær årspremie skal beregnes ved årets begynnelse og senere i året i takt med lønnsutviklingen. Aktuarforeningen mener videre at man må kunne ha annet hovedforfall enn 1. januar. Finansdepartementet mener bestemmelsene om tidspunkt for premieberegning er meget detaljerte, og at det kan stilles spørsmål både ved behovet for slike detaljerte bestemmelser, og om slike bestemmelser bør inntas i forsikringsvirksomhetsloven. Finansdepartementet antar at det kan være en fordel med premiefastsettelse ved årsskiftet dersom den aktuelle pensjonsordning inngår i en fellesordning. Departe-

mentet har etter en samlet vurdering sluttet seg til Banklovkomisjonens forslag til bestemmelser. Det vises til lovforslaget § 8b-5 første, annet og tredje ledd. Det vises for øvrig til omtalen av bestemmelser om innbetaling av premie under del I kapittel 7.

I utkast til forsikringsvirksomhetsloven § 8b-5 fjerde ledd foreslår Banklovkomisjonen en bestemmelse om at det ved premieberegning skal gjøres fradrag i pensjonsytelsene for forventede ytelser utbetalt fra folketrygden. Finansdepartementet har merket seg at enkelte høringsinstanser har stilt spørsmål ved behovet for en slik bestemmelse. Bestemmelsen vil etter Finansdepartementets oppfatning kunne være klargjørende i forhold til å illustrere pensjonsinnretningens forpliktelser. Banklovkomisjonen foreslår videre i utkastet til § 8b-5 fjerde ledd nærmere regler om beregning av grunnpensjon og tilleggs pensjon. Finansdepartementet har merket seg Kredittilsynets synspunkt om at slike beregningsregler egner seg bedre til fastsetting i forskrift enn som egne bestemmelser i forsikringsvirksomhetsloven. Finansdepartementet slutter seg til dette, og foreslår at departementet gis hjemmel til å gi nærmere regler om fastsettelse av beregnet folketrygd. Det vises til lovforslaget § 8b-5 fjerde ledd.

Banklovkomisjonen har foreslått en bestemmelse i forsikringsvirksomhetsloven § 8b-7 første ledd som angir at medlemmenes rett til pensjon skal opptjenes lineært fra tidspunktet for medlemskap i pensjonsordningen og frem til pensjonsalder (eller annen særaldersgrense). FNH har i sin høringsuttalelse pekt på at lovutkastet er i overensstemmelse med lov om foretakspensjon, men at utkastet avviker fra lov om Statens Pensjonskasse og gjeldende vedtekter i KLP. FNH har på denne bakgrunn bedt Finansdepartementet klargjøre at opptjent pensjon for en som fratrer fra en kommunal pensjonsordning ikke vil bli endret i forhold til dagens praksis. FNH foreslår at det eventuelt vurderes en justering av lovbestemmelsen.

Finansdepartementet har forelagt problemstillingen for Kredittilsynet i brev av 10. september 2003. Kredittilsynet konstaterer i brev av 16. september 2003 at Banklovkomisjonens lovutkast § 8b-7 første ledd "etter sin ordlyd innebærer endring av gjeldende prinsipper for finansiering og opptjening av rettigheter i kommunale pensjonsordninger". Departementet har merket seg uttalelsene fra FNH og Kredittilsynet, og legger til grunn at det ved behov kan fastsettes nærmere regler om anvendelse av det lineære prinsipp med hjemmel i lovforslaget § 8b-1 tredje ledd.

Det følger videre av lovforslaget § 8b-7 første ledd at dersom tidligere tjenestetid fra statlig eller annen kommunal pensjonsordning skal medregnes, skal tidspunktet for medlemskap i nåværende pen-

sjonsordning beregnes fra et tilsvarende tidligere tidspunkt. Bestemmelsen regulerer virkningen av at tidligere tjenestetid medregnes, nemlig at en ved premieberegningen må legge et tilsvarende tidligere tidspunkt til grunn som ansettelsestidspunkt. For kommunale pensjonsordninger er det i dag slik at det skal skje medregning av tidligere tjenestetid i statlig eller annen kommunal pensjonsordning som er omfattet av Overføringsavtalen. Bestemmelsen i § 8b-7 første ledd er imidlertid ikke til hinder for at det foretas medregning i andre tilfeller. Bestemmelsen tar med andre ord ikke sikte på å regulere når det skal foretas medregning. Det vises til lovforslaget § 8b-7 første ledd.

Banklovkomisjonens utkast til § 8b-7 første ledd omhandler opptjening av pensjon. Som omtalt over er det tatt inn en lignende bestemmelse i lov om foretakspensjon. Finansdepartementet har merket seg at det kun er for kommunale tjenstepensjonsordninger bestemmelser om oppreguleringsprofil foreslås tatt inn i forsikringsvirksomhetsloven.

Kredittilsynet peker i sin høringsuttalelse på at begrepet "opptjent pensjon" hittil ikke har vært vanlig å benytte om kommunale pensjonsordninger. I den grad kommunale pensjonsordninger omfatter ytelser som ikke er forsikringsbare, vil den pensjon det enkelte medlem har i henhold til arbeidsavtale, kunne avvike fra opptjent pensjon slik begrepet er benyttet i Banklovkomisjonens lovutkast. Departementet anser det hensiktsmessig at begrepet opptjent pensjon refererer til pensjonsrettigheter sikret i pensjonsinnretningen, slik også Banklovkomisjonen har lagt til grunn.

Etter lovforslaget § 8b-7 annet ledd skal lov om foretakspensjon § 9-3, som gir nærmere regler om premieberegningen, gjelde tilsvarende for kommunale pensjonsordninger. Finansdepartementet er i utgangspunktet noe skeptisk til slike henvisninger i forsikringsvirksomhetsloven til lover som regulerer pensjonsordninger med skattemessig gunstig behandling, men har etter en samlet vurdering valgt å følge Banklovkomisjonens utkast. Departementet har da i likhet med Banklovkomisjonen lagt vekt på at dette vil bedre oversiktligheten i lovverket.

I forslag til § 8b-8 første ledd legges det i tråd med Banklovkomisjonens utkast opp til at dersom det viser seg at fradraget i pensjonsytelsene for ytelser utbetalt av folketrygden blir mindre enn lagt til grunn ved premieberegningen, skal det beregnes tilleggspremie i form av særskilt engangsbetalt premie. Finansdepartementet viser til at det her er tale om engangspremie for ytelser som ikke kan premiesettes på forhånd.

Banklovkomisjonen har i utkastet til § 8b-8 annet ledd foreslått at dersom vesentlige forutsetninger for beregningsgrunnlag som er benyttet ved premie-

beregning i tidligere år svikter, skal det fastsettes nytt beregningsgrunnlag og endrede vilkår for pensjonsordningen. Videre heter det i utkast til § 8b-8 annet ledd annet punktum:

"Forbehold om rett til etterberegning av premie i slike tilfelle skal i tilfelle tas inn i vilkårene for pensjonsordningen."

Finansdepartementet har merket seg at både FNH og Kredittilsynet stiller spørsmål ved bestemmelsen. I Banklovkomisjonens utredning er det vist til lov om foretakspensjon § 9-5, samt til at det er "vanlig at andre livselskaper enn KLP benytter forsikringsvilkår som gir rett til slik etterberegning". Kredittilsynet på sin side peker på at det vil være et helt nytt prinsipp å gi adgang til etterinnkalling av premie for allerede opptjente rettigheter. Finansdepartementet foreslår etter dette å justere bestemmelsen slik at ordlyden blir mer i tråd med ordlyden i lov om foretakspensjon § 9-5 første ledd. Dette innebærer at pensjonsinnretningen tar forbehold om å endre premie, men ikke om å etterinnkalle premie for allerede opptjente pensjonsrettigheter. Det vises til lovforslaget § 8b-8 annet ledd.

2.5.2 *Komiteens merknader*

Komiteen slutter seg til Regjeringens forslag til § 8b-4, § 8b-5, § 8b-7 og § 8b-8 tredje ledd i forsikringsvirksomhetsloven.

2.6 Fellesordninger for premieberegning

2.6.1 *Utjevning av premie i fellesordning*

2.6.1.1 SAMMENDRAG

Det er i proposisjonen redegjort for Banklovkomisjonens vurderinger og forslag og høringsinstansenes merknader om utjevning av premie i fellesordning.

Departementet viser til at Banklovkomisjonen i sitt arbeid med utkast til lovtekst har valgt å ta utgangspunkt i Hovedtariffavtalen for kommuner mv. og dommen i Arbeidsretten 8. oktober 2002. Banklovkomisjonen peker videre på at Hovedtariffavtalens krav om at pensjonsordninger skal være basert på et finansieringssystem som er kjønnsnøytralt og som ikke virker utstøtende på eldre arbeidstakere, er nært knyttet opp mot KLPs fellesordning for kommunale pensjoner (Felles Kommunal Pensjonsordning). Banklovkomisjonen har deretter kartlagt hvordan KLPs premieberegningssystem har blitt praktisert, praktiseres nå og ventes praktisert fremover, og i stor grad lagt dette som mal for et utkast til lovregler om utjevning av pensjonspremie i fellesordninger.

Systemet med utjevning av pensjonspremie er velkjent i KLP, som har hatt muligheten til å benytte denne metoden også etter at forsikringsvirksomhets-

loven trådte i kraft på slutten av 1980-tallet. Finansdepartementet ga selskapet dispensasjon fra enkelte bestemmelser i forsikringsvirksomhetsloven i 1990, og dispensasjonene ble videreført i brev 8. mai 1998, dog under noe tvil. Selskapet har hatt dispensasjon fra et helt sentralt prinsipp i forsikringsvirksomhetsloven som er fastsatt i loven § 7-6, om at forsikrings-selskap skal benytte premier som står i rimelig forhold til den risiko som overtas.

KLPs premieberegningssystem ble etter det Finansdepartementet kjenner til utviklet tidlig på 1970-tallet, lenge før det kom inn i Hovedtariffavtalen kapittel 2 punkt 2.1.8 at man ved skifte av pensjonsleverandør stilte krav om at i tilflyttet selskap måtte pensjonsordningens finansieringssystem være kjønnsnøytralt og ikke virke utstøtende på eldre arbeidstakere. KLPs metoder med utjevning av premieberegning er derfor ikke konstruert med utgangspunkt i Hovedtariffavtalens krav, og trolig har også andre målsetninger ligget til grunn. I brev fra 1989 til Finansdepartementet pekte selskapet eksempelvis på at premieberegningssystemet var utviklet for å gi kommunene forutsigbarhet i forhold til pensjonsutgifter.

Etter Finansdepartementets oppfatning ville det kunne tenkes alternative metoder for å oppfylle et krav om et finansieringssystem som er kjønnsnøytralt, og som ikke virker utstøtende på eldre arbeidstakere. Departementet har også merket seg at flere høringsinstanser har etterlyst en drøfting av alternative metoder, eksempelvis kjønnsnøytrale tariffer. Kjønnsnøytrale premietariffer ble utredet i NOU 2001:27 "Om kjønnsnøytralitet i privat sektor". Utvalget konkluderte med at utstøting av kvinnelig arbeidskraft ikke synes å være et problem i foretak som har opprettet ytelsesbaserte ordninger. Utvalget tilrådte derfor ikke innført kjønnsnøytrale premietariffer.

Finansdepartementet har merket seg at Banklovkomisjonen blant annet viser til Arbeidsrettens domspremiss nr. 628 der det heter:

"Arbeidsretten er på denne bakgrunn kommet til at HTA 1998-2000 pkt. 2.1.8 tredje ledd må forstås slik at den hjemler et krav om at en tjenestepensjonsordning på hovedtariffavtalens område må bygge på et finansieringssystem som innebærer at premieutgiftene utjevnes over et kollektiv som består av flere forsikringstakere (kommuner m.v.) (...) Ved flytting av pensjonsordningen til et livsforsikringsselskap etter 1. mai 1998, må finansieringssystemet således bygge på et prinsipp om gjennomsnittsberegning av premie i den forstand at forsikringsteknisk utregnet premie blir utlignet på flere forsikringstakere."

Kjønn og alder benyttes av forsikringsselskapene ved beregning av premie fordi disse faktorene er enkle å identifisere, er stabile over tid og har vist seg å

være indikatorer på den risiko en pensjonsleverandør står overfor.

Nærmere om kjønn og alders påvirkning på forsikringspremie

Banklovkommisjonen påpeker at pensjonspremie avviker svært lite grunnet kjønn når man ser al-

derspensjon, uførepensjon og etterlattepensjon under ett. Det samme har Kredittilsynet pekt på i sin høringsmerknad. Finansdepartementet viser til følgende talleksempel gjengitt i tabell 6.1 i NOU 2001:27 Om kjønnsnøytralitet i pensjonsordninger i privat sektor:

Tabell 6.1 Forsikringstekniske premier etter alder og kjønn¹

Alder	Engangspremie for alders-, uføre- og etterlattepensjon		Premie for kvinner i pst. av premie for menn. Alle ytelser
	Menn	Kvinner	
20	481,31	475,46	99
25	551,64	540,13	98
30	626,60	611,60	98
35	704,44	690,18	98
40	785,89	775,99	99
45	872,21	869,04	100
50	964,76	968,78	100
55	1 066,13	1 073,94	101
60	1 186,59	1 189,42	100
65	1 374,64	1 355,47	99

¹ Tabellen viser et eksempel med en engangspremie som gir kroner 100 i årlig pensjon for begge kjønn livet ut ved ulike aldre, samt en sammenligning mellom kjønnene. Det er forutsatt pensjonsalder på 67 år, og det er benyttet beregningsgrunnlaget K1963 for alderspensjon, ektefellepensjon og barnpensjon, og beregningsgrunnlaget IR1973 for uførepensjon. Grunnlagsrenten er 3 pst. Med "alle ytelser" menes alderspensjon, uførepensjon lik alderspensjon, ektefellepensjon lik 55 pst. av alderspensjon og barnpensjon lik 50 pst. av alderspensjon.

Kilde: NOU 2001:27 Om kjønnsnøytralitet i pensjonsordninger i privat sektor (Rapport fra Finansdepartementet av 20. august 1998 om hovedspørsmål ved innskuddsbasert tjenestepensjon)

Tabellen over viser at når alderspensjon, uføre- og etterlattepensjon ses samlet, har kjønn relativt liten betydning.

Banklovkommisjonen legger til grunn at premieforskjeller grunnet alder er betydelig større. Dette illustreres også av ovenstående tabell, da engangspremien for en 20-åring er vesentlig lavere enn engangspremien for en 65-åring. Tabellen ovenfor viser imidlertid ikke årsaken til at premien er høyere for eldre enn for yngre. Ulik risiko er her bare én årsak.

Pensjonsinnretninger opererer med en såkalt grunnlagsrente. Grunnlagsrenten er den beregningsrente som legges til grunn for at premien kan fastsettes slik at en når de kontraktsfastsatte ytelser. Grunnlagsrenten representerer den årlige avkastning som pensjonsinnretningen garanterer på innbetalte midler, og avhenger verken av alder eller kjønn. Generelt kan en si at effekten av denne grunnlagsrenten er slik at premien blir lavere jo lenger frem i tid en ytelse

skal utbetales og jo høyere grunnlagsrenten er. Så lenge en har en positiv grunnlagsrente, vil dette føre til at premien for en ung arbeidstaker som har mange år igjen til utbetaling, blir lavere enn for en eldre arbeidstaker som har færre år igjen til utbetaling, gitt samme opptjening av pensjon. En kommunal arbeidsgiver vil merke denne grunnlagsrenten på flere måter. De viktigste effektene er kanskje at den generelt bidrar til å redusere premiene (lavere grunnlagsrente innebærer høyere premier). I forhold til en eventuell målsetting om "aldersnøytrale" premietariffer er det imidlertid vel verdt å merke seg at grunnlagsrenten kan ha vesentlig større betydning for yngre arbeidstakere enn for eldre, og at grunnlagsrentens størrelse kan være en viktig forklaringsfaktor bak ulike forsikringspremier for yngre og eldre arbeidstakere. Grunnlagsrenten påvirker også premien på en annen, og mer uforutsigbar måte, ved at avkastning ut over grunnlagsrenten føres tilbake til forsikringstakerne eller de forsikrede, jf. forsikringsvirksomhetsloven § 8-1. Pensjonsutgifter for ansatte med stor opptjent pensjon, som ofte, men ikke nødvendigvis, er eldre arbeidstakere, kan gjennom dette reduseres betraktelig i år med høy finansavkastning.

Det kan etter Finansdepartementets oppfatning stilles spørsmål ved om det er hensiktsmessig å utjevne premieforskjeller som ikke direkte er knyttet til at selskapene benytter kjønn og alder som indikatorer på risiko. Man kunne eventuelt tenke seg at opptjeningsprofilen for pensjoner ble vurdert, dersom det er

et mål at eldre og yngre arbeidstakere skal betale tilnærmet samme pensjonspremie. Slike alternative fremgangsmåter er imidlertid ikke vurdert, jf. avsnitt 2.4.4 i proposisjonen.

Nærmere om utjevning av premie i fellesordning

Enkelte høringsinstanser trekker frem at det ved utjevning av premie i en fellesordning vil oppstå utjevning på flere elementer som er med på å bestemme forsikringspremien, ikke bare de elementer som er knyttet til kjønn og alder.

Finansdepartementet viser til at Banklovkommisjonen har foreslått tiltak for å begrense utilsiktet utjevning ved å åpne for at ordinær årspremie kan utjevnes over brutto alderspensjonsytelse fratrukket beregnet ytelse fra folketrygden, jf. omtale i avsnitt 7.2 nedenfor, og at reguleringspremie skal beregnes særskilt, jf. omtale i avsnitt 7.3 nedenfor. Banklovkommisjonen omtaler dessuten i NOU 2003:11 del I avsnitt 4.2.3 at markerte ulikheter mellom en del av pensjonsordningene og det øvrige kollektivet, under normale konkurranseforhold, i praksis antas å føre til at denne delen skilles ut som en ny fellesordning.

Banklovkommisjonen peker på at lovreguleringen av fellesordninger vil utgjøre et helt nytt innslag i norsk forsikringslovgivning, og utformingen av et regelverk på dette området reiser derfor problemstillinger som ikke har vært vurdert tidligere. Selv om premieutjevning er utprøvd i KLP, vil det kunne komme opp særlige problemstillinger når flere selskaper benytter premieutjevning.

Finansdepartementet viser til at selv om høringsinstansene i det alt vesentlige har uttrykt seg positive til Banklovkommisjonens forslag om like lovregler for premiesystemet i alle pensjonsinnretninger, har flere vært kritiske til om metoden med premieutjevning er den mest hensiktsmessige. Utjevning av premie vil innebære et brudd med tidligere prinsipper om at premie skal stå i et rimelig forhold til forsikringsrisiko som overtas, og departementet antar det kan stilles spørsmål ved om adgangen til å opprette fellesordninger vil innebære kamuflering av økonomiske sammenhenger, mindre innsyn og mindre påvirkning på kostnader i egen pensjonsordning. Finansdepartementet vil også peke på at utjevningen av premie kan omfatte andre elementer enn kjønn og alder, og at utilsiktede utjevningseffekter i liten grad synes å være kartlagt. Imidlertid vil utjevningseffekten, når systemet har virket i en periode, kunne evalueres og lovreglene eventuelt justeres, jf. omtale i del I avsnitt 2.4.6.

Enkelte høringsinstanser har bedt Finansdepartementet om å gi regler som begrenser utjevningen mellom ulike pensjonsordninger. Departementet antar at dette i prinsippet kunne tenkes å være ønskelig. Graden av utjevning i en fellesordning vil avhenge

blant annet av hvor ulike de ordningene som inngår i fellesordninger er. Kredittilsynet har pekt på at det vil være svært vanskelig i praksis å kontrollere om pensjonsordningene i en fellesordning til enhver tid er tilnærmet like. Departementet har imidlertid registrert at det blant arbeidstakerorganisasjonene er et ønske om at det åpnes opp for premieutjevning i fellesordninger.

Finansdepartementet har etter en samlet vurdering valgt å følge Banklovkommisjonens forslag. På bakgrunn av den usikkerhet om effekter som høringsinstansene har påpekt, legger departementet opp til at regelverket evalueres og eventuelt endres ved en senere anledning.

Nærmere om forslag til lovbestemmelser om fellesordninger

Banklovkommisjonen foreslår i utkastet § 8b-6 første ledd at bestemmelsene i §§ 7-5 og 7-6 ikke skal være til hinder for at det opprettes fellesordninger som består av flere pensjonsordninger. Hensikten er at premie for de enkelte pensjonsordninger som inngår i en fellesordning skal "bli fastsatt ved beregning basert på prinsipper som vil motvirke at pensjonskostnadene for de enkelte medlemmer for tilsvarende pensjonsrettigheter vil variere med medlemmets kjønn og alder". Finansdepartementet slutter seg til Banklovkommisjonens forslag om at det kun er en adgang, ikke plikt, til å opprette fellesordninger i kommunal sektor. Forslaget til § 8b-6 stiller således ikke krav om at kommunale pensjonsordninger skal ha et finansieringssystem som innebærer utjevning av premier i en fellesordning. Pensjonsinnretningene står fritt til å tilby kommunale pensjonsordninger beregnet etter vanlige forsikringstekniske metoder. Virkeområdet for reglene i kapittel 8b er imidlertid avgrenset til pensjonsordninger hvor arbeidsgiver er bundet av Hovedtariffavtalen i kommunal sektor eller av tariffavtale med tilsvarende krav til pensjonsordningen, jf. lovforslaget § 8b-1. Hovedtariffavtalen antas pr. i dag å innebære et krav om utjevning av premier i en fellesordning.

I spesialmerkene til § 8b-6 viser Banklovkommisjonen til at spørsmålet om hvor stor en fellesordning må være eller hvilke sammensetninger en fellesordning må ha i forhold til alder og kjønn for å tilfredsstille kravet om et finansieringssystem som er kjønnsnøytralt og som ikke virker utstøtende på eldre arbeidstakere, vil bero på en tolkning av Hovedtariffavtalen. Finansdepartementet mener tilsvarende at det ikke er hensiktsmessig å gi nærmere regler om sammensetning og størrelse på fellesordninger.

Etter en samlet vurdering har Finansdepartementet derfor funnet det hensiktsmessig å følge Banklovkommisjonens forslag, med noen justeringer. Det vises til lovforslaget § 8b-6 første ledd. For øvrig vises

det igjen til at Finansdepartementet legger til grunn at systemet med premieutjevning, de konkrete bestemmelser, og effekten på det kommunale pensjonsmarkedet vil bli evaluert og eventuelt justert ved en senere anledning.

Finansdepartementet antar at det vil kunne bli behov for nærmere regler om fellesordninger, og slutter seg til Banklovkomisjonens forslag om en forskriftshjemmel, jf. lovforslaget § 8b-6 siste ledd. Det foreslås at forskriftshjemmelen legges til Finansdepartementet.

Finansdepartementet legger til grunn at det ved utjevning av fellesordninger vil kunne oppstå ulike problemstillinger. For eksempel kan det tenkes at premien for en kommunal pensjonsordning ikke blir betalt, jf. omtale i kapittel 7.2. Dersom premien var beregnet slik at andre pensjonsordninger ble subsidiert, kan det tenkes oppstå spørsmål knyttet til om ordinær årspremie må beregnes på nytt, eller om pensjonsinnretningen må dekke inn differansen. Finansdepartementet antar at det kunne oppstå lignende problemstillinger dersom en pensjonsordning trer ut av fellesordningen i løpet av året. Hvis det er forutsatt at ordningen skulle "subsidiere" andre pensjonsordninger, kunne det stilles spørsmål ved hvilken premie som vil bli refundert. Finansdepartementet viser til at ved behov kan det gis forskriftsbestemmelser om dette, jf. lovforslaget § 8b-6 siste ledd. For øvrig vises til omtale under avsnitt 6.2.3.

Som omtalt i avsnitt 5.1.3 har Banklovkomisjonen lagt til grunn at regelverket for premieberegning innenfor en fellesordning bør utformes med utgangspunkt i følgende tredeling av samlet årspremie for en pensjonsordning: Ordinær årlig forskuddspremie, reguleringspremie og andre premier for ikke-forsikringsbare ytelser (engangsbetalte premier). Denne tredelingen ligger til grunn for KLPs praksis for premieberegning.

2.6.1.2 KOMITEENS MERKNADER

Komiteen slutter seg til Regjeringens forslag til § 8b-6 syvende ledd i forsikringsvirksomhetsloven.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Senterpartiet og Kystpartiet, slutter seg til Regjeringens forslag til § 8b-6 første ledd i forsikringsvirksomhetsloven.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet vil peke på at ubegrensede muligheter til å opprette nye fellesordninger kan bety forvitring mot stadig mer "individualiserte" ordninger og dermed ikke oppfylle de premiemessige krav til utjevning og nøytralitet. Disse medlemmer viser på den annen side til at fellesordninger må kunne

deles opp etter objektive kriterier for å lage fellesskap som oppfattes som naturlige. Det er ikke lovgivers oppgave å regulere fellesskapenes størrelse og disse medlemmer viser til at § 8b-6 syvende ledd gir departementet fullmakt til å fastsette nærmere regler om fellesordninger for premieberegning.

Komiteens medlemmer fra Senterpartiet og Kystpartiet viser til tidligere debatter om behovet for en lovgiving som sikrer ikke-diskriminering og således full nøytralitet i forhold til arbeidstakernes kjønn og alder når det gjelder pensjonspremie og utbetalt pensjon. (Innst. O. nr. 9 (2002-2003)). Ot. prp. nr. 11 (2003-2004) omhandler kommunale pensjonsordninger som har hatt en lang tradisjon for fellesordninger som har sikret full utjevning og dermed den ønskede nøytralitet. Dette må ikke svekkes gjennom denne behandling.

Disse medlemmer er tilfreds med at Banklovkomisjonen legger Arbeidsrettens forståelse til grunn når den viser til at kravene til kjønns- og aldersnøytralitet innebærer at premiene må beregnes slik at de enkelte arbeidsgivere ikke skal ha økonomiske motiv for å tilsette menn framfor kvinner og yngre framfor eldre arbeidstakere.

Disse medlemmer viser til at kjønns- og aldersnøytrale premier sto sentralt i Arbeidsrettens dom. Kommuner som hadde valgt et annet forsikringsselskap enn KLP hadde oppnådd en billigere forsikring nettopp fordi de ikke hadde en kjønns- og aldersnøytral premie.

Disse medlemmer mener loven må være så klar at kjønn og alder ikke kan brukes som et konkurranseparameter for forsikringsselskapene. Disse medlemmer mener det ikke er tilstrekkelig å overlate til partene i Hovedtariffavtalen å ta ansvar for en kjønns- og aldersnøytral premieberegning.

For å sikre ønsket nøytralitet mener disse medlemmer at det er nødvendig å foreta gjennomsnittsberegninger av premien for de enkelte pensjonsordningene ut fra samlede pensjonskostnader for samtlige arbeidstakere.

Premieutjevningen må omfatte de sentrale kostnadselementene i finansieringssystemet for å oppnå den ønskede nøytralitet, dvs. både årspremie og reguleringspremie.

Disse medlemmer vil også peke på at opprettelse av mange små fellesordninger innenfor ett og samme selskap ikke bidrar til den nødvendige ryddighet innenfor dette markedet. Ubegrensede muligheter til å opprette stadig nye fellesordninger betyr forvitring mot stadig mer "individualiserte" ordninger, og kan derfor ikke oppfylle de nødvendige krav om utjevning og nøytralitet. Fellesordninger kan imidlertid deles opp, etter mer objektive kriterier, for

eksempel slik at alle kommunekunder utgjør en fellesordning og alle institusjoner en annen.

Disse medlemmer mener det er nødvendig å innføre en lovfestet plikt for forsikringsselskap som tilbyr kommunal tjenstepensjon til å tilby en pensjonsordning der vilkårene er i samsvar med Hovedtariffavtalen. Denne pensjonsordningen må etter disse medlemmers mening være basert på full utjamning av premier i forhold til alder og kjønn.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

"Forsikringsvirksomhetsloven § 8b-6 første ledd skal lyde:

Livsforsikringsselskaper som tilbyr kommunale pensjonsordninger etter dette kapittel skal opprette fellesordninger som består av flere pensjonsordninger, for at premie for de enkelte pensjonsordninger som inngår i en fellesordning, skal bli fastsatt ved beregning basert på prinsipper som vil motvirke at pensjonskostnadene for de enkelte medlemmer for tilsvarende pensjonsrettigheter vil variere med medlemmenes kjønn og alder."

Disse medlemmer mener videre at alle deltakere innafor en fellesordning skal tas med ved utjamning av premier, og at det ikke skal gis anledning til å utjamne premiene for f.eks. enkeltkommuner dersom selskapet har flere kommuner som kunder, og fremmer følgende forslag:

"Forsikringsvirksomhetsloven § 8b-6 første ledd nytt annet punktum skal lyde:

Samtlige kommunale pensjonsordninger i hver av kategoriene a-c i § 8b-1 første ledd som er opprettet i livsforsikringsselskapet, skal inngå i en og samme fellesordning."

2.6.2 Beregning av ordinær årspremie til fellesordningen

2.6.2.1 SAMMENDRAG

Det er i proposisjonen redegjort for Banklovkommisjonens vurderinger og forslag og høringsinstansenes merknader om beregning av ordinær årspremie i fellesordningen.

Departementet viser til at Banklovkommisjonen i utkast til § 8b-6 har foreslått regler om hvordan premieberegningen i en fellesordning skal gjennomføres. Kommisjonen foreslår i paragrafens annet ledd at en fellesordning hvert år skal tilføres premier tilsvarende summen av ordinær årspremie fastsatt etter forsikringstekniske beregninger for samtlige pensjonsordninger som inngår i fellesordningen. Dette innebærer at pensjonsinnretningen vil få innbetalt en samlet premie for fellesordningen som er beregnet et-

ter vanlige forsikringstekniske metoder. Imidlertid skal denne premien utjevnes over pensjonsordningene i fellesskapet slik at den enkelte ordnings andel av samlet premie fordeles i forhold til pensjonsgrunnlaget, eller ut fra brutto alderspensjonsytelser fratrukket beregnet ytelse fra folketrygden.

FNH og Advokatforeningen har uttalt at det bør være adgang til å holde administrasjonskostnader utenfor utjevningen, slik det er etter Finansdepartementets midlertidige dispensasjonsvilkår fra høsten 2002. Finansdepartementet har ikke innvendinger mot at disse kostnadene kan holdes utenfor utjevningen, og har justert lovteksten i tråd med dette. Det vises til lovforslaget § 8b-6 annet ledd om at kostnader for tjenester kan beregnes og belastes særskilt for hver pensjonsordning.

Finansdepartementet har merket seg at høringsinstansene har ulike oppfatninger av om det bør gis kun ett fordelingsgrunnlag, og eventuelt hvilket. Departementet merker seg at Kredittilsynet mener det er mest hensiktsmessig kun å benytte pensjonsgrunnlag siden det alternative grunnlaget er lite utprøvd. På den annen side har Finansdepartementet oppfattet Banklovkommisjonens motiver for å åpne for å benytte brutto alderspensjonsytelser fratrukket beregnede folketrygdytelse som et tiltak for å redusere eventuell utilsiktet premieutjevning. Gjensidige NOR Spareforsikring har videre uttrykt at det kun bør åpnes for sistnevnte fordelingsgrunnlag, i tråd med Banklovkommisjonens forslag. Finansdepartementet har etter en samlet vurdering valgt å følge Banklovkommisjonens forslag. Det vises til lovforslaget § 8b-6 annet ledd.

Når det gjelder uførepensjon ved lavere uføregrad enn 50 pst. har Finansdepartementet merket seg Kredittilsynets uttalelse om at det å la dekningen inngå i ordinær årlig premie krever store sikkerhetsmarginer, ellers må ytelsen dekkes ved engangspremie. Finansdepartementet støtter Kredittilsynets uttalelse om at det "ikke bare er et spørsmål i forhold til Hovedtariffavtalen, men et forsikringsteknisk og risikomessig spørsmål som Kredittilsynet bør involveres i". På denne bakgrunn legger departementet til grunn at Kredittilsynet kan akseptere ulike løsninger blant de private selskapene som tilbyr avtale om kommunale pensjonsordninger, både en løsning med engangspremie og årlig premie.

Banklovkommisjonen har i utkastet til § 8b-6 tredje ledd foreslått at dersom det opptas en arbeidstaker som medlem av en pensjonsordning i løpet av året, belastes det tilleggspremie for den delen av året som gjenstår. Tillegget beregnes ut fra pensjonsordningens andel av samlet ordinær årspremie til fellesordningen og den prosentvise økning av pensjonsordningens beregningsgrunnlag som det nye medlemmet representerer. Dette innebærer at pensjons-

innretningen ikke får tilført en premie beregnet etter vanlige forsikringstekniske prinsipper, og premien kan således være større eller mindre enn det som svarer til nødvendige avsetninger. Avvik fra forsikringsteknisk beregnet premie inngår etter Banklovkommisjonens forslag ved beregningen av ordinær årspremie til fellesordningen det påfølgende året. I bestemmelsens spesialmerknad skriver Banklovkommisjonen at ved beregning av hvor stor andel av forskuddsbetalt premie som skal refunderes ved en arbeidstakers fratreden i løpet av året, gjelder beskrevet metode tilsvarende. Tilsvarende metode benyttes også ved beregningen av premietillegg for særskilt lønnsøking for et medlem i en av pensjonsordningene.

Finansdepartementet finner at det vil kunne være uoversiktlig dersom særskilt lønnsøking og lønnsutvikling behandles på ulike måter, og at det i praksis kan være vanskelig å sette et skille mellom disse to. Departementet foreslår etter dette at ved beregning av premietillegg for særskilt lønnsøking for et medlem i en av pensjonsordningene, skal det benyttes samme metode som ved beregning av reguleringspremie. Forslag til § 8b-6 tredje ledd er justert i tråd med dette.

Dersom det i løpet av forsikringsåret opptas en ny pensjonsordning i fellesordningen, foreslår Banklovkommisjonen i utkast til § 8b-6 fjerde ledd at den ordinære årspremien for pensjonsordningen for resten av året skal beregnes ut fra den samlede ordinære årspremie til fellesordningen ut fra den prosentvise økningen av det samlede beregningsgrunnlaget som pensjonsordningen medfører. Pensjonsinnretningens risiko knyttet til opptak av en ny pensjonsordning er større enn ved opptak av en enkelt arbeidstaker. Det vil imidlertid være opp til mottakende selskap å avgjøre fra hvilket tidspunkt opptaket skal skje, og dersom risikoen ved opptaket er større enn det pensjonsinnretningen er villig til å påta seg, vil opptaket måtte skje ved årsskiftet. I forhold til flytting eller opphør i løpet av forsikringsåret viser Banklovkommisjonen til lovutkastet §§ 8b-17 og 8b-18.

Finansdepartementet har merket seg at flere høringsinstanser mener at det i slike tilfeller bør være adgang etter forsikringsvirksomhetsloven til å belaste forsikringsteknisk premie. Etter departementets vurdering vil dette kunne medføre flyttearbitrasje, ved at ordninger som får forhøyet sine pensjonsutgifter i kollektive ordninger, kan komme gunstigere ut ved beregning av ordinær forsikringsteknisk premie. Departementet foreslår derfor plikt til å følge metoden foreslått av Banklovkommisjonen. Det vises til lovforslaget § 8b-6 fjerde ledd.

Enkelte høringsinstanser har pekt på at det bør gis bestemmelser som regulerer tilfellet der arbeidstakere og pensjonsordninger trer ut av en fellesordning i løpet av forsikringsåret. Finansdepartementet viser

til at det i lovforslaget § 8b-6 siste ledd er gitt en forskriftshjemmel til departementet, og at departementet ved behov kan gi nærmere bestemmelser som regulerer tilfellet der arbeidstakere eller pensjonsordninger trer ut av fellesordningen. Departementet viser i denne sammenheng også til at offentlige pensjonsordninger tradisjonelt har enkelte særtrekk, blant annet knyttet til at rett til opptjent pensjon ikke er endelig befestet før etter en bestemt samlet tjenestetid i offentlige ordninger. I forhold til forsikringstekniske forhold, som blant annet beregning av premie og premiereserve for opptjent pensjon, er det viktig at slike tilfeller behandles likt for de ulike pensjonsordningene. Departementet anser at nærmere bestemmelser etter behov kan fastsettes med hjemmel i § 8b-6, eller for øvrig etter den mer generelle forskriftshjemmelen i § 8b-1.

2.6.2.2 KOMITEENS MERKNADER

Komiteen slutter seg til Regjeringens forslag til § 8b-6 fjerde ledd i forsikringsvirksomhetsloven.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Senterpartiet og Kystpartiet, viser til at lovforslaget åpner for en generell adgang til å tilby tjenestepensjoner med utjevnet premie til kommunal sektor, og der ved pensjonsordninger som oppfyller Hovedtariffavtalens krav til finansieringssystem. Etter flertallets oppfatning vil dette sikre at også andre arbeidsgivere med offentlig tilknytning vil stå fritt til å kunne tegne slik forsikring. Konkurransen i markedet vil bedres ved at kommuner og andre som er bundet av tariffavtalens krav, fritt kan velge forsikringsgiver. Dispensasjonene som er gitt i forhold til premieberegning for kommunale pensjonsordninger vil som følge av lovforslaget falle bort.

Flertallet mener at det foreslåtte lovverkets system for premieberegning, vil sikre oversiktlige og ryddige konkurranseforhold, samtidig som krav om utjevning, likestilling og hensynet til eldre arbeidstakere ivaretas på en god måte uavhengig av hvem som er pensjonsleverandør.

2.6.3 *Beregning av reguleringspremie til fellesordningen*

2.6.3.1 SAMMENDRAG

Det er i proposisjonen redegjort for Banklovkommisjonens vurderinger og forslag og høringsinstansenes merknader om beregning av reguleringspremie til fellesordningen.

Departementet viser til at Banklovkommisjonen har gitt en grundig drøfting av spørsmålet om utjevning av reguleringspremie mellom pensjonsordningene i KLPs fellesordning. Det framgår i NOU 2003:11 del I avsnitt 7.4.6 at de årlige regulerings-

premiene til fellesordningen i KLP i en periode på flere tiår reelt sett er blitt fordelt ut fra størrelsen av premiereserven knyttet til hver pensjonsordning på tidspunktet for oppreguleringen av pensjonsrettighetene, og at premie for oppregulering av pensjonsrettighetene i denne perioden således ikke er blitt utjevnet over pensjonsgrunnlaget for de enkelte pensjonsordninger. Realitetene i det system som har vært praktisert av KLP er beskrevet av Banklovkommissjonen i NOU 2003:11 s. 93-94 hvor det heter:

"Ved beregningen av reguleringspremie har KLP hittil tatt utgangspunkt i en forsikringsteknisk beregning av det samlede premievolum fellesordningen må tilføres for at de rettigheter som følger av oppreguleringen, skal være fullt ut forsikringsmessig dekket og sikret. En har imidlertid her ikke tatt hensyn til variasjoner i lønnsutviklingen for enkelte grupper av arbeidstakere eller til at omfanget av lønnsutviklingen og G-reguleringen ofte vil være noe forskjellig. KLP har i stedet benyttet et beregnet prosentvis gjennomsnitt av økningen av pensjonsgrunnlagene for alle arbeidstakere, fratradte arbeidstakere med oppsatte rettigheter, og pensjonister i Fellesordningen (foran avsnitt 3.2.1). En prosentvis lik oppregulering av pensjonsrettighetene vil gjennomgående slå ut i behov for en tilsvarende prosentvis økning av samlet premiereserve knyttet til pensjonsordningen."

Banklovkommissjonen beskriver virkningene av KLPs praksis på følgende måte:

"Denne beregningsmåten medfører at reguleringspremiene for den enkelte pensjonsordning generelt sett alltid har hatt karakter av gjennomsnittspremie selv om den er blitt beregnet på annen måte enn ordinær årspremie. Likevel har begrepet "reguleringspremie" ikke vært ofte brukt i KLP systemet. Selskapet har i stedet regelmessig sørget for at den samlede reguleringspremie til fellesordningen i sin helhet ble dekket av selskapet ved bruk av det årlige overskudd. Dette er midler som ellers skulle ha vært fordelt mellom forsikringstakerne etter bidragsprinsippet i lov om forsikringsvirksomhet § 8-1. Praktisk sett innebærer derfor KLPs praksis på dette området at hver pensjonsordnings andel av reguleringspremiene i fellesordningen indirekte ble bestemt ut fra den samlede premiereserve som var knyttet til ordningen. Kravet til kjønns- og aldersnøytralitet har således vært ivarettatt også ved denne beregningsmåten."

Etter Finansdepartementets syn er det karakteristiske ved KLPs praksis, for beregningen av den enkelte pensjonsordnings reelle reguleringspremie, at fordelingen mellom pensjonsordningene av det samlede premievolum til fellesordningen blir basert på en annen fordelingsnøkkel enn pensjonsgrunnlaget, jf. Forsikringsvilkårene for Fellesordningen punkt 5. Som følge av at reguleringspremiene i de aller fleste år er blitt dekket fullt ut av KLPs eget overskudd på avkastningsresultatet, er den enkelte pensjonsordnings reguleringspremie indirekte, men reelt sett, blitt bestemt av størrelsen av den premiereserve som er knyttet til pensjonsordningen. Etter det Finansdepar-

tementet forstår tar KLP nå sikte på videreføre denne praksis ved beregningen av reguleringspremie for de enkelte pensjonsordningene i fellesordningen, og i sitt regelverk uttrykkelig benytte premiereserven som fordelingsnøkkel.

Banklovkommissjonens lovforslag om beregning av de enkelte pensjonsordningers reguleringspremie bygger på den praksis på dette området som over årene er utviklet innenfor KLPs kommunale fellesordning. Det synes som de fleste høringsinstanser har tatt Banklovkommissjonens redegjørelse for KLPs praksis til etterretning, og at man i hovedsak har forståelse for at pensjonsgrunnlag ikke er en velegnet fordelingsnøkkel for reguleringspremie. Finansdepartementet er enig med Banklovkommissjonen i at det ikke vil være hensiktsmessig å legge opp til at årlig reguleringspremie skal utjevnes over pensjonsgrunnlagene for de enkelte pensjonsordningene.

Finansdepartementet mener som Banklovkommissjonen at en fordeling ut fra pensjonsordningenes lønnsgrunnlag vil gi større og uberegnelige utjevningsevner hva angår kostnadsnivået for de enkelte pensjonsordninger i en fellesordning. Utjevningsevningene skyldes særlig to forhold. For det første, en fordeling etter lønnsgrunnlaget i den enkelte pensjonsordning tar ikke hensyn til at folketrygd utgjør en prosentvis større del av samlet pensjon for lavtlønnede enn for høytlønnede. Benyttes derimot pensjonsordningenes premiereserve som fordelingsnøkkel for reguleringspremiene, vil denne effekten unngås fordi premiereserven for den enkelte pensjonsordning er beregnet ut fra pensjonsinntektens netto pensjonsforpliktelser etter fradrag av ytelsene fra folketrygden. For det annet, lønnsgrunnlaget for en pensjonsordning blir bestemt ut fra de yrkesaktive medlemmer av pensjonsordningen, og tar ikke hensyn til de pensjonsrettigheter i pensjonsordningen som tilkommer pensjonister og fratradte arbeidstakere. Reguleringspremiene skal også dekke kostnadene ved årlig oppregulering av slike pensjonsrettigheter. For å unngå at variasjoner i antall arbeidstakere og fratradte arbeidstakere i for stor grad påvirker fordelingen av pensjonskostnadene i en fellesordning, bør metoden for utjevning uformes under hensyntagen til at kan være ulike for ulike pensjonsordningene i fellesordningen.

Finansdepartementet er enig med Banklovkommissjonen i at utjevning av pensjonskostnadene mellom de enkelte pensjonsordninger som kan tilbakeføres til forhold som nevnt ovenfor, så vidt mulig bør unngås. Ut fra dette og i samsvar med KLPs praksis på området er derfor en fordelingsnøkkel basert på pensjonsordningens premiereserve lagt til grunn som utgangspunkt ved utformingen av departementets lovforslag vedrørende fordelingen av reguleringspremie.

Lovregler om beregning av reguleringspremie for de enkelte pensjonsordninger basert på pensjonsordningenes premiereserve, kan tenkes utformet på flere måter. Et alternativ vil være først å foreta forsikringsteknisk beregning av det samlede volum av reguleringspremie for pensjonsordningene i en fellesordning, og deretter foreta en fordeling etter beregning av den enkelte pensjonsordning andel ut fra forholdet mellom premiereservene knyttet til hver enkelt ordning. Et annet alternativ vil være å beregne reguleringspremien for hver pensjonsordning ut fra den prosentvise økning av premiereserven som er påkrevd for å sikre oppreguleringen av pensjonsrettighetene i pensjonsordningen som følge av lønnsutvikling og G-regulering. Banklovkommisjonens lovutkast reflekterer det sistnevnte alternativ. Kommisjonen anfører at dette vil forhindre utilsiktet utjevning av pensjonskostnadene mellom de enkelte pensjonsordninger i en fellesordning, se NOU 2003:11 del I avsnitt 7.4.6 (s. 95) hvor det uttales:

"Ved beregning av reguleringspremie for den enkelte pensjonsordning, bygger som nevnt KLP på et prosentvis gjennomsnitt av lønnsstigning og G-regulering for samtlige arbeidstakere, fratrådte arbeidstakere og pensjonister i fellesordningen. Dette tar ikke hensyn til at oppreguleringen for yrkesaktive arbeidstakere kan være prosentvis noe forskjellig fra G-reguleringen av pensjonsrettighetene for fratrådte arbeidstakere og pensjonister, og at fordelingen mellom disse tre grupper kan variere i pensjonsordningene i fellesordningen. Brukes en gjennomsnittspersent beregnet ut fra lønnsøkning og G-regulering for samtlige pensjonsordninger, er det ikke til å unngå at det også skjer en utjevning av premienivåene for de ulike pensjonsordningene. Så lenge Hovedtariffavtalens målsetning om kjønns- og aldersnøytrale premier oppnås, er det imidlertid ikke ønskelig at premieberegningen gir slike utjevningsevirkninger, se foran avsnitt 7.4.4(2).

Banklovkommisjonen mener at en slik fremgangsmåte må føre til større grad av utjevning når det gjelder premienivået i de enkelte pensjonsordningene, enn om reguleringspremie for den enkelte ordning blir basert på en tilsvarende gjennomsnittspersent beregnet for hver ordning. I den enkelte pensjonsordning vil det være direkte sammenheng mellom den gjennomsnittlige prosentvise økning av pensjonsrettighetene og den prosentvise økning av samlet premiereserve knyttet til pensjonsordningen, og det vil ikke ha betydning at lønnsutviklingen for ulike grupper av yrkesaktive er forskjellig eller prosentvis avviker fra G-reguleringen. Reguleringspremien kan derfor beregnes ut fra den prosentvise økning av samlet premiereserve knyttet til den enkelte pensjonsordning som oppreguleringen av pensjonsrettighetene betinger."

I NOU 2003:11 del I avsnitt 7.4.6 foreslår Banklovkommisjonen dessuten at det ved beregningen av reguleringspremie skiller mellom lønnsutvikling for de yrkesaktive og G-regulering for fratrådte arbeidstakere og pensjonister:

"Banklovkommisjonen bemerker for øvrig at utjevningsevirkningene når det gjelder premienivået for pensjonsordningene i en fellesordning, ville bli vesentlig mindre enn etter KLPs praksis dersom beregningen av reguleringspremie i stedet ble basert på et skille mellom gjennomsnittlig prosentvis lønnsutvikling for yrkesaktive og prosentvis G-regulering for fratrådte arbeidstakere og pensjonister. Reguleringspremien for den enkelte pensjonsordning ville i så fall bli tilsvarende todelt slik at premiereserven for pensjonsrettigheter for henholdsvis yrkesaktive og for fratrådte arbeidstakere og pensjonister ble oppregulert etter noe ulike prosentsetser. Dette ville motvirke utjevning av premienivåene mellom pensjonsordningene i fellesordningen som følge av at fordelingen mellom yrkesaktive, fratrådte arbeidstakere og pensjonister varierer."

Finansdepartementet merker seg at det er mange høringsinstanser som støtter Banklovkommisjonens forslag om at reguleringspremie skal beregnes særskilt for hver pensjonsordning. Etter Finansdepartementets oppfatning innebærer imidlertid Banklovkommisjonens utkast til lovbestemmelse, at reguleringspremie vil bli beregnet særskilt for hver pensjonsordning uten en viss utjevning mellom ulike kommunale arbeidsgivere slik som i KLPs praksis hittil. Etter Finansdepartementets syn er det karakteristiske for fellesordninger for premieberegning, for det første at det foretas forsikringsteknisk beregning av det samlede premievolum som en fellesordning skal tilføres for å sikre forsikringsmessig dekning av samtlige pensjonsrettigheter i pensjonsordningene i fellesordningen og, for det annet, at det samlede premievolum til fellesordningen deretter fordeles mellom de enkelte pensjonsordningene etter en fordelingsnøkkel. En slik to-trinns modell ligger til grunn for lovutkastet § 8b-6 annet ledd vedrørende beregning og fordeling av ordinær årspremie. Finansdepartementet antar det vil passe best i et system for premieberegning i fellesordning at en tilsvarende to-trinns modell legges til grunn for beregning og fordeling av reguleringspremie til fellesordningen. Dette innebærer imidlertid ikke at selve fordelingsnøgkelen nødvendigvis bør være den samme i begge tilfelle. Som redegjort for ovenfor mener Finansdepartementet at fordelingsnøgkelen når det gjelder reguleringspremien, bør baseres på premiereserven knyttet til de enkelte pensjonsordningene i fellesordningen fordi en dermed vil unngå unødvendig og uberegnelig utjevning av kostnadsnivået for de enkelte pensjonsordningene.

Finansdepartementet innser at et slikt opplegg for beregning og fordeling av reguleringspremie i en fellesordning vil kunne medføre utjevningsevirkninger som påpekt av Banklovkommisjonen. Slike utjevningsevirkninger vil kunne ha sammenheng med at oppreguleringen av pensjonsrettighetene i de ulike pensjonsordningene varierer i omfang fordi lønnsutviklingen ikke vil være den samme for alle kommu-

nale arbeidsgivere. I tillegg kommer virkningene av at fordelingen når det gjelder yrkesaktive, pensjonister og fratrådte arbeidstakere kan være forskjellig i pensjonsordningene i fellesordningen. Finansdepartementet legger imidlertid til grunn at økt konkurranse i markedet for kommunale pensjonsordninger vil gjøre det mulig for kommunale arbeidsgivere som mener at de rammes av slike utjevningseffekter, å flytte sin pensjonsordning til fellesordninger med pensjonsordninger som i forhold til lønnsutvikling og fordeling mellom yrkesaktive, pensjonister og fratrådte arbeidstakere antas i hovedsak å ligge på linje med egen pensjonsordning, eventuelt flytte pensjonsordningen til annen pensjonsleverandør.

2.6.3.2 KOMITEENS MERKNADER

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Senterpartiet og Kystpartiet, viser til proposisjonens punkt 6.3.3., vedrørende krav om utjevning av reguleringspremie, hvorfra hitsettes:

"Finansdepartementet innser at et slikt opplegg for beregning og fordeling av reguleringspremie i en fellesordning, vil kunne medføre utjevningseffekter som påpekt av banklovkommissjonen."

og:

"Finansdepartementet merker seg at det er mange høringsinstanser som støtter Banklovkommissjonens forslag om at reguleringspremie skal beregnes særskilt for hver pensjonsordning."

Flertallet viser videre til at Banklovkommissjonen har påpekt at en utjevning av lønns- og G-reguleringspremieelementet vil medføre flere uheldige forhold, særlig kryssubsidiering av lønns- og trygdeoppgjør, kryssubsidiering av ekstraordinære lønnsøkninger, kryssubsidiering mellom pensjonskasser med ulik sammensetning, samt binding av bedriftsområdet og praktiske problemer for livselskapene.

Flertallet har merket seg at det ikke foreslås at andre engangspremier enn L-/G-premien skal være utjevnet. Selskapene står med andre ord frie til å velge utjevning for de andre premieelementene.

Flertallet vil på denne bakgrunn foreslå at kravet om utjevning av premie i forbindelse L-/G-regulering frafalles, men gjøres frivillig, slik at pensjonstilbydere som vil praktisere en utjevnet ordning står fritt til å gjøre det.

Flertallet fremmer følgende forslag:

"I lov av 10. juni 1988 nr. 39 om forsikringsvirksomhet mv. (kommunale pensjonsordninger mv.) gjøres følgende endring:

§ 8b-6 femte ledd skal lyde:

Det skal fastsettes i forsikringsavtalen om reguleringspremie som nevnt i § 8b-5 annet ledd skal beregnes særskilt for hver pensjonsordning eller helt eller delvis ved gjennomsnittsberegning. Ved særskilt beregning skal reguleringspremie beregnes for hver pensjonsordning i fellesordningen ut fra den prosentvise økning av premiereserven for pensjonsordningen som er påkrevd som følge av oppregulering av medlemmenes opptjente pensjonsrettigheter ut fra lønnsutviklingen. Reguleringspremie for oppregulering av pensjoner under utbetaling og av opptjent rett til arbeidstakere som har fratrudd sin stilling uten rett til utbetaling av pensjon, skal beregnes i forhold til den del av premiereserven som sikrer slike pensjonsrettigheter. Ved gjennomsnittsberegning skal fellesordningen hvert år tilføres reguleringspremier tilsvarende summen av årlige reguleringspremier etter § 8b-5 annet ledd for samtlige pensjonsordninger som inngår i fellesordningen. Den enkelte pensjonsordnings andel av samlet reguleringspremie til fellesordningen beregnes ut fra forholdet mellom samlet premiereserve for hver av pensjonsordningene på tidspunktet for oppregulering av pensjonsrettighetene."

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Senterpartiet og Kystpartiet viser til at reguleringspremie utgjør en vesentlig del av den samlede årspremien for kommunale tjenestepensjoner, og det er derfor av betydning hvilken fordelingsnøkkel som velges. Kostnadene fordeles ulikt mellom pensjonsordningene avhengig av om det er premiereserven eller pensjonsgrunnlaget som brukes som fordelingsnøkkel.

Disse medlemmer vil peke på at Arbeidsretten i sin dom gir uttrykk for at kjønns- og aldersnøytrale premier skal omfatte alle kostnadselementer i finansieringssystemet, slik den gjør etter den modellen som anvendes i fellesordningen FKP i KLP. Disse medlemmer viser videre til at det årlige overskuddet i KLP i mange år har dekket den samlede reguleringspremie, og at det i praksis har medført at reguleringspremie er blitt fordelt mellom pensjonsordningene i forhold til premiereserven. I de senere årene har overskuddet i KLP ikke dekket reguleringspremie, og pensjonsordningene har måtte betale inn. For innbetalt reguleringspremie har fordelingsnøkkel vært pensjonsgrunnlaget.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti vil peke på at det reduserte overskuddet i KLP har gjort at utjevning av reguleringspremie er blitt en viktigere problemstilling enn før, og at tidligere prak-

sis derfor ikke kan være et avgjørende argument. Disse medlemmer mener at loven ikke bør være et hinder for å bruke pensjonsgrunnlaget som fordelingsnøkkel, dersom partene i tariffforhandlingene mener at denne fordelingsnøkkelen best ivaretar målet om alders- og kjønnsnøytrale premier. Disse medlemmer mener derfor at det i loven bør åpnes for å bruke både premiereserven og pensjonsgrunnlaget som fordelingsnøkkel for reguleringspremier.

Disse medlemmer er enig med Regjeringen i at det karakteristiske for fellesordninger for premieberegning er at det først foretas forsikringsteknisk beregning av det samlede premievolum som fellesordningen skal tilføres, og at det samlede premievolum deretter fordeles mellom de enkelte pensjonsordninger etter en fordelingsnøkkel. Disse medlemmer støtter derfor Regjeringens forslag om at en slik beregningsmåte skal benyttes for reguleringspremier til fellesordningen.

Disse medlemmer viser til at det ved beregning av den ordinære årspremier er åpnet for at premien kan beregnes ut fra samlet pensjonsgrunnlag eller ut fra brutto alderspensjonsytelse fratrukket beregnet ytelse fra folketrygden. En innvending Regjeringen har mot å bruke pensjonsgrunnlaget som fordelingsnøkkel for reguleringspremier er at det kan føre til utilsiktet utjevningseffekt. En av disse utjevningseffektene skyldes at det i pensjonsgrunnlaget ikke blir tatt hensyn til at folketrygden utgjør en prosentvis større andel av den samlede pensjonen for lavtlønte enn for høytlønte. Disse medlemmer ønsker å få vurdert om denne virkningen ville blitt redusert eller eliminert dersom brutto alderspensjonsytelse fratrukket beregnet ytelse fra folketrygden ble lagt til grunn for fordeling av reguleringspremier. Disse medlemmer ønsker også å få vurdert andre konsekvenser, særlig utjevningseffektene, av å bruke brutto alderspensjonsytelse fratrukket beregnet ytelse fra folketrygden som fordelingsnøkkel.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

"I lov 10. juni 1988 nr. 39 om forsikringsvirksomhet mv. (kommunale pensjonsordninger) gjøres følgende endring:

§ 8b-6 femte ledd skal lyde:

En fellesordning skal hvert år tilføres reguleringspremier tilsvarende summen av årlige reguleringspremier etter § 8b-5 annet ledd for samtlige pensjonsordninger som inngår i fellesordningen. Den enkelte pensjonsordnings andel av samlet reguleringspremie til fellesordningen beregnes ut fra forholdet mellom samlet premiereserve eller samlet pensjonsgrunnlag for hver av pensjonsordningene på tidspunktet for oppregulering av pensjonsrettighetene.

Kostnader for tjenester kan beregnes og belastes særskilt for hver pensjonsordning."

Disse medlemmer fremmer dessuten følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen vurdere konsekvensene av å bruke brutto alderspensjonsytelse fratrukket beregnet ytelse fra folketrygden som fordelingsnøkkel for reguleringspremier, og ber Regjeringen komme tilbake med egen sak om dette."

Komiteens medlemmer fra Senterpartiet og Kystpartiet viser til merknadene i kap. 2.6.1.2. også når det gjelder utjevning av reguleringspremier, for å oppnå den ønskede nøytralitet mht. kjønn og alder.

Når det gjelder beregning av reguleringspremier, henviser både Banklovkommissjonen og departementet til den praksis som har vært fulgt i KLP. Disse medlemmer forstår det slik at KLP i svært liten grad har innkrevd en egen reguleringspremie av kundene, fordi denne stort sett er blitt dekket av KLPs årlige overskudd. Overskuddet framkommer naturlig nok som resultat av avkastning på selskapets pensjonsfond, men disse medlemmer kan ikke av det trekke den konklusjon at KLP i framtiden derfor naturlig skal beregne reguleringspremie av kundenes pensjonsfond.

Disse medlemmer viser til at KLPs praksis når det gjelder fordeling av overskudd til dekning av reguleringskostandene har ivaretatt kravet til full kjønns- og aldersnøytralitet. Men den beregningsmåten som KLP det siste året har praktisert, og som departementet nå legger opp til, vil ikke tilfredsstille dette kravet. Disse medlemmer mener derfor at dette lovforslaget vil bety et tilbakeskritt i forhold til den praksis som er blitt fulgt i KLP inntil nylig. Disse medlemmer mener derfor at også reguleringspremier må beregnes av pensjonsgrunnlaget, da dette vil sikre den mest nøytrale premieberegning.

Disse medlemmer ser at utjevning i en fellesordning nødvendigvis har elementer av kryss-subsidiering i seg, men kan ikke se at hensyn til variasjoner i antall arbeidstakere og fratrukkne arbeidstakere skal tillegges større vekt enn prinsippet om en kjønns- og aldersnøytral premieberegning.

Disse medlemmer vil også legge vekt på at det vil være lettere forståelig og enklere for kundene om reguleringspremier beregnes av pensjonsgrunnlaget framfor av premiereserven, da pensjonsgrunnlaget (lønnutgiftene) er en kjent størrelse, mens premiereserven kan endre seg betydelig over året som følge av tidlig død eller uførhet blant ansatte.

Disse medlemmer vil vise til høringsuttalelser fra Akademikerne datert 10. desember 2003 der det heter:

"Etter vår oppfatning, som er i samsvar med Fagforbundets syn, vil forslaget fra Regjeringen ikke gi kjønns- og aldersnøytralitet... Akademikerne ønsker prinsipielt at reguleringspremie utjevnes og at pensjonsgrunnlaget er fordelingsnøkkel."

Likeså vises til uttalelse datert 16. mai 2003 fra Lørenskog kommune på vegne av de 63 kommuner som hadde skiftet pensjonsleverandør før 1. januar 2003:

"Det noteres samtidig at lovforslaget synes å innebære et forbud mot deler av det tradisjonelle fullt utjevne produkt som KLP har levert i perioden 1974-2002. Referansegruppen mener at KLPs tradisjonelle produkt fortsatt bør kunne leveres til de som måtte ønske det."

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

"I lov av 10. juni 1988 nr. 39 om forsikringsvirksomhet mv. (kommunale pensjonsordninger mv.) gjøres følgende endring:

§ 8 b-6 femte ledd annet punktum skal lyde:

Den enkelte pensjonsordnings andel av samlet reguleringspremie til fellesordningen beregnes ut fra samlet pensjonsgrunnlag for hver av pensjonsordningene på tidspunktet for oppregulering av pensjonsrettighetene."

2.6.4 Beregning av andre engangsbetalte premier til fellesordningen

2.6.4.1 SAMMENDRAG

Det er i proposisjonen redegjort for Banklovkommissjonens vurderinger og forslag og høringsinstansenes merknader om beregning av andre engangsbetalte premier til fellesordningen.

Departementet viser til at i forhold til andre engangsbetalte premier til dekning av pensjonsrettigheter som ikke kan premiesettes på forhånd ut fra forsikringstekniske beregninger, foreslår Banklovkommissjonen valgfrihet med hensyn til om disse skal utjevnes eller ikke, jf. lovutkastet § 8b-6 sjette ledd. Det skal fastsettes i forsikringsavtalen i hvilken utstrekning slike premier skal beregnes særskilt for hver pensjonsordning eller helt eller delvis ved utjevning.

Den Norske Advokatforening, Gjensidige NOR Spareforsikring og Sparebankforeningen har uttrykt at valgdgangen bør utgå, slik at engangspremier belastes den enkelte pensjonsordning. Finansdepartementet har merket seg at etter Gjensidige NOR Spareforsikrings oppfatning vil et krav om at engangsbetalte premier beregnes særskilt innebære at man unngår utjevning som ikke følger av Hovedtariffavtalens krav. Videre peker selskapet på at man unngår

at forsikringstakerne gjennom året blir sittende med en åpen risiko knyttet til forhold som ikke angår egen pensjonsordning. I tillegg vil beregning av særskilt premie etter Gjensidige NOR Spareforsikrings oppfatning gjøre det enklere å flytte pensjonsordninger på et annet tidspunkt enn ved hovedforfall.

Andre høringsinstanser, som UHO, er positive til at utgifter ved tidligpensjonering kan utjevnes over kollektivet av pensjonsordninger. Finansdepartementet antar at argumentasjonen her er knyttet opp til at engangspremier, for eksempel ved tidligavgang, kan bli betydelige. Derfor vil enkelte kommuner finne det hensiktsmessig at slike kostnader deles over kollektivet. Også Aktuarforeningen støtter en adgang til å velge utjevning av engangspremier.

Finansdepartementet ser visse betenkeligheter ved at engangspremier som beskrevet av Banklovkommissjonen skal kunne utjevnes over kollektivet. Finansdepartementet antar at kommunale arbeidsgivere som opplever tidligavgang kan se det som fordelaktig dersom utgifter fordeles over kollektivet. Samtidig kan det oppleves som urimelig at kommunale arbeidsgivere blir belastet for premier knyttet til tidligavgang hos andre. Premieutjevning kan innebære uheldige incentiveeffekter, ved at kommunale arbeidsgivere som setter i verk tiltak for å hindre tidlig avgang blant eldre mv. ikke opplever utslag på betalt forsikringspremie. Departementet mener også at effekten av eventuell uheldig utjevning i liten grad er kartlagt og dokumentert.

Finansdepartementet har under noe tvil, og med henvisning til at utjevning av premie vil bli evaluert, likevel valgt å foreslå en bestemmelse i tråd med Banklovkommissjonens utkast. Det vises til lovforslaget § 8b-6 sjette ledd.

2.6.4.2 KOMITEENS MERKNADER

Komiteen slutter seg til Regjeringens forslag til § 8b-6 sjette ledd i forsikringsvirksomhetsloven.

2.7 Innbetaling av årets premier

2.7.1 Innbetalingsregler

2.7.1.1 SAMMENDRAG

Det er i proposisjonen redegjort for Banklovkommissjonens vurderinger og forslag og høringsinstansenes merknader og innbetalingsregler.

Departementet viser til at Banklovkommissjonen foreslår en bestemmelse om at ordinær årspremie skal innbetales i like kvartalsvise terminer, med mindre det er fastsatt i forsikringsavtalen at premien skal betales på forskudd før forsikringsåret begynner eller i like månedlige terminer. Dette fremgår av utkastet § 8b-9 første ledd. Premietillegg for nye medlemmer eller som følge av lønnsøkning for medlemmer skal

kreves innbetalt så snart tillegget er beregnet, men kan fordeles i like deler over gjenstående terminer.

Finansdepartementet er i prinsippet enig med høringsinstansene FNH og Kredittilsynet som stiller spørsmål ved om det er hensiktsmessig å innta denne typen bestemmelser i forsikringsvirksomhetsloven. Finansdepartementet har videre merket seg at bestemmelsens ordlyd tolket helt bokstavelig kan ha enkelte effekter som departementet antar ikke er tilsett.

Når det gjelder reguleringspremie har Banklovkommissjonen i utkastet § 8b-9 annet ledd foreslått at denne skal kreves innbetalt så snart premien kan fastsettes. Innbetalingen kan imidlertid fordeles i like deler over de premierterminer som gjenstår når reguleringspremien er fastsatt. Etter Banklovkommissjonens forslag kan det for andre engangsbetalte premier fastsettes at innbetaling først skal skje samtidig med årets siste premiertermin eller senest ved årets utgang, jf. utkastet § 8b-9 tredje ledd. Sistnevnte bestemmelse skal etter omtale i bestemmelsens spesialmerknader sikre at KLP ikke trenger dispensasjon for å kunne videreføre sitt premiebetalingssystem.

Både Aktuarforeningen og Kredittilsynet har hatt innvendinger mot utformingen av bestemmelsene om innbetaling av reguleringspremier og andre engangsbetalte premier.

Etter en samlet vurdering foreslår Finansdepartementet at det ikke gis bestemmelser om premieinnbetaling i forsikringsvirksomhetsloven, men at departementet gis en hjemmel til å fastsette slike bestemmelser i forskrift. Det vises til lovforslaget § 8b-9 annet ledd.

2.7.1.2 KOMITEENS MERKNADER

Komiteen slutter seg til Regjeringens forslag til § 8b-9 annet ledd i forsikringsvirksomhetsloven.

2.7.2 *Virkningen av unnlatt betaling av premie*

2.7.2.1 SAMMENDRAG

Det er i proposisjonen redegjort for Banklovkommissjonens vurderinger og forslag og høringsinstansenes merknader om virkningen av unnlatt betaling av premie.

Departementet viser til at Banklovkommissjonen foreslår at dersom premie for et forsikringsår ikke blir innbetalt ved årets utgang eller ved utløpet av annen frist fastsatt i nytt premievarsel, bortfaller den økning av forsikringsforpliktelsene som den manglende premien skulle dekke. Finansdepartementet har merket seg at enkelte høringsinstanser har hatt innvendinger mot bestemmelsen ut fra hensynet til at de ordninger som omfattes av bestemmelsen er såkalte bruttoordninger. Etter departementets vurdering er det, uavhengig av dette, viktig at pensjonsinnretningens rettsforpliktelser avgrenses etter på forhånd

klarlagte kriterier. Bestemmelsen er også viktig i forhold til å skape like konkurransevilkår i markedet for kommunale pensjonsordninger. Etter en samlet vurdering har Finansdepartementet funnet å ville følge Banklovkommissjonens forslag. Det vises til lovforslaget § 8b-9 første ledd.

2.7.2.2 KOMITEENS MERKNADER

Komiteen slutter seg til Regjeringens forslag til § 8b-9 første ledd i forsikringsvirksomhetsloven.

2.7.3 *Inntektsføring av premiekraft*

2.7.3.1 SAMMENDRAG

Det vises til Banklovkommissjonens vurderinger og forslag og høringsinstansenes merknader om inntektsføring av premiekraft.

Departementet viser til at Banklovkommissjonen foreslår en bestemmelse om at når det er gitt varsel om krav på premie, skal kravet inntektsføres som forfalt premie selv om kravet forfaller til betaling på et senere tidspunkt.

Den foreslåtte bestemmelsen er en regnskapsregel som presiserer en særskilt bestemmelse i årsregnskapsforskriften for forsikringsselskaper om periodisering av krav på premie. Forskriften er fastsatt i medhold av regnskapsloven § 10-1. Departementet anser at en slik bestemmelse eventuelt bør fastsettes i denne forskriften. Departementet vil vurdere å ta inn en særskilt regnskapsregel i samsvar med Banklovkommissjonens utkast i årsregnskapsforskriften for forsikringsselskaper.

2.7.3.2 KOMITEENS MERKNADER

Komiteen slutter seg til departementets vurdering av spørsmålet om inntektsføring av premiekraft.

2.8 *Premiereserve*

2.8.1 *Sammendrag*

Det er i proposisjonen redegjort for Banklovkommissjonens vurderinger og forslag og høringsinstansenes merknader om minstekrav til og beregning av premiereserve for kommunale tjenstepensjonsordninger.

Departementet viser til at Banklovkommissjonen har foreslått at det i utkast til § 8b-10 første ledd inntas en bestemmelse om at premiereserven for pensjonsordningen til enhver tid skal være så stor at den etter beregningsgrunnlaget for ordningen er tilstrekkelig til å sikre den rett til pensjon som medlemmene har opptjent. Bestemmelsen svarer til lov om foretakspensjon § 9-1. Finansdepartementet støtter forslaget om at nødvendig premiereserve beregnes etter forsikringstekniske beregninger.

Plikt til å ha premiereserve for sikring av overtatte forsikringsforpliktelser følger helt generelt av for-

sikringsvirksomhetsloven § 8-2. Departementet merker seg at Banklovkommisjonen finner behov for å foreslå egen bestemmelse om slik plikt for kommunale pensjonsordninger i § 8b-10. Gjennom fellesordningene løsrives sammenhengen mellom den premie som betales av det foretak eller den kommune som har opprettet en kommunal pensjonsordning, fra plikten til premiereserve for samme ordning. Selv om den foreslåtte bestemmelsen i § 8b-10 første ledd ikke endrer plikten til å føre premiereserve i forhold til § 8-2, anser departementet derfor at det kan være hensiktsmessig med en egen bestemmelse om krav til premiereserve for kommunale pensjonsordninger i kapittel 8b om kommunale pensjonsordninger.

Banklovkommisjonen har videre i utkast til § 8b-10 annet ledd foreslått bestemmelser om hvordan minstekravet til premiereserve skal beregnes. Premiereserven for en pensjonsordning skal minst tilsvare summen av de premiereserver som trengs for å sikre retten til opptjent pensjon for hvert enkelt medlem i pensjonsordningen, herunder premiereserve for rett til pensjon knyttet til pensjonister og fratrådte arbeidstakere. Bestemmelsen om at pensjonsordningens midler også omfatter premiereserve for arbeidstaker som har fratrudd sin stilling, gjenspeiler den praksis som eksisterer i kommunale pensjonsordninger, hvor medlemmet fortsatt vil ha rett til oppsatt pensjon sikret i ordningen etter at vedkommende har sluttet. Ved stillingsbytter innen offentlig sektor innebærer Overføringsavtalen at pensjonen utbetales fra siste pensjonsordning, og med refusjon mellom de involverte pensjonsordningene. Avtalen bygger på at opptjent pensjon (oppsatte rettigheter) og premiereserve for slike rettigheter blir igjen i den ordning medlemmet tjente opp rettighetene i når medlemmet fratrer.

Banklovkommisjonens foreslår - i tråd med praksis - at det skal gjøres fradrag i premiereserve for medlemmer som får medregnet tjenestetid fra andre ordninger tilsvarende den premiereserve som vil være tilstrekkelig til å sikre rett til pensjon opptjent ved den tidligere tjenestetid. Bestemmelsen gjenspeiler praksis i kommunale ordninger, hvoretter det økonomiske ansvar for medlemmets pensjon ikke overføres til ny pensjonsordning ved bytte av arbeidsgiver, men blir igjen i tidligere pensjonsordning. Det vises i denne sammenheng til at departementet ikke foreslår lovregulert at premiereserve skal overføres til ny pensjonsordning ved skifte av arbeidsgiver i offentlig sektor. Ved at dette ikke foreslås lovregulert, vil en etter departementets vurdering videreføre en avtalefrihet, som etter omstendighetene vil kunne innebære at premiereserve for opptjent pensjon skal følge arbeidstaker når denne tiltrer stilling hos ny arbeidsgiver i offentlig sektor, på samme vis som ved medregning av tjenestetid i ytelsesbaserte pensjons-

ordninger i privat sektor. Premiereserven for fratrudd arbeidstaker i avgivende pensjonsordning og mottakende pensjonsordning må i alle tilfeller reflektere om premiereserven overføres mellom pensjonsordningene. I forhold til det utkast som var på høring foreslås på denne bakgrunn visse endringer i § 8b-10 annet ledd. Endringene har til hensikt å klargjøre at medlemmets premiereserve i den nye pensjonsordningen ikke sikrer pensjon opptjent ved tjenestetid utenfor ordningen dersom midlene ikke er overført mellom pensjonsordningene. Departementet foreslår videre at lovbestemmelsen også endres slik at det går klart frem at fradrag for premiereserve for pensjon opptjent ved tidligere tjenestetid, ikke kommer til anvendelse for medlemmet i de tilfeller premiereserve for slik opptjent pensjon er overført.

Kredittilsynet har i sin høringsuttalelse tatt opp spørsmålet om hvordan dette fradraget skal beregnes, og særskilt om fradraget kan være større enn premiereserven i tidligere pensjonsordning. Departementet foreslår ikke nærmere regler om dette i lovforslaget, men vil likevel understreke viktigheten av at beregningsmetodene for fradrag for oppsatt pensjon sikret i annen pensjonsordning og beregningsmetoden for premiereserven for oppsatt pensjon, er konsistente, slik at medlemmets samlede pensjon fra ordningene er sikret med betryggende premiereserve. Dersom en uheldig praksis skulle avdekkes, vil behovet for nærmere regulering måtte vurderes. Det vises til lovforslaget § 8b-10 annet ledd.

Departementet støtter videre Banklovkommisjonens forslag om at det bør inntas en bestemmelse som klart slår fast at det skal gjøres fradrag i pensjonsytelsene ut fra de til enhver tid gjeldende regler for folketrygden. Departementet deler videre Kredittilsynets vurdering av at en i bestemmelsen ikke bør vise til samordningsloven. Vedrørende fradrag i pensjonsytelsene for beregnet folketrygd ved beregning av premiereserven, vises til løsningen i § 8b-5 fjerde ledd. Departementet foreslår at det kan gis nærmere regler om fastsettelse av beregnet folketrygd, og legger til grunn at en i denne sammenheng kan benytte den foreslåtte hjemmel i § 8b-5 fjerde ledd. Det vises til lovforslaget § 8b-10 tredje ledd.

Departementet deler videre Banklovkommisjonens forslag om at det bør gå klart frem av reglene om premiereserve at det ikke skal beregnes premiereserve for forsikringsforpliktelser som er bortfalt som følge av manglende premiebetaling, jf lovforslaget § 8b-9. Det vises til lovforslaget § 8b-10 fjerde ledd.

2.8.2 Komiteens merknader

Komiteen slutter seg til Regjeringens forslag til § 8b-10 i forsikringsvirksomhetsloven.

2.9 Pensjonsordningens midler

2.9.1 Alminnelige regler

2.9.1.1 SAMMENDRAG

Det er i proposisjonen redegjort for Banklovkommissjonens vurderinger og forslag og høringsinstansenes merknader om alminnelige regler for pensjonsordningsmidler.

Finansdepartementet har merket seg at Banklovkommissjonen mener det kan være behov for lovfesting av en del hovedregler for kommunale pensjonsordninger som svarer til bestemmelser i lov om foretakspensjon del 3 om pensjonsordningens midler. Departementet mener i utgangspunktet at det kan stilles spørsmål ved om denne typen bestemmelser hører naturlig inn i forsikringsvirksomhetsloven, og at en senere må vurdere om slike bestemmelser om kommunale pensjonsordninger bør samles i en egen lov.

Banklovkommissjonen har i utkastet § 8b-11 foreslått at en kommunal pensjonsordnings midler skal tilsvare premiereserve til sikring av opptjent pensjon til enhver tid, samt tilleggsavsetninger, kursreserve og premiefond. Departementet slutter seg til dette. Banklovkommissjonen foreslår videre at det inntas en presisering om at premiereserve til sikring av pensjonsrettigheter for fratrådte arbeidstakere og pensjoner under utbetaling, skal omfattes av pensjonsordningens midler. Etter departementets vurdering er en slik presisering unødvendig, idet det fremgår av § 8b-10 annet ledd at sikring av nevnte rettigheter skal inngå i premiereserven. Kredittilsynet har for øvrig pekt på at begrepet "premiereserve til sikring av opptjent pensjon til enhver tid" synes å samsvare dårlig med avkortingsregler som normalt vil gjelde ved fratreden før pensjonsalder i kommunale pensjonsordninger. Finansdepartementet viser her til omtale i kapittel 5.3 der bruken av begrepet "opptjent pensjon" i kommunale pensjonsordninger er omtalt. Det vises til lovforslaget § 8b-11.

Finansdepartementet slutter seg til Banklovkommissjonens forslag om krav om separasjon mellom pensjonsordningens midler og forsikringstakers midler, jf. lovforslaget § 8b-12 første ledd. Finansdepartementet har foreslått en teknisk justering i tråd med merknad fra Kredittilsynet.

Finansdepartementet har for øvrig ikke vesentlige innvendinger mot Banklovkommissjonens utkast til § 8b-12 annet ledd som svarer til lov om foretakspensjon § 8-2 annet ledd.

Etter lovforslaget § 8b-12 tredje ledd gis lov om foretakspensjon §§ 10-2 til 10-4 om premiefond tilsvarende anvendelse for kommunale pensjonsordninger så langt de passer. Finansdepartementet har merket seg at Kredittilsynet ville se det som en fordel at det utarbeides egne bestemmelser for premiefond i kommunale pensjonsordninger. Ut fra en samlet vur-

dering har departementet likevel valgt å legge til grunn Banklovkommissjonens forslag. Enkelte av bestemmelsene i lov om foretakspensjon §§ 10-2 til 10-4 vil ikke kunne gis anvendelse for kommunale pensjonsordninger. Departementet vil særlig vise til § 10-2 bokstav a om at premiefondet kan tilføres tilskudd som omfattes av skatteloven § 6-46 første ledd bokstav c. Etter denne bestemmelsen i skatteloven gis arbeidsgiver inntektsfradrag for nærmere angitte tilskudd til premiefond i en foretakspensjonsordning. Denne bestemmelsen får ikke anvendelse for arbeidsgiver som har kommunal pensjonsordning i henhold til lovforslaget. Også for øvrig vil det være enkelte bestemmelser i lov om foretakspensjon §§ 10-2 til 10-4 som ikke passer for kommunale pensjonsordninger. Det vises til merknadene til § 8b-12 tredje ledd i del III i proposisjonen her.

Departementet viser til at det ved behov vil kunne utferdiges nærmere forskrifter om premiefond for kommunale pensjonsordninger, jf. lovforslaget § 8b-1 tredje ledd som gir departementet hjemmel til å fastsette nærmere regler til utfylling og avgrensning av bestemmelsene i kapittel 8b.

I lovforslaget § 8b-13 første ledd foreslås en bestemmelse om at pensjonsordningens midler skal forvaltes i samsvar med de generelle regler for kapitalforvaltningen i livsforsikringsselskaper og pensjonskasser som gjelder til enhver tid. Departementet ser at det kan stilles spørsmål ved om bestemmelsen er strengt tatt nødvendig. Etter en samlet vurdering har departementet likevel valgt å følge Banklovkommissjonens forslag.

Finansdepartementet slutter seg til Banklovkommissjonens forslag om at avkastning av midler knyttet til premiefond skal tilføres premiefondet, jf. lovforslaget § 8b-13 tredje ledd.

2.9.1.2 KOMITEENS MERKNADER

Komiteen slutter seg til Regjeringens forslag til § 8b-11, § 8b-12 og § 8b-13 i forsikringsvirksomhetsloven.

2.9.2 Investeringsvalg

2.9.2.1 SAMMENDRAG

Det er i proposisjonen redegjort for Banklovkommissjonens vurderinger og forslag og høringsinstansenes merknader om investeringsvalg.

Finansdepartementet gir sin tilslutning til Banklovkommissjonens forslag om at kommunale forsikringstakere i samsvar med bestemmelser i regelverket for pensjonsordningen kan avtale at midler svarende til pensjonsordningens premiereserve skal forvaltes som en investeringsportefølje.

Bestemmelsen svarer til lov om foretakspensjon § 11-1, og innebærer blant annet at også ved kommunale pensjonsordninger er pensjonsinnretningen gitt

et subsidiært ansvar i forhold til de forsikrede for eventuell differanse mellom den avkastning som er forutsatt i beregningsgrunnlaget for pensjonsordningen og oppnådd avkastning. Det vises til lovforslaget § 8b-15 som er justert i tråd med tekniske merknader fra Kredittilsynet.

2.9.2.2 KOMITEENS MERKNADER

Komiteen slutter seg til Regjeringens forslag til § 8b-15 i forsikringsvirksomhetsloven.

2.9.3 Overskudd

2.9.3.1 SAMMENDRAG

Det er i proposisjonen redegjort for Banklovkommissjonens vurderinger og forslag og høringsinstansenes merknader om disponering av overskudd.

Banklovkommissjonens forslag om at overskudd skal godskrives forsikringstakeren og overføres til pensjonsordningens premiefond, vil etter Finansdepartementets syn innebære en opprydding og klargjøring av forholdet mellom pensjonsinnretning og forsikringstaker på dette området. Finansdepartementet viser til at DSKP har gitt uttrykk for at enkelte kommunale pensjonskasser kan ønske å benytte overskudd til å dekke inn årets premie. Hensynet bak reglene gjør seg etter departementets vurdering i like stor grad gjeldende for pensjonskasser som for livsforsikringsselskaper. Også hensynet til likebehandling tilsier at både livsforsikringsselskap og pensjonskasser her omfattes av like regler.

Finansdepartementet støtter også Banklovkommissjonens forslag om at det gis unntak fra hovedregelen over, i tilfeller der pensjonsytelser under utbetaling eller pensjonsrettighetene ikke er blitt regulert i samsvar med årlig endring av grunnbeløpet i folketrygden. Overskuddet skal i så fall tilføres premierserven. Det vises til lovforslaget § 8b-14.

Når det gjelder forholdet til fratrådte arbeidstakere med tjenestetid mindre enn tre år, vises det til omtale ovenfor i avsnitt 6.2.3.

2.9.3.2 KOMITEENS MERKNADER

Komiteen slutter seg til Regjeringens forslag til § 8b-14 i forsikringsvirksomhetsloven.

2.10 Øvrige bestemmelser

2.10.1 Kommunale pensjonsordninger som egen bransje

2.10.1.1 SAMMENDRAG

Det er i proposisjonen redegjort for Banklovkommissjonens vurderinger og forslag og høringsinstansenes merknader om kommunale pensjonsordninger som egen bransje.

Finansdepartementet er i prinsippet enig med Banklovkommissjonen i at det er viktig å skille forsikringsselskapenes virksomhet knyttet til pensjonsordninger med utjevning i fellesordning fra annen type virksomhet. Departementet tar videre til etterretning at begrepet "bransje" ikke er klart definert i lovgivningen, jf. for øvrig også høringsmerknader fra Kredittilsynet og FNH. Etter departementets vurdering er det av særlig betydning å skille mellom kommunale pensjonsordninger med fellesordninger og andre typer virksomhet i forhold til reglene om regnskapsføring og overskuddsdeling. Departementet regner det som sentralt at det føres eget regnskap for kommunale pensjonsordninger. Videre bør det foretas en egen overskuddsdeling innen kommunale pensjonsordninger, og ikke på tvers av kommunale og private tjenestepensjonsordninger. Kredittilsynet har i sin høringsuttalelse vist til at det i forhold til regnskapsreglene vil være krav om separat regnskapsføring for kommunale pensjonsordninger, selv om kommunale ordninger ikke anses som egen bransje i forhold til årsregnskapsforskriften for livsforsikringsselskaper § 5-31. Departementet vil likevel vise til at i forhold til overskuddsreglene, jf. blant annet forskrift 1. juni 1990 nr. 430 om overskudd i livsforsikring, skal overskudd fordeles innen den enkelte bransje. Særlig av hensyn til reglene om overskuddsdeling finner departementet det derfor hensiktsmessig å følge Banklovkommissjonens forslag om at kommunale pensjonsordninger skal utgjøre en egen bransje. Det vises til lovforslaget § 8b-3.

2.10.1.2 KOMITEENS MERKNADER

Komiteen slutter seg til Regjeringens forslag til § 8b-3 i forsikringsvirksomhetsloven.

2.10.2 Opplysningsplikt

2.10.2.1 SAMMENDRAG

Det er i proposisjonen redegjort for Banklovkommissjonens vurderinger og forslag og høringsinstansenes merknader om opplysningsplikt.

Finansdepartementet støtter Banklovkommissjonens forslag om at pensjonsinnretningen skal opprette og føre egen konto for hver pensjonsordning, og at kontoen skal inneholde regnskap og status pr. 31. desember. Finansdepartementet finner det videre hensiktsmessig at Kredittilsynet fastsetter nærmere regler om dette. Det vises til lovforslaget § 8b-16 første ledd.

Finansdepartementet har heller ikke innvendinger mot Banklovkommissjonens forslag om at pensjonsinnretningen hvert år skal sende forsikringstakeren utskrift av kontoen for pensjonsordningen sammen med opplysninger som vil være av vesentlig betydning for forsikringstakerens vurdering av forsikringsforholdet. Finansdepartementet legger til

grunn at opplysninger om i hvilken grad forsikrings-taker har betalt premie som avviker fra den premie som er tilført vedkommendes pensjonsordning typisk vil kunne være relevante. Finansdepartementet støtter for øvrig Banklovkommisjonens forslag om at Kredittilsynet gir nærmere regler. Det vises til lovforslaget § 8b-16 annet ledd.

Banklovkommisjonen har foreslått at pensjonsinnretningen skal utstede pensjonsbevis til arbeidstakere som fratrer sin stilling uten rett til straks begynnende pensjon. Pensjonsinnretningen skal senere gi oppdatert informasjon på forespørsel fra innehaveren av pensjonsbeviset. Finansdepartementet har merket seg at FNH mener det bør vurderes hvorvidt det i stedet for de foreslåtte reglene kunne være hensiktsmessig at det gis en årlig oppgave over opptjent pensjon til fratrådte personer som ikke er medlem av offentlig ordning og som har rett på opptjent pensjon. Finansdepartementet antar at en slik løsning også kan ha gode grunner for seg, men har etter en samlet vurdering valgt å følge Banklovkommisjonens forslag. Det vises til lovforslaget 8b-16 tredje ledd.

Kredittilsynet peker på at det nylig vedtatte EU-direktiv om virksomheten til og tilsyn med institusjoner som forvalter tjenstepensjonsordninger inneholder ganske omfattende krav til pensjonskassenes informasjon til medlemmene, og at direktivet vil kunne få betydelig innvirkning på den norske lovgivning på pensjonsforsikringsområdet. Finansdepartementet tar Kredittilsynets vurderinger til etterretning. Finansdepartementet finner det mest hensiktsmessig at bestemmelsene om kommunale pensjonsordninger blir vurdert i forhold til det nye EU-direktivet først etter at dette er innarbeidet i EØS-avtalen, og i forbindelse med gjennomføringen av direktivet i norsk rett.

2.10.2.2 KOMITEENS MERKNADER

Komiteen slutter seg til Regjeringens forslag til § 8b-16 i forsikringsvirksomhetsloven.

2.10.3 *Opphør av pensjonsordning*

2.10.3.1 SAMMENDRAG

Det er i proposisjonen redegjort for Banklovkommisjonens vurderinger og forslag og høringsinstansenes merknader om opphør av pensjonsordning.

Finansdepartementet har merket seg at høringsinstansene ikke har hatt vesentlige innvendinger mot Banklovkommisjonens utkast til bestemmelse om opphør av pensjonsordning. Departementet antar videre at bestemmelsen vil innebære en klargjøring av hvilke regler som skal gjelde dersom et foretak med kommunal pensjonsordning slutter å betale premie til pensjonsordningen, går konkurs eller på annen måte avvikes. Det vises til lovforslaget § 8b-18.

Når det gjelder arbeidstakere med tjenestetid mindre enn tre år, jf. Kredittilsynets høringsuttalelse, vises det til avsnitt 2.6.2.1 ovenfor.

2.10.3.2 KOMITEENS MERKNADER

Komiteen slutter seg til Regjeringens forslag til § 8b-18 i forsikringsvirksomhetsloven.

2.10.4 *Flytting av kommunale pensjonsordninger*

2.10.4.1 SAMMENDRAG

Det er i proposisjonen redegjort for Banklovkommisjonens vurderinger og forslag og høringsinstansenes merknader om flytting av kommunale pensjonsordninger.

Finansdepartementet slutter seg til Banklovkommisjonens utkast til § 8b-17, der det heter at pensjonsordningen og dens midler kan flyttes til annen pensjonsinnretning etter reglene i kapittel 8c. Det vises for øvrig til drøftingen av de materielle bestemmelser om flytting av kommunale pensjonsordninger i proposisjonens del II:

2.10.4.2 KOMITEENS MERKNADER

Komiteen slutter seg til Regjeringens forslag til § 8b-17 i forsikringsvirksomhetsloven.

2.11 *Særlige konkurranseforhold utenfor Banklovkommisjonens mandat*

2.11.1 *Flytting av pensjonsordning til KLP i lys av selskapsform*

2.11.1.1 SAMMENDRAG

Det er i proposisjonen redegjort for Banklovkommisjonens vurderinger og høringsinstansenes merknader om flytting av pensjonsordning til KLP i lys av selskapsform.

Finansdepartementet viser til Banklovkommisjonens drøfting. Etter departementets vurdering er det ikke hensiktsmessig å legge føringer i lov på hvordan ulike selskaper velger å organisere seg på eiersiden.

2.11.1.2 KOMITEENS MERKNADER

Komiteen er enig med departementet i at det ikke er hensiktsmessig å legge føringer i lov på hvordan ulike selskaper skal organisere seg på eiersiden.

2.11.2 *Overføringsavtalen*

2.11.2.1 SAMMENDRAG

Det er i proposisjonen redegjort for Banklovkommisjonens vurderinger og høringsinstansenes merknader om Overføringsavtalen med Statens Pensjonskasse.

Departementet viser til at lovforslaget ikke griper inn i partenes rettigheter eller plikter etter bestemmelsen i Overføringsavtalen. Det vises for øvrig til

omtalen i avsnitt 2.4.5. Arbeids- og administrasjonsdepartementet har opplyst at arbeidet med de spørsmål som er knyttet til Overføringsavtalen og som Overføringsavtaleutvalget i sin utredning NOU 2000:28 og Banklovkommissjonen i sin utredning nr. 10 (NOU 2003:11) tar opp, er i gang. Pensjonskommissjonens konklusjoner i utredningen som blir avgitt i desember 2003, vil også kunne få betydning for arbeidet. Forhold knyttet til Overføringsavtalen kan etter omstendighetene tenkes å innvirke på konkurransen i pensjonsmarkedet.

2.11.2.2 KOMITEENS MERKNADER

Komiteen har merket seg at departementet viser til at lovforslaget ikke griper inn i partenes rettigheter eller plikter etter bestemmelsene i Overføringsavtalen.

Flertallet er innforstått med at Overføringsavtalen oppfattes som verdifull, da den sikrer de ansattes pensjonsrettigheter ved skifte av arbeidsgiver.

Flertallet har merket seg at de ansattes rettigheter etter Overføringsavtalen ikke blir endret ved vedtagelsen av denne lov.

Flertallet har merket seg at for kommunale pensjonsordninger som er etablert i private livselskaper, stilles krav om at kommunene inngår i avtalen.

Flertallet registrerer departementets henvisning til at det i lys av lovforslaget bør vurderes om det er behov for å gjøre endringer i Overføringsavtalen. Flertallet viser til brev fra departementet daterert 27. november 2003 hvor det heter:

"Arbeids- og Administrasjonsdepartementet arbeider for tiden med spørsmål knyttet til Overføringsavtalen og revidering av dagens avtale."

Det heter videre:

"Det er besluttet at det skal nedsettes en arbeidsgruppe som skal fremme forslag til løsning på forholdene som er tatt opp i de to utredningene. Det er så langt ikke fastsatt noen tidsramme for arbeidet."

Flertallet vil be om at dette arbeidet gis høy prioritet, og at de endringer og presiseringer som er nødvendig i Overføringsavtalen, avklares så snart som praktisk mulig, fortrinnsvis før innledningen til tariff-forhandlingene.

Flertallet mener at dette arbeidet ikke kan vente Stortingets behandling av pensjonskommissjonens utredning. Av hensyn til konkurransenøytralitet mellom selskapene vil flertallet understreke at livselskapene så snart som mulig likestilles når det gjelder tilslutning til Overføringsavtalen.

Komiteens medlem fra Senterpartiet og Kystpartiet viser til at intensjonen i Overfø-

ringsavtalen kan videreføres gjennom en forsikringspool som er åpen for alle arbeidsgivere med offentlig tjenstepensjon. En slik ordning vil gi den nødvendige trygghet for arbeidstakere, fjerne mobilitetshindringer og gi økt fleksibilitet i arbeidsmarkedet. En slik modell vil også ivareta konkurransemessige hensyn for ulike leverandører.

2.12 Markedet for kommunale pensjonsordninger - avsluttende kommentarer

2.12.1 Sammendrag

Det er i proposisjonen redegjort for Banklovkommissjonens vurderinger og forslag og høringsinstansenes merknader om markedet for kommunale tjenstepensjonsordninger.

Finansdepartementet vil innledningsvis peke på at konkurranse ikke er et selvstendig mål, men er et mål i den forstand at konkurranse er et middel for å sikre effektiv bruk av ressurser. Departementet slutter seg til Banklovkommissjonens målsetning om å bedre konkurransen i markedet for kommunale pensjonsordninger. Gjennom tiltak som har som siktemål å påvirke konkurranseforholdene og markedsdeltakernes atferd, vil effektiv ressursbruk kunne bli fremmet i dette markedet.

Banklovkommissjonen legger vekt på at samtlige tilbydere av kommunale pensjonsordninger skal sikres markedsadgang. Videre legger kommissjonen til grunn at etter Arbeidsrettens dom 8. oktober 2002, vil dette innebære at samtlige pensjonsinnretninger får anledning til å tilby pensjonsordninger i tråd med Hovedtariffavtalens krav.

Finansdepartementet er enig i at pensjonstilbydere i det kommunale pensjonsmarkedet bør stilles overfor det samme regelverk, og at det ikke bør velges løsninger der enkelte tilbydere har særskilte dispensasjoner fra forsikringsvirksomhetsloven.

Finansdepartementet antar at forslaget til endringer i forsikringsvirksomhetsloven legger til rette for konkurranse mellom pensjonsinnretningene som tilbyr kommunale pensjonsordninger idet de vil ha de samme lovregler å forholde seg til. Imidlertid vil det være et åpent spørsmål om det faktisk vil opprettes effektiv konkurranse i markedet. Dette vil være avhengig av en rekke forhold utenfor Finansdepartementets nedslagsfelt. Banklovkommissjonen uttrykker det samme forbehold i NOU 2003:11 del I avsnitt 2.3.1 (gjengitt over):

"En annen sak er imidlertid i hvilken grad det i årene som kommer, faktisk vil foreligge effektiv konkurranse i markedet for kommunale - og private - pensjonsordninger. Dette vil nødvendigvis også måtte bero på en rekke andre forhold enn hvordan regelverket er utformet fra myndighetenes side."

Finansdepartementet mener at det er svært viktig at forsikringsvirksomhetsloven ikke begrenser produkspekteret innen kommunale pensjonsordninger ved å kreve at denne typen pensjonsordninger skal ha et finansieringssystem som innebærer utjevning av premier i fellesordninger. Etter departementets vurdering er det vesentlig at pensjonsinnretningene etter forsikringsvirksomhetsloven også (fortsatt) skal kunne tilby kommunale pensjonsordninger med premier beregnet etter vanlige forsikringstekniske prinsipper.

Finansdepartementet ser det også som ønskelig at kommunale arbeidsgivere selv skal kunne bestemme hvilken pensjonsinnretning som skal forvalte arbeidsgiverens pensjonsordning. Videre mener departementet at det kan være uheldig dersom kommuner som ønsker å kjøpe pensjonsordninger med premier beregnet etter vanlige forsikringstekniske prinsipper, blir hindret i dette. Etter Banklovkomisjonens forslag vil ikke forsikringsvirksomhetsloven begrense adgangen for pensjonsinnretningene til å tilby produkter med slike premier, men flere høringsinstanser har pekt på at Hovedtariffavtalen for kommuner mv. vil legge føringer slik at kommunene må etterspørre pensjonsordninger der premien utjevnes over et kollektiv av kommuner.

Andre høringsinstanser påpeker at Banklovkomisjonens forslag ikke forhindrer en eventuell situasjon der krav i Hovedtariffavtalen vil innebære etableringshindre. Bakgrunnen er at det for et nytt selskap kan være vanskelig å opprette en fellesordning som omfatter flere kommunale arbeidsgivere, særlig dersom det legges til grunn at utjevningsordningen må være relativt stor.

Finansdepartementet tar til etterretning at det i forhold til Hovedtariffavtalen ikke er avklart hvor stor en fellesordning må være. Videre kan det stilles spørsmål ved muligheten for å opprette nye pensjonskasser for en enkelt kommune. Finansdepartementet har merket seg at Hovedtariffavtalens krav til at pensjonsordninger skal være basert på et finansieringssystem som er kjønnsnøytralt og ikke virker utstøtende på eldre arbeidstakere, i henhold til domspremiss nr. 19, kun gjelder ved flytting av pensjonsordning. Finansdepartementet legger for øvrig til grunn at tilstanden som her vil gjøres gjeldende vil bygge på tolkninger av Hovedtariffavtalen. Det vises for så vidt også til Banklovkomisjonens uttalelse i NOU 2003:11 s. 70 hvor det vises til at kommuner med egne pensjonskasser ikke var trukket inn i saken for Arbeidsretten, og at det er et åpent spørsmål om Hovedtariffavtalen stenger for videreføring av pensjonsordning i egen pensjonskasse.

I høringsbrev av 5. mars 2003 har Finansdepartementet lagt til grunn at det er viktig at man ved utformingen av lovforslaget om kommunale pensjonsordninger avveier fordeler og ulemper ved et system

med utjevning av premie mellom ulike forsikringskunder. På denne bakgrunn stilte departementet høringsinstansene enkelte spørsmål knyttet til forsikringsmarkedets funksjonsmåte og om Banklovkomisjonens forslag om utjevning av premie var forenlig med virksom konkurranse. Finansdepartementet tar til etterretning at de fleste høringsinstanser mener at et marked med utjevning av premie vil kunne være i samsvar med god og virksom konkurranse.

Finansdepartementet vil likevel peke på at man ikke har erfaring med et system der flere selskaper utjevner premie over forsikringstakere, og at man vil kunne få en situasjon der selskapenes pristilbud til kommunale kunder i mindre grad avhenger av marginalkostnadene ved å tilby kunden en pensjonsordning, og der kostnadssammenhenger vil kunne bli tilslørt. Departementet viser i denne sammenheng til at reglene vil bli evaluert på et senere tidspunkt, jf. omtale i avsnitt 2.4.6 i proposisjonen.

I forhold til flyttebestemmelsenes betydning vises til drøfting i Del II i proposisjonen.

2.12.2 Komiteens merknader

Komiteen tar omtalen i proposisjonen om markedet for kommunale tjenestepensjonsordninger til orientering.

2.13 Skatt og kommunale pensjonsordninger

2.13.1 Sammendrag

VIRKEOMRÅDE

Lovforslaget regulerer hvem som kan opprette kommunal pensjonsordning slik den er definert i forslaget. Når det gjelder retten til fradrag i skattepliktig inntekt for kostnad til sikring av pensjon, følger den av skattelovens regler. Ordlyden i bestemmelsene om fradragsrett omfatter ikke "statlige helseforetak og andre statlige foretak". Departementet antar derfor at det er hensiktsmessig med en kort omtale av fradragsrett knyttet til kommunale pensjonsordninger i de nevnte foretakene.

Etter skatteloven § 6-45 annet punktum gis det fradrag for kostnad til sikring av pensjon i offentlig pensjonsordning. Departementet har fastsatt vilkår for arbeidsgivers fradragsrett i forskrift av 19. november 1999 nr. 1158 til utfylling og gjennomføring mv. av skatteloven av 26. mars 1999 nr. 14 (FSFIN) § 6-45. Regelverket åpner for fradragsrett for tariffestet pensjonsordning i såkalt fristilt kommunal virksomhet mv. Det forutsettes at arbeidsgiver må ha eller har hatt en kommunal, herunder fylkeskommunal eierandel. Det antas å være tilfellet for statlige helseforetak. Departementet viser her til begrunnelsen for at statlige helseforetak er tatt med i lovforslaget § 8b-1. Spørsmålet om inntektsfradrag for helseforetak er ikke aktuelt siden offentlige bedrifter som

regionale helseforetak og helseforetak har fritak for skatteplikt, jf. skatteloven § 2-30 første ledd bokstav g. Spørsmålet er likevel av betydning for de ansattes rett til inntektstfradrag for pensjonspremie.

Arbeidstakere som ikke er ansatt i offentlig forvaltning og som heller ikke er medlemmer i en lov-pålagt ordning, har bare fradragsrett etter skatteloven § 6-47 bokstav a dersom ordningen fyller lovens vilkår til å være offentlig. Bestemmelsen må sees i sammenheng med skatteloven § 6-45 annet punktum og Finansdepartementets forskrift til skatteloven § 6-45. Arbeidstaker har således bare rett til fradrag når arbeidsgiver fyller vilkårene i forskriften. Hvis arbeidsgiver ikke er skattepliktig eller ikke har skattepliktig virksomhet, må det foretas en vurdering av om vilkårene ville ha vært oppfylt dersom det forelå skatteplikt. Departementet legger til grunn at vilkårene ville ha vært oppfylt for et statlig helseforetak hvis det var skattepliktig. Dette tilsier med andre ord at det vil være fradragsrett for ansatte til kommunal pensjonsordning i statlige helseforetak.

For andre statlige foretak må det foretas en konkret vurdering av om det foreligger fradragsrett.

PREMIEFOND

Etter hovedregelen i lovforslaget § 8b-14 skal overskudd tilført pensjonsordningen godskrives forsikringstakeren og overføres til pensjonsordningens premiefond. Forslaget forutsetter at det opprettes et premiefond for hver pensjonsordning. Premiefondet er i henhold til lovforslaget § 8b-11 definert som en del av pensjonsordningens midler.

Forslaget om å opprette et premiefond begrunnes i all hovedsak med at overskuddet skal fordeles etter bidragsprinsippet og tilføres den enkelte pensjonsordning. Overskuddet skal ikke trekkes inn i oppgjøret av årets premieansvar. Begrunnelsen for å opprette premiefond er dermed langt snevrere enn for premie- eller innskuddsfond etter henholdsvis lov om foretakspensjon og innskuddspensjonsloven. Det åpnes ikke for at arbeidsgiver skal kunne innbetale midler direkte til fondet. På denne bakgrunn er det ikke aktuelt å foreslå en fradragshjemmel.

Det følger av lovforslaget § 8b - 12 tredje ledd at lov om foretakspensjon § 10 - 2 til § 10-4 gjelder så langt de passer. Henvisningen innebærer at det kan være aktuelt å overføre midler fra premiefondet til foretaket. Det foreslås en særskilt hjemmel for å skattlegge hele beløpet i det inntektsåret midlene overføres til foretak med skattepliktig virksomhet. Det vises til forslaget til endring av skatteloven § 5-30 fjerde ledd.

Premiefond er skattemessig favorisert ved at avkastningen av midlene på fondet er fritatt for inntektsskatt. Det er vanskelig å anslå hvor stort proveny tapet av å opprette premiefond i kommunale tje-

nestepensjonsordninger vil bli siden dette vil avhenge av størrelsen og avkastningen på disse fondene. De skattepliktige forsikringstakerne vil imidlertid isolert sett ha incentiver til å la fondet bli størst mulig, opp til den maksimale grensen på fondet, siden premiefondet vil framstå som en "skattefri sparebøsse". På svært usikkert grunnlag anslås proveny tapet av å opprette premiefond i kommunale pensjonsordninger til inntil 5 mill. kroner i 2004. Over tid vil imidlertid proveny tapet kunne bli noe høyere. Dette kan skyldes at det innestående beløpet på fondet kan øke blant annet fordi de framtidige konkurranseforholdene i sektoren kan ha positiv effekt på livselskapenes avkastning. I tillegg kan det i tiden fremover trolig bli flere skattepliktige foretak ved at virksomhet skilles ut fra den kommunale forvaltningen.

2.13.2 Komiteens merknader

Komiteen tar det som står i proposisjonen om skatt og kommunale pensjonsordninger til orientering.

Komiteen viser til komiteens merknader i Innst. O. nr. 50 (1999-2000) og Ot.prp. nr. 47 (1998-1999) hvor komiteen uttaler:

"Komiteen viser til at fradragsretten skal omfatte statlige og kommunale virksomheter som har offentlig tjenestepensjon."

Komiteen regner med at departementet følger opp dette.

2.14 Økonomiske og administrative konsekvenser

2.14.1 Sammendrag

INNLEDNING

Departementet foreslår et nytt kapittel 8b om kommunale pensjonsordninger i lov om forsikringsvirksomhet. Forslaget legger til rette for at livsforsikringsselskaper skal kunne tilby kommunale pensjonsprodukter med premieutjevning. Forslaget innebærer at alle selskaper og pensjonskasser reguleres av et felles sett av pensjonsrettslige regler, og departementet legger til grunn at forslaget vil bidra positivt hva gjelder konkurransen i dette markedet.

Forslaget inneholder regler om premieberegningen. Det er blant annet gitt regler om bruk av fellesordninger for premieutjevning for kommunale pensjonskasser. Departementet foreslår videre regler om krav til forsikringsmessig dekning av pensjonsforpliktelsene og om forvaltning og disponering av midler knyttet til slike pensjonsordninger. Midlene skal kunne forvaltes som egen investeringsportefølje etter samme regler som i lov om foretakspensjon.

Lovforslaget regulerer markedet for kommunale pensjonsprodukter. Hittil har kommunale pensjonsordninger vært underlagt de generelle reglene i for-

sikringsvirksomhetsloven, men enkelte forsikrings-selskaper er også gitt unntak fra reglene blant annet om premieberegning. Når særskilte regler for kommunale pensjonsordninger plasseres i et eget kapittel i forsikringsvirksomhetsloven, vil dette føre til synliggjøring av reglene og økt oversikt.

ØKONOMISKE OG ADMINISTRATIVE KONSEKVENSER FOR DET OFFENTLIGE

Departementet antar at forslaget til nye regler i liten grad vil medføre ekstra kostnader eller nye arbeidsoppgaver av betydning for myndighetene. Aktuelle tilbydere innenfor det kommunale pensjonsmarkedet, herunder livsforsikringsselskaper, er i hovedsak allerede undergitt myndighetstilsyn.

Myndighetene presenterer et samlet lovverk på et område hvor det har vært en del uklarhet og hvor praksis ikke alltid har vært lett tilgjengelig. Ved å klargjøre rettstilstanden, og gjøre reglene mer tilgjengelige, vil man kunne bidra til noe enklere kontroll av markedssegmentet for tilsynsmyndighetene. Over tid vil det kunne vise seg behov for visse utfyllende regler, men departementet antar at dette vil være i et begrenset omfang.

Selskapene som ønsker å etablere ordninger i henhold til lovforslaget vil på vanlig måte måtte sende produktmeldinger til godkjenningmyndighetene. Departementet legger imidlertid til grunn at antallet markedsaktører neppe vil øke vesentlig i forhold til dagens situasjon. Lovforslaget legger til rette for at behovet for særskilte dispensasjoner, for aktører og produkter innenfor dette segmentet, vil reduseres. Dette vil være en forenkling både for myndighetene og for livsforsikringsselskapene.

ØKONOMISKE OG ADMINISTRATIVE KONSEKVENSER FOR PRIVATE

Departementet legger til grunn at lovforslaget vil bidra til avklaring av rettstilstanden og klargjøring av de rammer som vil gjelde for de ulike markedsaktørers produkter. Dette antas å være en fordel for forsikringskundene, herunder kommuner, fylkeskommuner, kommunale foretak mv. Kostnadskrevende tvister og rettsprosesser vil således kunne reduseres. Gjennomsiktigheten i markedet vil kunne øke og således skape mer ryddige og oversiktlige markeds- og konkurranseforhold. Et mer gjennomiktig marked vil være til fordel både for forsikringskundene og for de forsikrede.

Aktører i dette markedet vil måtte sette seg inn i det nye regelverket, og til dette vil medgå noe ressurser. Tilpasninger, i form av blant annet datasystemer for premieberegning og produkter, vil også kunne generere noe økte kostnader for tilbydere i dette markedssegmentet.

Lovforslaget legger til rette for økt konkurranse. Både eksisterende og nye tilbydere vil kunne øke innsatsen for å få nye kunder. Markedsføringskostnadene samlet sett vil således kunne øke, men dette vil avhenge av flere forhold, blant annet på det enkelte selskaps egen strategi. En kostnadsøkning fremstår i alle tilfelle som begrenset i forhold til de fordeler lovforslaget antas å gi ved å etablere et grunnlag for ryddig konkurranse innenfor dette markedssegmentet.

2.14.2 Komiteens merknader

Komiteen tar det som står i proposisjonen om økonomiske og administrative konsekvenser av lovforslaget til etterretning.

3. FLYTTING

3.1 Innledning

Departementet foreslår regler til et nytt kapittel 8c i forsikringsvirksomhetsloven om flytting av forsikringskontrakter som i hovedsak innebærer en videreføring av og presisering av gjeldende rett. Formålet er å samle bestemmelsene om flytting av livsforsikrings- og pensjonskontrakter. På enkelte punkter foreslås det imidlertid nye regler.

Når det gjelder oversikt over innholdet i del II og sammendrag av forslagene, vises til omtale innledningsvis i proposisjonen under "Proposisjonens hovedinnhold".

3.2 Bakgrunn for lovforslaget

3.2.1 Sammendrag

Det er i proposisjonen redegjort for bakgrunnen for lovforslaget om flytting av forsikringskontrakter.

3.2.2 Komiteens merknader

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Senterpartiet og Kystpartiet, er positiv til hovedtrekkene i lovforslaget som vil gjøre det enklere å flytte livsforsikrings- og pensjonskontrakter til en annen pensjonstilbyder. I internasjonal sammenheng er de norske flyttere reglene for skifte av pensjonsleverandør meget liberale. Etter en dom i Arbeidsrettens 8. oktober 2002 er det imidlertid avdekket konkurransevridende regelverk som kan hindre flytting for kommunal sektor.

Flertallet vil understreke at flyttheadgangen er et viktig bidrag til en god og virksom konkurranse i forsikringsmarkedene. Regjeringens forslag til nye regler bygger på gjeldende rett på området, men innebærer en modernisering og forenkling av regelverk som hittil har vært nedfelt i forskrift og gjennom dispensasjoner fra gjeldende lovverk. Flertallet me-

ner det er positivt at den nye lovregulering rydder opp i dette.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Senterpartiet og Kystpartiet tar det som står i proposisjonen til orientering.

3.3 Virkeområde og flytterett

3.3.1 Sammendrag

Det er i proposisjonen redegjort for gjeldende rett, Banklovkomisjonens forslag og høringsinstansenes merknader om virkeområde og flytterett.

Departementet viser til at Banklovkomisjonen har foreslått å endre § 1-1 i forsikringsvirksomhetsloven, slik at det går frem av denne bestemmelsen at anvendelsesområdet til kapittel 8c om flytting også skal gjelde for banker og forvaltningsforetak for verdipapirfond. Dette har sammenheng med at banker og forvaltningsselskap for verdipapirfond kan tilby innskuddspensjon, jf. lov om innskuddspensjon i arbeidsforhold § 2-2. Videre kan banker og forvaltningsselskap for verdipapirfond forvalte premiefondsmidler i foretakspensjonsordning, jf. forskrift 21. november 1989 nr. 1170 om forvaltning og bruk av midler i premiefond, pensjonsreguleringsfond og innskuddsfond § 4.

Banklovkomisjonens forslag til nytt kapittel 8c i forsikringsvirksomhetsloven innebærer en samling av de ulike reglene for flytting. Det vises til at flytting til og fra livselskap og pensjonskasse er regulert i flytteforskriften, mens reglene om flytting til og fra bank og forvaltningsselskap for verdipapirfond er samlet i innskuddspensjonsforskriften. Banklovkomisjonens forslag om å samle bestemmelsene i et eget kapittel i forsikringsvirksomhetsloven har fått tilslutning fra høringsinstansene.

Departementet er enig med Banklovkomisjonen i at et nytt kapittel 8c skal gjelde også for flytting til og fra banker og forvaltningsselskap for verdipapirfond, jf. lovforslaget. Det vises også til § 1-1 og til § 8c-1 tredje ledd, som er omtalt nedenfor.

Formålet med Banklovkomisjonens utkast til § 8c-1 første ledd om virkeområde er å omfatte alle kollektive og individuelle livsforsikringskontrakter. Banklovkomisjonen har ikke tatt sikte på å regulere alle typer av kontrakter. Del I er i Banklovkomisjonens utkast begrenset til "kollektive pensjonsordninger", del II til "pensjonsrettigheter utgått fra kollektive pensjonsordninger" og del III til "individuelle pensjonsavtaler". Kollektive pensjonsordninger i lovtkastet del I vil være pensjonsordninger etter lov om foretakspensjon og lov om innskuddspensjon i arbeidsforhold, kommunale pensjonsordninger og kollektive livrenter. Gruppelivsforsikring og kollektiv pensjonsforsikring for foreningsmedlemmer er ikke

omfattet. Når det gjelder del II, skal bestemmelsene omfatte oppsatte rettigheter, dvs. individuelle rettigheter utgått fra kommunale pensjonsordninger, fripoliser utgått fra lov om foretakspensjon og pensjonskapitalbevis utgått fra lov om innskuddspensjon i arbeidsforhold, samt fripoliser utgått fra kollektive livrenter. Del III i Banklovkomisjonens utkast skal regulere flytting av individuelle pensjonsavtaler. Dette vil omfatte individuelle pensjonsavtaler (IPA, jf. skatteforskriften § 6-47), samt individuelle livrenter (jf. skatteforskriften § 5-41). Kapitalforsikringsprodukter vil ikke omfattes av del III.

Departementet viser til at den nærmere reguleringen av flytting av livs- og pensjonsforsikringskontrakter i lovforslaget §§ 8c-2 til 8c-14 tar sikte på å omfatte kontrakter som er praktisk viktige i flyttesammenheng. I den sammenheng skiller kapitalforsikringsproduktene seg ut. Disse blir i praksis håndtert som gjenkjøp. Flytting av kapitalforsikringsprodukter blir således ikke foreslått nærmere regulert i departementets forslag til nytt kapittel 8c.

Bakgrunnen for at Banklovkomisjonen angir virkeområdet videre i utkastet § 8c-1 enn det som reguleres i de øvrige deler av lovforslaget, er at man ved forskrift skal kunne regulere de øvrige kontraktene dersom det viser seg å bli nødvendig, jf. Banklovkomisjonens forslag til forskriftshjemmel i utkastet § 8c-1 fjerde ledd.

Departementet er enig med Banklovkomisjonen i at § 8c-1 første ledd bør omfatte alle typer av livs- og pensjonsforsikringskontrakter. Det bør imidlertid etter departementets vurdering slås fast i den samme bestemmelsen at det foreligger en flytterett for alle typer av livs- og pensjonsforsikringskontrakter. Slik Banklovkomisjonens forslag fremstår, kan det se ut som om også flytteretten er begrenset til å gjelde for kollektive pensjonsordninger, fripoliser, pensjonskapitalbevis og individuelle pensjonsavtaler og individuelle livrenter, jf. avsnitt I til III i Banklovkomisjonens lovtkast. Flytterett for de øvrige kontraktene må eventuelt fastsettes i medhold av forskriftshjemmelen i utkastet § 8c-1 fjerde ledd eller avtales mellom partene. Dette innebærer etter departementets vurdering i tilfelle en innsnevring av flytteretten i forhold til gjeldende rett, noe som etter departementets vurdering ikke er ønskelig. Departementet foreslår på denne bakgrunn at det som nytt annet ledd i utkastet § 8c-1 angis en generell flytterett som skal gjelde for alle typer av kontrakter: "Kontrakt som nevnt i første ledd bokstav a til g kan flyttes til en annen pensjonsinnretning".

En slik generell flytterett viderefører den flytterett som følger av § 7-8 i forsikringsvirksomhetsloven. Det vises til at lovforslaget inneholder nærmere regler for flytting i §§ 8c-2 til 8c-14. Enkelte kontrakter vil imidlertid ikke omfattes av disse bestem-

melsene, jf. omtale ovenfor. Dette gjelder som nevnt for eksempel for gruppelivskontrakter og kapitalforsikringer. Den nærmere reguleringen av eventuell flytting for disse kontraktene vil måtte fremgå av forsikringsavtalen eller eventuelt av forskrift gitt med hjemmel i lovforslaget § 8c-1 femte ledd. Departementet er kjent med at det ved gruppelivsforsikring er en utbredt praksis å avtale at flytting bare skal kunne skje én gang i året. Etter departementets syn vil denne praksis kunne videreføres etter foreliggende lovforslag, forutsatt at flytting kan skje minst årlig. Som nevnt håndteres flytting av kapitalforsikringer som gjenkjøp.

Det vil etter departementets vurdering også være hensiktsmessig å ta inn en definisjon av begrepet "flytting". Dermed kan dette begrepet brukes som koblingsord i de øvrige bestemmelsene i lovutkastet, for eksempel i utkastet § 8c-2 og § 8c-4. Det foreslås at definisjonen tas inn som annet punktum i nytt annet ledd slik det er beskrevet ovenfor:

"Med flytting menes oppsigelse av kontrakten for overføring av tilhørende midler til en tilsvarende kontrakt i en annen pensjonsinnretning".

Innholdet i bestemmelsen bygger på Banklovkommisjonens forslag til § 8c-2 første ledd og forsikringsvirksomhetsloven § 7-8.

Det følger av departementets forslag at det er et krav for flytting, at kontrakten flyttes til en "tilsvarende kontrakt". Dette kravet vil gjelde generelt ved flytting av alle typer kontrakter, også for de kontrakter som ikke er foreslått nærmere regulert i lovforslaget.

Annet ledd i Banklovkommisjonens utkast definerer "pensjonsinnretning". Definisjonen omfatter de institusjoner som kan drive livsforsikringsvirksomhet/pensjonsvirksomhet etter forsikringsvirksomhetsloven og pensjonslovene. Departementet slutter seg til Banklovkommisjonens utkast til § 8c-1 annet ledd, som blir § 8c-1 tredje ledd i departementets forslag. Det gjøres en terminologisk endring ved at "forvaltningsforetak" erstattes med "forvaltningsselskap". Det vises til at dette er betegnelsen som er brukt i lovgivningen for øvrig, jf. for eksempel verdipapirfondloven, lov om foretakspensjon og lov om innskuddspensjon i arbeidsforhold. Denne endringen bør gjelde gjennomgående i lovforslaget. Forslag til endring av forsikringsvirksomhetsloven § 1-1 bør også gjenspeile dette, slik at "forvaltningsforetak" også her endres til "forvaltningsselskap".

Banklovkommisjonen har i utkastet § 8c-1 tredje ledd foreslått at "omdanning, sammenslåing og deling av pensjonsordning i forbindelse med flytting kan foretas i henhold til ellers gjeldende regler". Departementet viser til bestemmelsen i lovforslaget § 8c-1 annet ledd som definerer begrepet "flytting".

Det følger av denne bestemmelsen at det er et vilkår for flytting at det skjer en overføring av midlene til en "tilsvarende kontrakt". Kapitlet tar ikke sikte på å gi noen selvstendig rett til å omdanne, slå sammen eller dele pensjonsordninger. Skal dette gjøres må en følge reglene om dette som følger av de bestemmelsene som gjelder for de ulike pensjonsproduktene. Departementet antar at bestemmelsen virker klargjørende i forhold til flyttebegrepet, og slutter seg til Banklovkommisjonens forslag, jf. lovforslaget § 8c-1 fjerde ledd.

Forskriftshjemmelen i Banklovkommisjonens utkast til § 8c-4 fjerde ledd er generell. Banklovkommisjonen har lagt til grunn at bestemmelsen blant annet åpner for at øvrige kontraktstyper som ikke er foreslått regulert i forslaget her, kan reguleres i forskrift. Departementet er enig med Banklovkommisjonen i at en slik bestemmelse er hensiktsmessig. Det vises videre til at det vil kunne oppstå behov for ytterligere bestemmelser eller regulering på området, og at en slik mulighet bør stå åpen uten at man behøver å gå veien om lovendring. Departementet foreslår imidlertid at kompetansen til å gi nærmere regler legges til departementet, og at utkastet til lovtekst i § 8c-1 femte ledd endres i samsvar med dette.

Høringsinstansene har reist spørsmål om regulering av premiefond. Det vises til at ved opphevelse av flytteforskriften, reguleres ikke lenger for eksempel oppgjør- og oppsigelsesfrister for flytting av premiefond. Departementet legger til grunn at det samme vil gjelde for innskuddsfond. Banklovkommisjonen har ikke regulert særskilt spørsmålet om flytting av premiefond/innskuddsfond og hvilke regler som vil gjelde. Premiefond og innskuddsfond kan flyttes for seg, og forvaltes atskilt fra resten av pensjonsordningen, jf. forskrift 21. november 1989 nr. 1170 om forvaltning og bruk av midler i premiefond, pensjonsreguleringsfond og innskuddsfond (premiefondsforskriften) § 7 annet ledd.

Departementet legger til grunn at Banklovkommisjonen har hatt til hensikt å videreføre gjeldende rett på dette området, og slutter seg til dette. Henvisningen i premiefondsforskriften § 7 første ledd til § 7-8 i gjeldende lov og flytteforskriften forutsettes endret i tråd med et endelig lovvedtak om nye regler om flytting.

Videre er det reist spørsmål ved om kollektive livrenter omfattes av forslaget. Advokatforeningen mener at slike livrenter ikke bør omfattes av flyttereglene. Dette er ikke nærmere begrunnet. Det vises til at Banklovkommisjonen har lagt til grunn at kollektive livrenter omfattes av Banklovkommisjonens utkast. Det vises i den forbindelse til NOU 2003:11 s. 146. Departementet kan ikke se at kollektive livrenter ikke skulle reguleres av forslaget, og er således

enig med Banklovkommissjonen i at kollektive livrenter bør omfattes av lovforslaget.

Opphevelsen av § 7-8, som er foreslått av Banklovkommissjonen, er en konsekvens av at bestemmelsene om flytting av kontrakt om livs- og pensjonsforsikringer erstattes av nytt kapittel 8c. Departementet slutter seg til forslaget om å oppheve forsikringsvirksomhetsloven § 7-8.

3.3.2 *Komiteens merknader*

Komiteen slutter seg til Regjeringens forslag til § 1-1 annet ledd nytt annet punktum i forsikringsvirksomhetsloven og opphevelse av § 7-8 i samme lov, jf. nytt kapittel 8c.

Komiteen slutter seg også til Regjeringens forslag til § 8c-1 i forsikringsvirksomhetsloven.

3.4 Flytting av kollektive pensjonsordninger

3.4.1 *Nærmere om flytting av kollektive pensjonsordninger*

3.4.1.1 SAMMENDRAG

Det er i proposisjonen redegjort for gjeldende rett, Banklovkommissjonens forslag og høringsinstansenes merknader når det gjelder flytting av kollektive pensjonsordninger.

Departementet viser til at Banklovkommissjonen i utkastet § 8c-2 har foreslått flytterett og nærmere regulering for kollektive pensjonsordninger.

Som nevnt i kapittel 3.4 i proposisjonen, har departementet foreslått å angi flytteretten generelt for alle typer av kontrakter i lovforslaget § 8c-1 annet ledd. Flytteretten trenger således ikke å angis på nytt i utkastet § 8c-2 første ledd. Departementet foreslår at det i denne bestemmelsen i stedet fastsettes hvilke regler som skal gjelde for flytting av kollektive pensjonsordninger, samt hvilke kontrakter som vil omfattes av reglene i §§ 8c-2 til 8c-10 i lovutkastet. Det vises til lovforslaget § 8c-2 første ledd første punktum. Kapittelet vil i tråd med Banklovkommissjonens forslag gjelde for ordninger etter lov om foretakspensjon og lov om innskuddspensjon i arbeidsforhold, samt kollektive livrenter. Gjennom annet punktum i første ledd vil også kommunale pensjonsordninger omfattes.

Departementet slutter seg for øvrig til utkastet § 8c-2 første ledd annet punktum om at "kommune eller foretak som har kommunal pensjonsordning" også skal regnes som "foretak", slik at kommunale pensjonsordninger også vil bli regulert av reglene i §§ 8c-2 til 8c-10 i kapittel 8c.

Banklovkommissjonen har foreslått at flytting kan foretas til en "tilsvarende pensjonsordning" som er opprettet i en annen pensjonsinnretning. Flere høringsinstanser har bemerket at det ikke klart fremgår hva som ligger i dette kravet. I flytteforskriften § 3-1

er det fastsatt bestemmelser om at foretakspensjonsordning bare kan flyttes til annen foretakspensjonsordning, innskuddspensjonsordning til annen innskuddspensjonsordning osv. Videre følger det av § 5-1 tredje ledd i samme forskrift at kommunal pensjonsordning bare kan flyttes til annen kommunal pensjonsordning. Departementet viser til at kravet om at flytting bare kan foretas til en tilsvarende pensjonsordning nå følger av departementets forslag til § 8c-1 annet ledd, og gjelder generelt ved flytting av alle typer av kontrakter. Departementet har ikke til hensikt å endre kravet som følger av gjeldende rett, og legger til grunn at kravet om at flytting bare kan foretas til en "tilsvarende kontrakt" viderefører flytteforskriftens bestemmelser på dette området.

Flyttingen må etter utkastet § 8c-2 annet ledd omfatte hele ordningen. Dette har medført et forslag om endring i lov om foretakspensjon § 8-7 ved at annet og tredje ledd foreslås opphevet. Banklovkommissjonen har opplyst at adgangen etter lov om foretakspensjon § 8-7 annet ledd ikke blir benyttet i praksis. Bakgrunnen for at denne adgangen ble innført, var at det ved foretakspensjonslovens utarbeidelse var regler om dette i flytteforskriften § 3-7. Departementet viser til lovforslaget § 8c-1 fjerde ledd om at omdanning, sammenslåing og deling av pensjonsordning må foretas etter ellers gjeldende regler. En separat flytting av for eksempel alderspensjonsdelen forutsetter i så fall at denne delen av pensjonsordningen skilles ut etter ellers gjeldende regler.

Departementet slutter seg til Banklovkommissjonens forslag, men foreslår en terminologisk endring ved at § 8c-2 annet ledd første punktum erstattes med: "Flytting må omfatte hele pensjonsordningen". "Hele pensjonsordningen" innebærer at ingen del av ordningen kan holdes utenfor ved flytting av pensjonsordningen. Det stenges således for en separat flytting av for eksempel alderspensjonsdelen av pensjonsordningen. Det vises i den forbindelse til definisjonen av "pensjonsordningens midler" i lovforslaget § 8c-7. Det følger av denne bestemmelsen at også premiereserve for uføre- og etterlattedekninger inngår i pensjonsordningens midler, og dermed skal følge med ved flytting. Videre viser departementet til forslaget i § 8c-2 annet ledd annet punktum, om at oppsatte rettigheter og midler tilknyttet slike rettigheter skal følge med ved flytting av kommunal pensjonsordning. Midler tilknyttet for eksempel en etterlattedekning for en oppsatt rettighet kan således ikke bli igjen i avgivende pensjonsinnretning.

Departementet slutter seg for øvrig til Banklovkommissjonens forslag om å oppheve lov om foretakspensjon § 8-7 annet og tredje ledd.

I motsetning til det som følger av dagens praksis (som omtalt i NOU 2003:11 s. 149), har Banklovkommissjonen foreslått at oppsatte rettigheter skal

følge med ved flytting av kommunale pensjonsordninger, jf. utkastet § 8c-2 annet ledd annet punktum. Dette følger også av utkastet § 8c-11. Denne bestemmelsen behandles nedenfor i kapittel 5 om flytting sammen med pensjonsordningen. Departementet slutter seg til dette og viser til Banklovkomisjonens begrunnelse for bestemmelsen, som departementet i hovedsak slutter seg til. Departementet foreslår en mindre språklig endring.

Departementet slutter seg også til Banklovkomisjonens utkast § 8c-2 tredje ledd om at foretaket og dets gruppe av medlemmer med tilhørende midler skal skilles ut, dersom flyttingen gjelder et foretak som har felles pensjonsordning med ett eller flere andre foretak. Departementet legger til grunn at denne bestemmelsen vil få anvendelse i tilfeller hvor det er opprettet pensjonsordning i henhold til bestemmelsene om konsernforhold i lov om foretakspensjon kapittel 12, lov om innskuddspensjon i arbeidsforhold kapittel 10 og lovforslaget § 8b-2.

Når det gjelder den foreslåtte bestemmelsen om parallelle og kombinerte pensjonsordninger i utkastet § 8c-2 fjerde ledd, gir denne uttrykk for et riktig prinsipp, men det er etter departementets vurdering ikke nødvendig å innta noen uttrykkelig bestemmelse om dette. Departementet anser dette å følge allerede av at de nevnte pensjonsordningene består av to ulike pensjonsordninger ved siden av hverandre.

Videre har enkelte av høringsinstansene uttrykt at det er ønskelig med en bestemmelse som fastslår at partene har adgang til å avtale begrenset flytteadgang, for eksempel ved at foretaket frasier seg flytteretten for en periode. Dette er et prinsipielt spørsmål, som Banklovkomisjonen ikke har tatt opp. Departementet finner det ikke hensiktsmessig å gå nærmere inn på spørsmålet i denne sammenheng.

3.4.1.2 KOMITEENS MERKNADER

Komiteen slutter seg til Regjeringens forslag til § 8c-2 i forsikringsvirksomhetsloven, og til å oppheve foretakspensjonsloven § 8-7 annet og tredje ledd.

3.4.2 *Rettigheter i den nye pensjonsordningen*

3.4.2.1 SAMMENDRAG

Det er i proposisjonen redegjort for gjeldende rett, Banklovkomisjonens forslag og høringsinstansenes merknader om rettigheter i den nye pensjonsordningen.

Departementet viser til at bestemmelsen i utkastet § 8c-3 viderefører gjeldende retts regel om at ytelsene skal fastsettes i den nye pensjonsordningen, jf. flytteforskriften § 3-3, og at opptjente rettigheter ikke kan reduseres, jf. flytteforskriften § 3-2. Tredje ledd i utkastet er nytt.

Departementet viser til at det ikke er fremkommet merknader i høringsrunden til § 8c-3, og slutter seg til Banklovkomisjonens forslag.

3.4.2.2 KOMITEENS MERKNADER

Komiteen slutter seg til Regjeringens forslag til § 8c-3 i forsikringsvirksomhetsloven.

3.4.3 *Medlemmenes uttalerett*

3.4.3.1 SAMMENDRAG

Det er i proposisjonen redegjort for Banklovkomisjonens forslag og høringsinstansenes merknader når det gjelder medlemmenes uttalerett.

Departementet er kommet til at utkastet § 8c-4 første ledd innledningsvis bør endres til "Før foretaket flytter pensjonsordningen". Departementet legger til grunn at dette best sikrer uttaleretten. Det vises til den generelle definisjonen av begrepet "flytting", som departementet har foreslått i § 8c-1 annet ledd, jf. avsnitt 3.4.

Banklovkomisjonens utkast til § 8c-4 første ledd viderefører ellers i hovedsak bestemmelser i gjeldende rett om informasjonsplikt. Departementet slutter seg til Banklovkomisjonens forslag på dette punktet, jf. lovforslaget § 8c-4 første ledd første punktum.

Banklovkomisjonens utkast til annet ledd har en egen bestemmelse om styringsgruppens rett til å uttale seg. Styringsgruppe er regulert i lov om foretakspensjon og lov om innskuddspensjon i arbeidsforhold. Det er kun pensjonsordninger med et visst antall medlemmer som har styringsgruppe. Det følger derav at annet ledd ikke vil få anvendelse på alle pensjonsordninger.

Etter lov om foretakspensjon § 2-4 annet ledd og lov om innskuddspensjon i arbeidsforhold § 2-6 annet ledd skal styringsgruppen uttale seg om saker som gjelder forvaltningen og praktiseringen av pensjonsordningen. Banklovkomisjonen har i omtalen av gjeldende rett lagt til grunn at dette omfatter uttalerett i saker som gjelder flytting. Departementet viser til Ot. prp. nr. 47 (1998-1999) avsnitt 4.2.5 om styre og styringsgruppebestemmelsen i lov om foretakspensjon, hvor det bl.a. heter:

"Departementet legger til grunn at styre eller styringsgruppe bør forelegges spørsmål av betydning for de pensjonsberettigede medlemmene, for eksempel spørsmål knyttet til sammenslåing og deling av foretak."

Departementet antar at spørsmålet om flytting vanligvis ikke vil kvalifisere til å være spørsmål av betydning i forhold til lov om foretakspensjon og lov om innskuddspensjon i arbeidsforhold.

Etter departementets vurdering innebærer Banklovkomisjonens utkast til bestemmelse om sty-

ringsgruppe en utvidelse av gjeldende rett på dette området. Departementet slutter seg til Banklovkommissjonens forslag jf. lovforslaget § 8c-4 annet ledd.

Banklovkommissjonens utkast til § 8c-4 tredje ledd regulerer uttaleretten til medlemmene. Banklovkommissjonen har lagt til grunn at "medlemmene" omfatter både arbeidstakere og pensjonister. Det vises til at "medlemmene" er definert i lov om foretaks-pensjon og lov om innskuddspensjon i arbeidsforhold, hhv. i § 1-2 annet ledd bokstav c, og § 1-2 første ledd bokstav j. Denne definisjonen kan etter departementets vurdering legges til grunn ved forståelsen av begrepet "medlemmene" i utkastet § 8c-4. Det vises i den forbindelse til at det er naturlig å legge samme medlemsbegrep til grunn i kommunale ordninger som i foretaks-pensjonsordninger, jf. at ordningene har visse likhetstrekk som kan begrunne dette.

Uttalelse fra arbeidstakerorganisasjon kan bare tre i stedet for uttalelse fra medlemmene, jf. utkastet § 8c-4 tredje ledd, der ordningen bare omfatter aktive arbeidstakere. Dette følger av Banklovkommissjonens omtale av bestemmelsen i spesialmerknadene. Det vises til NOU 2003:11 s. 167.

Banklovkommissjonen har foreslått å videreføre en bestemmelse om at bestemmelser i tariffavtale går foran reglene om uttalerett, jf. tredje ledd siste punktum. Dette følger av flytteforskriften § 3-5 tredje ledd. Departementet slutter seg til denne videreføringen.

Datatilsynet har i sin høringsuttalelse tatt opp forholdet tilhørende personopplysningsloven og arbeidstagerorganisasjonenes uttalerett. Departementet presiserer i den forbindelse at arbeidstagerorganisasjonenes rett til å uttale seg, relaterer seg til flytting av pensjonsordningen. Lovforslaget innebærer ingen rett for arbeidstagerorganisasjonene til å samtykke til behandling av personopplysninger. Departementet viser for øvrig til at en arbeidstagerorganisasjon i alle tilfelle ikke kan samtykke til at rettigheter for den enkelte arbeidstaker faller bort, jf. Datatilsynets høringsuttalelse. Det vises blant annet til lovforslaget § 8c-3 annet ledd som slår fast at opptjente rettigheter ikke kan reduseres.

Enkelte høringsinstanser har kommentert at avgivende pensjonsinnretning etter utkastet ikke lenger skal påse at forsikringstakerens informasjon er korrekt og utfyllende. I Banklovkommissjonens utkast er det kun foretaket som skal sørge for at medlemmene mottar fullstendige opplysninger, mens avgivende og mottakende pensjonsinnretning etter flytteforskriften § 3-4 fjerde ledd skal sørge for at forsikringstakerens informasjon er korrekt og utfyllende. Departementet mener at det fortsatt bør være en plikt for avgivende og mottakende pensjonsinnretning å påse at informasjonen er korrekt og utfyllende, og foreslår at et slikt

krav tas inn i forslaget til lovtekst. Det vises til lovforslaget § 8c-4 første ledd annet punktum.

3.4.3.2 KOMITEENS MERKNADER

Komiteen slutter seg til Regjeringens forslag til § 8c-4 i forsikringsvirksomhetsloven.

3.4.4 Oppsigelse og flyttegebyr

3.4.4.1 SAMMENDRAG

Det er i proposisjonen redegjort for Banklovkommissjonens forslag og høringsinstansenes merknader når det gjelder oppsigelse og flyttegebyr.

Departementet viser til at lovforslaget § 8c-5 første ledd bestemmer at en kontrakt om pensjonsordning kan sies opp med to måneders frist. Dette er i tråd med Banklovkommissjonens forslag og i samsvar med utgangspunktet i gjeldende rett, jf. flytteforskriften § 3-8. I dag er reglene om oppsigelsesfrist og oppgjørfrist knyttet sammen i flytteforskriften § 3-8. Lovforslaget her inneholder egne regler for oppgjørfrist i § 8c-6. Etter lovforslaget § 8c-5 første ledd annet punktum skal oppsigelse skje skriftlig, i tråd med Banklovkommissjonens forslag. Etter departementets vurdering bør lovforslaget ikke være til hinder for at oppsigelsen kan oversendes elektronisk, og foreslår at det tas inn en bestemmelse om dette i lovforslaget § 8c-5 første ledd tredje punktum. Forslaget innebærer at skriftlighetskravet i annet punktum ikke er til hinder for at oppsigelsen kan oversendes elektronisk. Det knytter seg imidlertid viktige rettsvirkninger til en oppsigelse av pensjonsordning, og departementet mener det må stilles krav om at det er benyttet en betryggende metode som autentiserer avsender og sikrer innholdet i meldingen, jf. lovforslaget § 8c-5 første ledd tredje punktum.

For kontrakter om kommunale pensjonsordninger som inngår i fellesordning etter lovforslaget § 8b-6, forslås det at kontraktspartene kan avtale at oppsigelsesfristen ikke skal utløpe før ved første kvartalskifte, årsskifte eller halvårsskifte, jf. lovforslaget § 8b-5 annet ledd. Forslaget er i tråd med Banklovkommissjonens forslag og departementet viser til kommissjonens begrunnelse. Med unntak av LO som har vist til at hyppig flytting kan føre til at tariffpartenes muligheter for kontroll og oversikt svekkes, har høringsinstansene ikke hatt merknader til forslaget. I tråd med Banklovkommissjonens forslag, foreslår departementet en bestemmelse om risikoovergang ved flytting i § 8c-5 tredje ledd.

Som nevnt ovenfor knytter det alt vesentlige av høringsmerknader seg til de foreslåtte regler om flyttegebyr. Utgangspunktet bør her være at kostnader knyttet til flytting dekkes av den som flytter.

Adgang til flytting av forsikringskontrakt er en viktig rettighet for den enkelte forsikringstaker. Flytting og adgang til flytting kan også bedre konkurran-

sen og derigjennom være en fordel for samtlige forsikringstakere, også de som ikke flytter. Departementet er derfor enig med Banklovkommissjonen i at selskapet ikke skal kunne få fortjeneste på kunder som velger å flytte. På den annen side påløper det også kostnader i selskapet ved avviklig av forsikringskontrakt, overføring av midler osv. Et spørsmål som må vurderes er derfor om disse kostnadene skal dekkes av den enkelte forsikringstaker som flytter sin kontrakt eller om disse kostnadene skal dekkes av selskapet. Selv om ulike hensyn gjør seg gjeldende, foreslår departementet at kostnader knyttet til flytting dekkes av den som flytter.

Etter departementets vurdering vil ovennevnte regler være egnede og proporsjonale tiltak som blant annet legger til rette for effektiv konkurranse. Departementet legger derfor til grunn at reglene også kan gjøres gjeldende overfor foretak med hovedsete i annen EØS-stat som driver virksomhet eller er etablert her i riket.

Kredittilsynet er uenig i Banklovkommissjonens forslag om at flyttegebyret kan belastes premie/innskuddsfond. Når det gjelder spørsmålet om flyttegebyret skal kunne belastes premie/innskuddsfond, vil departementet vise til at premiefondet tilhører den enkelte pensjonsordning. Disse midlene er skattebegunstiget og skal i utgangspunktet dekke fremtidige premier/innskudd. Departementet er enig med Kredittilsynet i at flyttegebyret ikke kan gå til fradrag i overført premiefond og innskuddsfond, da midlene som er innbetalt til disse er skattemessig begunstiget. Departementet foreslår på denne bakgrunn at Banklovkommissjonens utkast § 8c-5 fjerde ledd annet punktum sløyfes.

Forskriftshjemmelen foreslått i § 8c-5 fjerde ledd anses for å være hensiktsmessig, blant annet for eventuelt å regulere størrelsen på flyttegebyret. Departementet foreslår imidlertid at kompetansen til å gi nærmere regler legges til departementet. Departementet viser til at flyttegebyret etter gjeldende regler i dag er fastsatt til maksimalt 5000 kroner for kollektive kontrakter. Det legges opp til at dette inntil videre vil bli videreført i forskrift med hjemmel i denne bestemmelsen.

3.4.4.2 KOMITEENS MERKNADER

Komiteen slutter seg til Regjeringens forslag til § 8c-5 i forsikringsvirksomhetsloven.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Senterpartiet og Kystpartiet, mener at man i prinsippet bør kunne si opp forsikringsavtaler når som helst gjennom året. Samtidig legger flertallet til grunn at det på dette området bør være avtalefrihet, slik at kontraktspartene kan avtale at kontrakten kan opphø-

re ved kvartalsskifte, halvårsskifte eller årsskifte. Flertallet har merket seg at ordninger med gjennomsnittspremiesystemer vil komme til å ha oppsigelse ved slutten av året. Flertallet konstaterer imidlertid at avtalefriheten ivaretas ved at lovforslaget følger opp Banklovkommissjonens forslag om at hovedregelen om to måneders oppsigelsesfrist ikke er "til hinder for at oppsigelsesfristen ikke skal utløpe før ved kvartalsskifte, halvårsskifte eller årsskifte" (§ 8c-5).

3.4.5 Oppgjørsfrist

3.4.5.1 SAMMENDRAG

Det er i proposisjonen redegjort for gjeldende rett, Banklovkommissjonens forslag og høringsinstansenes merknader når det gjelder oppgjørsfrist.

Departementet viser til at Banklovkommissjonen foreslår å videreføre en to måneders frist for oppgjør, men skiller oppgjørsfristen fra oppsigelsesfristen. Det er fremdeles åpent for forlenget oppgjørsfrist, som etter gjeldende rett, men i motsetning til tidligere foreslår Banklovkommissjonen at det kun er adgang til å få forlenget fristen for oppgjør med to måneder ut over de to måneder, dersom midlene overstiger 200 mill. kroner. Nytt er det imidlertid at kommissjonen foreslår at pensjonsinnretningene kan avtale andre frister for oppgjør og etteroppgjør (finavregning) enn de frister som følger av Banklovkommissjonens utkast.

Departementet slutter seg til Banklovkommissjonens utkast § 8c-6 første ledd første punktum om at oppgjør skal skje ved oppsigelsesfristen utløp. Dette innebærer en videreføring av hovedregelen om to måneders frist for oppgjør. Banklovkommissjonen har som nevnt foreslått at en kan benytte en oppgjørsfrist på to måneder etter oppsigelsesfristens utløp dersom pensjonsordningens midler utgjør mer enn 200 mill. kroner, jf. utkastet § 8c-6 første ledd annet punktum. Adgangen til å foreta utsatt oppgjør er fastsatt av hensyn til avgivende selskap, som skal få en rimelig tid til å realisere nødvendige eiendeler. I forhold til gjeldende rett innebærer Banklovkommissjonens forslag en forenkling av regelverket. Det vises i den forbindelse til at den utsatte oppgjørsfristen etter gjeldende regel i flytteforskriften § 3-8 (dvs. utover hovedregelen om oppgjør innen to måneder) er satt til fire, seks og åtte måneder for beløp over henholdsvis 10 mill., 50 mill. og 200 mill. kroner. Departementet slutter seg til en slik forenkling av regelverket rundt oppgjørsfrist. For å lette flyttingen og øke konkurransen bør beløpsgrensen for utsatt oppgjør etter departementets syn imidlertid økes i forhold til Banklovkommissjonens forslag. Departementet viser til at en bestemmelse om forlenget oppgjør i utgangspunktet er fastsatt ut fra hensynet til avgivende selskap, jf. ovenfor. Departementet viser til at det er i forsi-

kringstakernes interesse at det foretas et endelig oppgjør, og legger til grunn at dette hensynet også må ivaretas i forslaget. Departementet foreslår på denne bakgrunn at oppgjørsfristen på to måneder etter utløpet av oppsigelsesfristens utløp skal gjelde dersom pensjonsordningens midler er 300 mill. kroner eller mer, jf. lovforslaget § 8c-6 første ledd.

Etter departementets vurdering bør det ikke være adgang til å avtale annen frist for oppgjør enn de maksimale frister som fremgår av lovforslaget § 8c-6 første ledd. Departementet legger vekt på at dette vil innebære en forenkling av oppgjøret, og sikre at endelig oppgjør finner sted raskt, eventuelt supplert med en senere finavregning (etter oppgjør) som omtalt nedenfor.

For øvrig slutter departementet seg til Banklovkommissjonens forslag om at pensjonsinnretningene seg imellom kan avtale annen frist for etteroppgjør enn det som følger av første ledd, jf. utkastet § 8c-6 annet ledd.

3.4.5.2 KOMITEENS MERKNADER

Komiteen slutter seg til Regjeringens forslag til § 8c-6 i forsikringsvirksomhetsloven.

3.4.6 *Beregning av pensjonsordningens midler*

3.4.6.1 SAMMENDRAG

Det er i proposisjonen redegjort for Banklovkommissjonens forslag og høringsinstansenes merknader om beregning av pensjonsordningens midler.

Departementet viser til at § 8c-7 vil innebære en presisering og forenkling av gjeldende rett.

Banklovkommissjonen har foreslått å skille ut en bestemmelse om hvilke midler innskuddspensjonsordningen omfatter, jf. utkastet § 8c-7 annet ledd. Dette virker hensiktsmessig, i og med at slike midler skiller seg fra midlene som en foretakspensjonsordning og en kommunal ordning, som er ytelsesbaserte pensjonsordninger, vil omfatte. Det vises til at Banklovkommissjonen har foreslått en egen bestemmelse om hvilke midler en kommunal pensjonsordning omfatter, jf. utkastet § 8b-11. Denne er ikke identisk med utkastet § 8c-7 første ledd, hva angår premiereserve til sikring av rett til opptjent pensjon for oppsatte rettigheter. Det legges til grunn at slike midler går inn under den generelle angivelsen av premiereserve i utkastet § 8c-7 første ledd.

Tredje punktum i tredje ledd kan fremstå som noe uklar. Det følger av bestemmelsen at andel av overskuddet som skal beregnes for pensjonsordningen skal beregnes ut fra dagen for utløpet av oppsigelsesfristen. Det sentrale må være at pensjonsordningen skal ha med seg sin andel av årets overskudd frem til oppsigelsesfristens utløp. Ordningen skal altså ikke ha overskudd etter utløpet av oppsigelsesfristen, men sin andel av overskuddet for året frem til oppsigelses-

fristens utløp. Departementet foreslår at § 8c-7 tredje ledd tredje punktum omformuleres: "Pensjonsordningens andel av årets overskudd beregnes med utgangspunkt i den dato oppsigelsesfristen utløper".

Departementet foreslår at det presiseres i lovforslaget § 8c-7 første ledd at den regulerer hvilke midler en ytelsesbasert pensjonsordning omfatter. For øvrig slutter departementet seg til Banklovkommissjonens forslag, jf. § 8c-7.

3.4.6.2 KOMITEENS MERKNADER

Komiteen slutter seg til Regjeringens forslag til § 8c-7 i forsikringsvirksomhetsloven.

3.4.7 *Premiereserve for uføreytelser*

3.4.7.1 SAMMENDRAG

Det er i proposisjonen redegjort for gjeldende rett, Banklovkommissjonens forslag og høringsinstansenes merknader når det gjelder premiereserve for uføreytelser.

Departementet viser til at premiereserve for uføreytelser ikke er særskilt regulert i gjeldende rett.

Høringsinstansene har blant annet gitt uttrykk for at Banklovkommissjonens utkast har vært noe uklar på enkelte punkter.

For det første har det vært reist spørsmål ved hva som menes med "full avsetning" i utkastet § 8c-8 første ledd. Av beregningsgrunnlaget for den enkelte ordning fremgår hvilke avsetninger som skal gjøres for medlem hvor uførhet er konstatert. Departementet legger som Kredittilsynet, til grunn at "full avsetning" refererer nettopp til denne avsetning. Allerede før uførhet er konstatert vil en imidlertid kunne ha indikasjon på at det har inntruffet forhold (for eksempel sykdom) som kan medføre uførhet på sikt. For slikt medlem kan det oppstå uklarhet om størrelsen på de avsetninger som skal overføres. Nærmere regler om dette fremgår av Banklovkommissjonens utkast § 8c-8 annet ledd. Pensjonsinnretningen skal foreta full avsetning selv om uføregraden ikke er blitt fastsatt enda. Når flyttebeløpet på denne måte beregnes ut fra en forutsetning om at uførhet vil bli konstatert, kan det bli aktuelt med etteroppgjør mellom pensjonsinnretningene, dersom forutsetningene ikke slår til. Flere høringsinstanser påpeker at dette vil komplisere regelverket fremfor å gjøre det enklere. I tillegg til at det er kompliserende med etteroppgjør, har enkelte instanser påpekt at det kan være vanskelig å fastslå om den sykdom som var konstatert på flyttetidspunktet også var årsak til uførheten.

Hovedregelen i utkastet § 8c-8 er at for uføreytelser til medlemmer som er blitt uføre før utløpet av oppsigelsesfristen, skal avsetningene tilsvare kravet til full avsetning etter det beregningsgrunnlag som gjaldt for pensjonsordningen ved utløpet av oppsigelsesfristen. Departementet legger til grunn at tidsangi-

velsen "som gjaldt ved utløpet av oppsigelsesfristen" etter sin ordlyd refererer til beregningsgrunnlaget i mottakende selskap dersom ordningen er flyttet ved utløpet av oppsigelsesfristen, eller i motsatt fall avgivende selskap. Etter departementets vurdering bør spørsmålet om det er mottakende eller avgivende selskaps beregningsgrunnlag som skal benyttes, ikke avhenge av om flytting er foretatt ved oppsigelsesfristens utløp. Som det fremgår av omtalen foran, er det beregningsgrunnlaget i avgivende selskap som danner grunnlaget ved beregningen av det beløp som skal overføres mellom pensjonsinnretningene etter gjeldende rett. Departementet foreslår at en ikke endrer dette prinsippet, og legger også til grunn at dette heller ikke har vært Banklovkommisjonens intensjon. Det vil således være beregningsgrunnlaget i avgivende pensjonsinnretning som skal legges til grunn for beregningen av hvilken avsetning som skal overføres for medlemmet. Et separat spørsmål er om beslutninger om endringer av beregningsgrunnlaget i avgivende selskap skal få betydning ved beregning av premiereserven for "full pensjon". Departementet legger til grunn at (generelle) endringer som ikke er gjennomført før oppsigelsesfristen er utløpt, vil være uten betydning for det beløp som skal overføres.

Kredittilsynet etterlyser i sin høringsmerknad en klargjøring av hvilken avsetning som skal gjøres i mottakende selskap dersom dette selskapet er i en opptrappingsfase mht. uføreavsetninger. Departementet legger til grunn at denne problemstillingen også kan være aktuell for andre ytelser enn uførhet, og at det av denne grunn er lite hensiktsmessig å fastsette egne regler for slikt tilfelle i § 8c-8. Departementet legger videre til grunn at hensikten med de foreslåtte bestemmelsene i § 8c-8 (slik Banklovkommisjonen har foreslått dem) er å fastslå hvilket beløp som skal overføres fra avgivende til mottakende selskap, og ikke har til hensikt å regulere kravet til avsetninger, verken i avgivende eller mottakende selskap.

Det skal for øvrig være "avgivende" og ikke "avvikende" i tredje ledd annet punktum.

Departementet slutter seg med denne presiseringen til Banklovkommisjonens utkast, jf. lovforslaget § 8c-8.

3.4.7.2 KOMITEENS MERKNADER

Komiteen slutter seg til Regjeringens forslag til § 8c-8 i forsikringsvirksomhetsloven.

3.4.8 Oppgjørsmåte

3.4.8.1 SAMMENDRAG

Det er i proposisjonen redegjort for gjeldende rett, Banklovkommisjonens forslag og høringsinstansenes merknader når det gjelder oppgjørsmåte.

Departementet legger til grunn at overføring av midler i kontanter/penger også er hovedregel etter gjeldende regler. Det er imidlertid ikke særskilt regulert. Dette følger forutsetningsvis av flytteforskriftens bestemmelser om overføring av midler. En bestemmelse om at oppgjøret skal skje "i penger", slik Banklovkommisjonen har foreslått, vil således innebære en lovfesting av praksis. Departementet anser dette for å være klargjørende og hensiktsmessig. Av ordet "skal" i første ledd første punktum i Banklovkommisjonens utkast § 8c-9, følger det at det er en plikt til å overføre midlene i penger.

Banklovkommisjonen har som nevnt ovenfor åpnet for unntak med hensyn til overføring av midler plassert i egne investeringsporteføljer i utkastet § 8c-9 første ledd annet punktum. Departementet antar at det er hensiktsmessig at det i utgangspunktet åpnes for overføring av selve porteføljen, slik at realisasjon ikke vil være nødvendig.

Når det gjelder Banklovkommisjonens utkast § 8c-9 annet ledd, regulerer dette tilfeller hvor overføring av midlene skjer etter at oppsigelsesfristen er utløpt. Det er viktig å merke seg at det ikke er snakk om oppgjørsfristens utløp, men kun oppsigelsesfristens. Oppsigelsesfristen er foreslått regulert i Banklovkommisjonens utkast § 8c-5, og er to måneder. Oppgjørsfristen etter Banklovkommisjonens utkast § 8c-6 faller som regel sammen med utløpet av oppsigelsesfristen, men er lenger i de tilfeller der pensjonsordningens midler overstiger NOK 300 millioner, jf. departementets forslag til § 8c-6 første ledd annet punktum. Banklovkommisjonens forslag innebærer altså at selv om oppgjørsfristen er utsatt etter utkastet § 8c-6, skal avgivende pensjonsinnretning svare avkastning av midlene i perioden etter utløpet av oppsigelsesfristen og frem til oppgjør skjer, jf. Banklovkommisjonens utkast § 8c-9 annet ledd. Banklovkommisjonen har valgt å standardisere avkastningen, slik at avkastningen i utgangspunktet skal beregnes etter renten på folioinnskudd i Norges Bank.

Departementet foreslår for det første at "i tillegg" i utkastet § 8c-9 annet ledd første punktum strykes.

De midler som overføres fra avgivende til mottakende selskap skal etter Banklovkommisjonens forslag anvendes til forsikredes og forsikringstakers beste etter bestemmelser i § 8c-10. Når størrelsen på det beløp som skal overføres beregnes ved oppsigelsesfristens utløp, er det rimelig at forsikringstaker eller forsikret også får en avkastning på midler som på dette tidspunkt ennå ikke er overført fra selskapet. Dette vil også gi avgivende selskap incentiver til å gjennomføre en hurtig overføring. Etter departementets vurdering vil ingen eller lav avkastning på midlene i forbindelse med flytting også kunne bidra til redusert flytting og konkurranse.

Banklovkommisjonen foreslår at midlene skal gis en avkastning lik renten på folioinnskudd i Norges Bank med mindre annet er avtalt, jf. § 8c-9 annet ledd. Foliorenten danner det absolutte "rentegulv" i pengemarkedet, og normalt kan midler plasseres med langt bedre avkastning uten risiko i for eksempel statsobligasjoner. Når folioinnskudd likevel til en viss grad benyttes, skyldes dette at disse plasseringene er svært likvide. Årsaken til at oppgjør kan skje etter oppgjørsfrist er imidlertid å gi avgivende selskap rimelig tid til å avvikle mindre likvide plasseringer. Etter departementets vurdering bør pensjonsinnretningen derfor gis en høyere avkastning enn foliorenten i Norges Bank i perioden etter at oppsigelsesfrist er utløpt. Departementet foreslår at avkastningen skal beregnes etter en rente som tilsvarer renten på folioinnskudd tillagt to prosentenheter med mindre en høyere avkastning avtales mellom pensjonsinnretningene.

3.4.8.2 KOMITEENS MERKNADER

Komiteen slutter seg til Regjeringens forslag til § 8c-9 i forsikringsvirksomhetsloven.

3.4.9 *Anvendelse av overførte midler*

3.4.9.1 SAMMENDRAG

Det er i proposisjonen redegjort for gjeldende rett, Banklovkommisjonens forslag og høringsinstansenes merknader når det gjelder anvendelse av overførte midler.

Departementet legger til grunn at Banklovkommisjonens forslag på dette området i hovedsak er en videreføring av tilsvarende bestemmelser i flytteforskriften. Det er imidlertid foreslått nye regler for behandling av overskytende premiereserve, samt regler som regulerer tilfeller med for lite overført premiereserve. Nytt er det også at innskuddspensjonsordninger er særskilt regulert.

Banklovkommisjonen har i utkastet § 8c-10 første ledd foreslått en bestemmelse om hvordan premiereserven skal anvendes i mottakende pensjonsinnretning. Bestemmelsen innebærer at premiereserven fortsatt skal brukes til å sikre opptjente rettigheter. Dette skal gjøres i samsvar med det nye regelverket for pensjonsordningen. Dette kan etter Banklovkommisjonens utkast til § 8c-3 ikke inneholde bestemmelser som reduserer opptjent pensjon, jf. ovenfor under del II kapittel 4.2. Rettighetene skal sikres i samsvar med det beregningsgrunnlaget som det nye regelverket bygger på. Etter forskrift 10. november 1994 nr. 1000 om meldeplikt for forsikringstekniske beregningsgrunnlag § 3 skal selskapet melde fra til Kredittilsynet om det beregningsgrunnlag som ligger til grunn. Departementet legger til grunn at Banklovkommisjonens utkast viderefører og presiserer gjel-

dende rett. Departementet antar at en slik videreføring og presisering vil være hensiktsmessig.

Departementet slutter seg likeledes til at tilleggsavsetninger, kursreserve, pensjonistenes overskuddsfond og premiefond fortsatt skal være en del av pensjonsordningens midler, jf. Banklovkommisjonens utkast til § 8c-10 annet ledd. Etter departementets vurdering er det også klart at slike avsetninger fortsatt må anvendes etter ellers gjeldende regler. Departementet presiserer at hakeparantesen rundt begrepet "kursreserve" skal strykes i lovforslaget. Banklovkommisjonen har i sitt utkast til lovtekst satt "kursreserve" i hakeparantes for det tilfelle at det skulle bli vedtatt endringer som følge av at Banklovkommisjonens syvende utredning (NOU 2001:24 Ny livsforsikringslovgivning) skulle vært fulgt opp på det tidspunkt lovforslaget om flytting legges frem.

Ved manglende premiereserve har, som nevnt ovenfor, Banklovkommisjonen foreslått at midler tilføres først fra premiefondet, dernest fra eventuelle tilleggsavsetninger, eller som innbetaling fra foretaket, jf. utkastet § 8c-10 tredje ledd. Departementet viser til at etter gjeldende rett benyttes først tilleggsavsetninger, dernest midler fra premiefond (herunder overskudd tilført premiefondet), kursreserve, og til slutt innbetaling fra foretaket. Meglerforeningen støtter ikke Banklovkommisjonens forslag, og mener at det vil kunne føre til en flyttevegring, fordi foretakets premiefond blir belastet først. Departementet viser til at flytteregelverket skal stimulere konkurransen på livsforsikringsmarkedet. Det er produkttilbud, pris osv. som bør være avgjørende for om flytting skal finne sted. Det kan hevdes at etter gjeldende regler legges det opp til at flyttingen i seg selv gir gevinst, ved at tilleggsavsetninger gjøres om til premiereserve. Dette kan vise seg å utgjøre et selvstendig flytteinsentiv. Departementet er av den oppfatning at regelverket ikke bør legge opp til at man tjener på flyttingen i seg selv. På denne bakgrunn støtter departementet Banklovkommisjonens utkast med hensyn til rekkefølgen på de midler som skal innbetales ved manglende premiereserve.

Høringsinstansene har i hovedsak uttalt seg om Banklovkommisjonens forslag til hva som skjer med overskytende premiereserve i utkastet § 8c-10 fjerde ledd. Banklovkommisjonen har skilt mellom for det første private og kommunale pensjonsordninger, og for det andre mellom pensjoner under utbetaling og pensjonsrettigheter (under opptjening) i private pensjonsordninger. Departementet er enig med Banklovkommisjonen i at overskytende premiereserve i kommunale ordninger skal tilføres premiefondet. Det vises i den forbindelse til at både pensjonsgrunnlaget, oppsatte rettigheter og pensjonsytelsene i kommunale pensjonsordninger er gjenstand for årlig regulering. Det vises for øvrig til Banklovkommisjonens

omtale i NOU 2003:11 s. 170, som departementet slutter seg til.

Når det gjelder skillet mellom pensjoner under utbetaling og medlemmenes rettigheter har Banklovkommissjonen, som nevnt ovenfor, foreslått at disse behandles ulikt. For pensjoner under utbetaling skal overskytende premiereserve etter Banklovkommissjonens forslag benyttes som engangspremie for tillegg til pensjonsytelsene, slik reglene også er etter gjeldende rett, jf. flytteforskriften § 3-12 tredje ledd. For medlemmenes rettigheter skal overskytende reserve benyttes som engangspremie for tillegg til tjenestetiden "etter reglene i lov om foretakspensjon § 4-12". Lov om foretakspensjon § 4-12 har regler om medregning av tjenestetid.

FNH, Kredittilsynet og Den Norske Aktuarforening har gått imot Banklovkommissjonens (et flertall) forslag på dette punktet. Det samme har et mindretall i Banklovkommissjonen. Høringsinstansene viser til at dette vil innebære en ytterligere komplisering av pensjonsregelverket, som gir seg utslag i forskjellsbehandling av arbeidstakere, samtidig som det administrativt vil være kostbart å gjennomføre denne bestemmelsen. Videre er det reist spørsmål ved om Banklovkommissjonens forslag vil være i samsvar med lov om foretakspensjon § 5-8, når det gjelder arbeidstakere som allerede har nådd pensjonsalder og har tilstrekkelig tjenestetid til å få utbetalt fulle ytelser.

Departementet er av den oppfatning at gjeldende rett bør videreføres. Det vises til de ulemper som er påpekt av høringsinstansene hva angår forholdet mellom gamle og nye arbeidstakere. Det vises i den forbindelse til at Banklovkommissjonen selv har lagt til grunn at det foreligger argumenter både for og imot deres forslag. Departementet har i motsetning til Banklovkommissjonen valgt å legge avgjørende vekt på at Banklovkommissjonens forslag kan slå uheldig ut for enkelte arbeidstakere. Departementets forslag innebærer at medlemmenes og pensjonistenes opptjente pensjonsrettigheter skal behandles likt. Departementet foreslår at lovforslaget utformes slik at både medlemmenes og pensjonistenes rettigheter reguleres av lovforslaget § 8c-10 fjerde ledd første punktum. Dette innebærer at utkastet § 8c-10 fjerde ledd annet punktum kan strykes. Lovforslaget § 8c-14 fjerde ledd første punktum skal lyde:

"Er overført premiereserve knyttet til medlemmenes og pensjonistenes opptjente pensjonsrettigheter større enn nødvendig for å sikre deres rettigheter, skal overskytende premiereserve benyttes til engangspremie for tillegg til pensjonsytelsene".

Departementets forslag innebærer for øvrig at "rett til pensjon opptjent av" erstattes med "opptjente pensjonsrettigheter" i forhold til Kommisjonens utkast.

Når det gjelder utkastet § 8c-10 femte ledd, viser departementet til at denne bestemmelsen gir tilsvarende bestemmelser for anvendelse av midler tilknyttet innskuddspensjonsordninger som for midler tilknyttet foretakspensjonsordninger, jf. Banklovkommissjonens utkast § 8c-10 første og annet ledd.

3.4.9.2 KOMITEENS MERKNADER

Komiteen slutter seg til Regjeringens forslag til § 8c-10 i forsikringsvirksomhetsloven.

3.5 Flytting av pensjonsrettigheter utgått fra kollektive pensjonsordninger

3.5.1 Flytting sammen med pensjonsordningen

3.5.1.1 SAMMENDRAG

Det er i proposisjonen redegjort for gjeldende rett, Banklovkommissjonens forslag og høringsinstansenes merknader sammen med en kollektiv pensjonsordning.

Departementet viser til at Banklovkommissjonens utkast § 8c-11 i prinsippet er en videreføring av gjeldende rett. Bestemmelsen om at oppsatte rettigheter skal følge med ved flytting av kommunale ordninger, er imidlertid ny i henhold til den praksis som foreligger på dette området.

Første ledd i Banklovkommissjonens utkast til § 8c-11 er begrenset til kommunale pensjonsordninger og oppsatte rettigheter. Det følger av Banklovkommissjonens forslag at oppsatte rettigheter følger med ved flytting av kommunale pensjonsordninger, og at det ikke er knyttet individuell flytterett til oppsatte rettigheter. Dette er begrunnet med den nære tilknytningen det er mellom den oppsatte rettigheten og pensjonsordningen rettigheten utgår fra (for eksempel plikt til å G-regulere også oppsatte rettigheter). Det kan også vises til Banklovkommissjonens utkast til § 8c-2 annet ledd annet punktum, hvor det følger at oppsatte rettigheter følger med ved flytting av kommunal pensjonsordning. Det følger imidlertid av Banklovkommissjonens omtale av bestemmelsen i utkastet § 8c-11 at denne bestemmelsen regulerer flytteretten ut fra et individuelt synspunkt. § 8c-2 i Banklovkommissjonens utkast regulerer omfanget av den kollektive flytteretten. Departementet foreslår på denne bakgrunn å videreføre Banklovkommissjonens forslag på dette området. Av Banklovkommissjonens lovutkast følger det at § 8c-5 tredje ledd (om risikoovergangstidspunkt) skal gjelde tilsvarende. Av spesialmerknadene følger det at Banklovkommissjonen har lagt til grunn at det er bestemmelsen i § 8c-5 fjerde ledd om flyttegebyr som skal gjelde tilsvarende. Departementet er enig at denne bestemmelsen må gjelde, og foreslår at dette kommer til uttrykk i forslaget til lovtekst. Departementet antar imidlertid at også bestemmelsen om risikoovergang kan gis tilsva-

rende anvendelse. Det vises til lovforslaget § 8c-11 første ledd.

Når det gjelder individuelle rettigheter utgått fra kommunale pensjonsordninger, hvor arbeidstaker har mindre enn tre års tjenestetid, vises det til omtale i del I avsnitt 6.2.3. Det fremgår her at departementet anser det for hensiktsmessig at det gis nærmere regler om behandlingen av slike rettigheter, for eksempel når det gjelder krav til premier, avsetningskrav osv.

Av Banklovkommisjonens utkast til § 8c-11 annet ledd, følger det at rettigheter tilknyttet fripoliser og pensjonskapitalbevis ikke skal følge med ved flytting, med mindre innehaveren krever det. Det følger også av Banklovkommisjonens utkast til § 8c-13 (omtalt nedenfor under kapittel 5.3) at det er knyttet individuell flytterett til fripoliser og pensjonskapitalbevis. Departementet slutter seg til Banklovkommisjonens forslag.

3.5.1.2 KOMITEENS MERKNADER

Komiteen slutter seg til Regjeringens forslag til § 8c-11 i forsikringsvirksomhetsloven.

3.5.2 *Flytting ved medregning av tidligere tjenestetid*

3.5.2.1 SAMMENDRAG

Det er i proposisjonen redegjort for gjeldende rett, Banklovkommisjonens forslag, og høringsinstansenes merknader når det gjelder medregning av tidligere tjenestetid ved flytting.

Departementet viser til at Banklovkommisjonens forslag til § 8c-12 første ledd, som regulerer tvungen medregning etter Overføringsavtalen, er en ny regel. Reglene om frivillig medregning etter lov om foretakspensjon §§ 4-11 til 4-13 er i utgangspunktet en videreføring av gjeldende rett, men Banklovkommisjonen har foreslått enkelte endringer i disse bestemmelsene.

Banklovkommisjonens forslag til § 8c-12 første ledd innebærer en plikt, jf. "skal", til å overføre premierreserve i tilfeller hvor det skal finne sted tvungen medregning i henhold til Overføringsavtalen. En slik bestemmelse vil innebære en omlegging i forhold til gjeldende rett, hvor det skjer en refusjon til utbetalende ordning i henhold til Overføringsavtalen. Flere høringsinstanser har hatt innvendinger til forslaget. Departementet viser til at konsekvensene av en slik omlegging av dagens system, fremstår som noe uoversiktlig. Det vises i den forbindelse også til at tvungen medregning og regler for refusjon mellom pensjonsordningene reguleres av Overføringsavtalen som ligger under Arbeids- og administrasjonsdepartementets ansvarsområde.

Banklovkommisjonens forslag innebærer videre regulering av overføring av premierreserve til Statens Pensjonskasse (SPK). Banklovkommisjonen har

ikke foreslått å regulere slik overføring i de øvrige deler av sitt forslag. Departementet viser til at SPK ikke omfattes av forsikringsvirksomhetsloven, og at SPK ikke er fondert. Dersom en arbeidstaker går fra å være medlem i en kommunal pensjonsordning til å være medlem i SPK, innebærer Banklovkommisjonens forslag at premierreserve for opptjente rettigheter i kommunal ordning skal overføres til SPK, som ikke er et fondert forsikringsselskap. Banklovkommisjonen har ikke foreslått å regulere overføring fra SPK til kommunal pensjonsordning. Dette innebærer at dersom arbeidstakeren går fra å være medlem i kommunal ordning, til medlem i SPK og deretter til å være medlem i kommunal ordning igjen, blir midlene værende i SPK. Dette fremstår etter departementets syn som uryddig.

Selv om det, som Banklovkommisjonen har lagt til grunn, kan være enkelte praktiske fordeler med et system som foreslått, har departementet kommet til at det ikke foreslås å lovfeste en slik plikt som følger av Banklovkommisjonens forslag. Departementet mener det bør være opp til partene hvorvidt det skal foregå en overføring av premierreserve ved tvungen medregning. På denne bakgrunn foreslår departementet at Banklovkommisjonens forslag til § 8c-12 første ledd utgår fra forslaget.

Når det gjelder medregning i foretakspensjonsordninger, har Banklovkommisjonen som nevnt foreslått å regulere dette i § 8c-12 annet ledd. Det er her snakk om tilfeller hvor det følger av regelverket at medregning skal finne sted. Medregning i foretakspensjonsordninger forutsetter at arbeidstakeren tidligere har vært medlem i en annen privat pensjonsordning, jf. lov om foretakspensjon § 4-11 første ledd.

Det er etter lov om foretakspensjon ikke tale om tvungen medregning som etter Overføringsavtalen, jf. ovenfor. Medregning i foretakspensjonsordninger skal etter Banklovkommisjonens forslag reguleres av lov om foretakspensjon §§ 4-11 til 4-13. I den anledning har Banklovkommisjonen også foreslått enkelte endringer i § 4-11 og § 4-12, for å gjøre disse bestemmelsene klarere. Departementet slutter seg til dette.

For øvrig har Banklovkommisjonen foreslått nytt femte ledd i lov om foretakspensjon § 9-3. Banklovkommisjonen har vist til at medregning av tidligere tjenestetid vil kunne få betydning for beregningen av premien som den nye pensjonsordningen skal betale for arbeidstaker som har fått tidligere tjenestetid medregnet. Etter Banklovkommisjonens vurdering skal ikke årspremien i et slikt tilfelle beregnes ut fra årlig opptjening av fulle ytelser, fordi den overførte premiereserven innebærer at pensjonsordningen allerede er tilført midler tilsvarende de ytelser som fripolisen gir rett til. Nytt femte ledd i lov om foretakspensjon i tråd med Banklovkommisjonens utkast vil således fastslå at det ved beregningen av premie for

arbeidstakere som har fått medregnet tjenestetid etter lovens bestemmelser om dette, skal gjøres fradrag beregnet ut fra ytelsene i pensjonsordningen som den medregnede tjenestetid vil gi rett til.

Både Kredittilsynet og FNH mener at Banklovkommisjonens utkast til endring av § 9-3 i lov om foretakspensjon ikke gir et korrekt bilde av den premieberegning som skal finne sted. FNH og Kredittilsynet uttaler begge at Banklovkommisjonens forslag på dette punktet ser ut til å bygge på en misforståelse.

Kredittilsynet viser til at det er riktig at overført premiereserve gir rettigheter som skal hensyntas ved en premieberegning. På den annen side blir medlemmet gjennom bestemmelsene for medregning godskrevet tjenestetid og rettigheter som virker inn på premieberegningen. Det kan derfor ikke legges til grunn at det skal gjøres et fradrag ved premieberegningen. På denne bakgrunn går Kredittilsynet imot BLKs forslag til nytt femte ledd i § 9-3.

Kredittilsynet har imidlertid fremsatt et subsidiært forslag under høringsrunden til et nytt femte ledd i § 9-3, dersom det konkluderes med at det skal foreslås et nytt femte ledd i § 9-3 for medregningstilfellene. Dette forslaget tar utgangspunkt i utkastet § 8b-7 første ledd siste punktum, som regulerer tilfeller med premieberegning hvor det skal foretas medregning. Kredittilsynets forslag går ut på at nytt femte ledd i § 9-3 i lov om foretakspensjon skal lyde:

"Skal tidligere tjenestetid fra annen pensjonsordning medregnes etter reglene i §§ 4-11 og 4-12, regnes tidspunktet for medlemskap fra et tilsvarende tidligere tidspunkt."

Etter departementets vurdering innebærer Kredittilsynets forslag at både tidligere tjenestetid og opptjente rettigheter legges til grunn for premieberegningen. Samtidig vil det ikke være noe i veien for at den overførte premiereserve tas i betraktning ved premieberegningen.

Departementet foreslår således at lov om foretakspensjon § 9-3 nytt femte ledd utformes i tråd med Kredittilsynets forslag.

Departementet viser for øvrig til at Banklovkommisjonen har foreslått at reglene i utkastet § 8c-7 første, tredje og fjerde ledd skal gjelde tilsvarende, samt at bestemmelsene i § 8c-5 fjerde ledd, § 8c-9 og § 8c-10 første, annet og femte ledd skal gjelde tilsvarende. Dette er bestemmelsene om henholdsvis beregning av midler, flyttegebyr, oppgjørsmåte og anvendelse av overførte midler. Departementet viser til at det fremgår av spesialmerknadene til utkastet § 8c-12 annet ledd i NOU 2003:11 s. 171 at henvisningen skal være til § 8c-10 første til fjerde ledd. Departementet slutter seg med denne endringen til Banklovkommisjonens forslag.

3.5.2.2 KOMITEENS MERKNADER

Komiteen slutter seg til Regjeringens forslag til § 8c-12 i forsikringsvirksomhetsloven og til forslag til endringer i § 4-11, § 4-12 og § 9-3 nytt femte ledd i lov om foretakspensjon.

3.5.3 *Flytting av fripolise og pensjonskapitalbevis*

3.5.3.1 SAMMENDRAG

Det er i proposisjonen redegjort for gjeldende rett, Banklovkommisjonens forslag og høringsinstansenes merknader når det gjelder flytting av fripolise og kapitalbevis.

Departementet viser til at bestemmelsen viderefører den lovfestede flytteretten for individuelle rettigheter i lov om foretakspensjon og lov om innskuddspensjon i arbeidsforhold, men det er for så vidt nytt at dette reguleres i en egen bestemmelse i forsikringsvirksomhetsloven. Flytterett for fripoliser utgått fra kollektive livrenteordninger er ikke regulert i gjeldende rett.

Banklovkommisjonen har altså foreslått at det skal foreligge individuell flytterett for fripoliser og pensjonskapitalbevis (private pensjonsordninger), mens det for oppsatte rettigheter (kommunale pensjonsordninger) ikke skal foreligge en slik rett. Dette er omtalt ovenfor under kapittel 4.1 om flytting av kollektive pensjonsordninger.

Kredittilsynet ønsker at det presiseres at flytteretten kun gjelder for rettigheter utgått fra private ordninger. Departementet legger til grunn at bestemmelsen gjelder flytting av fripoliser og pensjonskapitalbevis utgått fra foretaks- og innskuddspensjonsordninger, samt for fripoliser utstedt under kollektive livrenteordninger. Det følger av departementets forslag til § 8c-1 annet ledd, at flytteretten gjelder generelt for alle typer av kontrakter. I utkastet § 8c-13 første ledd vil det imidlertid presiseres hvem som har adgang til å flytte fripolise og pensjonskapitalbevis. Departementet viser for øvrig til at flyttebegrepet er definert i lovforslaget § 8c-1 annet ledd annet punktum, og forutsettes brukt som et samlebegrep. På denne bakgrunn foreslår departementet at "si opp kontrakten for å flytte pensjonsrettighetene med tilknyttede midler til en tilsvarende kontrakt opprettet i" erstattes med "flytte kontrakten til".

Departementet viser til at ingen høringsinstanser utenom Kredittilsynet som nevnt ovenfor, har hatt merknader til bestemmelsen. Departementet slutter seg til Banklovkommisjonens forslag, med den foreslåtte endring i første ledd som nevnt ovenfor.

3.5.3.2 KOMITEENS MERKNADER

Komiteen slutter seg til Regjeringens forslag til § 8c-13 i forsikringsvirksomhetsloven.

3.6 Flytting av individuelle pensjonsavtaler

3.6.1 Flytteretten

3.6.1.1 SAMMENDRAG

Det er i proposisjonen redegjort for gjeldende rett, Banklovkommisjonens forslag og høringsinstansenes merknader når det gjelder flytting av individuelle pensjonsavtaler.

Departementet foreslår at bestemmelsen i utkastet § 8c-14 sjette ledd om at bestemmelsene i § 8c-14 skal gjelde tilsvarende for individuelle livrenter, utgår. Dette bør etter departementets vurdering fremgå av første ledd i lovforslaget § 8c-14. Videre foreslår departementet at første ledd endres til: "Innehaver av individuell pensjonsavtale kan flytte kontrakten til en annen pensjonsinnretning". Det vises til at flyttebegrepet er definert i lovforslaget § 8c-1 annet ledd. Det sentrale med lovforslaget § 8c-14 første ledd er å fastslå hvem som har flytteretten ved individuelle pensjonsavtaler og individuelle livrenteforsikringer. Det vises til at i hovedsak de samme bestemmelser er gjort gjeldende ved flytting av fripoliser og pensjonskapitalbevis, jf. utkastet § 8c-13 annet og tredje ledd.

Når det gjelder anvendelse av overførte midler, har imidlertid Banklovkommisjonen foreslått egne bestemmelser ved flytting av individuelle pensjonsavtaler. Utkastet § 8c-10 første og annet ledd skal gjelde. Manglende premiereserve er imidlertid særskilt regulert i utkastet § 8c-14 fjerde ledd annet punktum. Ved eventuelt manglende premiereserve har Banklovkommisjonen foreslått at overføring kan foretas fra premiefondet eller fra tilleggsavsetningene. Etter gjeldende rett kan det ved manglende premiereserve overføres fra tilleggsavsetningene, noe som kan gi insentiver til flytting fordi tilleggsavsetningene i slike tilfeller gjøres om til premiereserve i mottakende pensjonsinnretning. Departementet slutter seg til Banklovkommisjonens forslag på dette punktet.

Overskytende premiereserve er også foreslått særskilt regulert for individuelle pensjonsavtaler, i henhold til Banklovkommisjonens utkast § 8c-14 fjerde ledd tredje punktum. Slike midler kan benyttes til å øke ytelsene, eventuelt etter forsikringstakerens ønske tilføres premiefondet. Departementet slutter seg til dette forslaget.

I motsetning til tidligere skal begunstigede (ikke bare ugjenkallelig begunstiget, som etter gjeldende regler) varsles om flyttingen. Departementet slutter seg til Banklovkommisjonens forslag til § 8c-14 femte ledd.

Departementet har merket seg at flertallet i Banklovkommisjonen av hensyn til konkurranse foreslår at avgivende pensjonsinnretning ikke skal kunne foreta helseprøving og adgang til å kunne kreve fradrag for premiereserve (seleksjonsfradrag). Et min-

dretall i Banklovkommisjonen (medlemmet Vannebo fra Finansnæringens Hovedorganisasjon) gikk imot å oppheve flytteforskriftens bestemmelse om seleksjonsfradrag, blant annet fordi hensikten med fradraget er at et forsikringsselskap skal kunne sikre at den gjenværende kundebestand ikke får endret sin risiko. Kredittilsynet uttaler i sin høringsmerknad at en forsikret med svekket helse ved fremleggelse av ny helseerklæring vil kunne få betydelig økning i årlige pensjonsutbetalinger, som et resultat av flyttingen, dersom selskapene ikke kan ta et seleksjonsfradrag. Kredittilsynet mener det er nærliggende å forvente at personer med svekket helse og utsikter til et kort liv vil være tilbøyelige til å flytte dersom de kan oppnå slike gevinster. Kredittilsynet skriver at dette kan påføre avgivende pensjonsinnretning et tap. Aktuarforeningen har i høringsmerknaden påpekt at selskapenes premietariffer er basert på at både de med god helse og dårlig helse etter noen år forblir i bestanden. Avsatt premiereserve i selskapet blir for lav dersom de med dårlig helse kan flytte. Aktuarforeningen mener dette kan true soliditeten i selskapet.

Etter en samlet vurdering mener departementet at en bestemmelse om mulighet til å ta seleksjonsfradrag bør videreføres, men at avgivende pensjonsinnretnings adgang til å kreve helseprøving og foreta seleksjonsfradrag, bør innskrenkes i forhold til gjeldende bestemmelse. Departementet legger i denne sammenheng vekt på at avgivende pensjonsinnretnings adgang til å kreve ny helsevurdering ved flytting, i seg selv kan utgjøre en uønsket barriere mot flytting. Imidlertid bør en av hensyn til selskapene unngå situasjoner hvor forsikrede, ved hjelp av flytting, kan få lagt til grunn en økonomisk sett gunstige helsevurdering i mottakende pensjonsinnretning enn i avgivende pensjonsinnretning.

Departementet mener disse hensyn ivaretas ved at seleksjonsfradrag kun kan kreves i de tilfeller der mottakende pensjonsinnretning legger til grunn endrede helseopplysninger for forsikrede. Departementet vil videre foreslå hjemmel for å fastsette nærmere regler om seleksjonsfradraget i forskrift, herunder regler om hvordan fradraget skal beregnes.

3.6.1.2 KOMITEENS MERKNADER

Komiteen slutter seg til Regjeringens forslag til § 8c-14 i forsikringsvirksomhetsloven.

3.7 Økonomiske og administrative konsekvenser

3.7.1 Sammendrag

INNLEDNING

Departementet har ikke foreslått vesentlige prinsipielle i endringer i forslaget til nye lovregler om flytting, jf. forslag til kapittel 8c i lov om forsikrings-

virksomhet. Ut fra konkurransehensyn viderefører forslaget prinsippet om alminnelige flytterett, og hovedformålet har vært å oppnå nødvendig klargjøring og forenkling av regelverket.

Departementet vil vise til at de fleste leverandører av livsforsikrings- og pensjonsprodukter vil være undergitt lov om forsikringsvirksomhet. Imidlertid kan visse typer av pensjonsprodukter også tilbys av banker og forvaltningsforetak for verdipapirfond. Dette gir konkurranseflater på tvers av bransjeskiller, men i mindre grad på tvers av de ulike finanskonsernenes virksomhetsområder. Det er utarbeidet et samlet regelverk for flytting av livsforsikrings- og pensjonskontrakter. Regelverket vil ha størst betydning for livsforsikrings- og pensjonskasser, og derfor foreslår departementet at reglene innarbeides som et nytt kapittel i lov om forsikringsvirksomhet, selv om de øvrige deler av denne loven ikke gjelder for banker og forvaltningsforetak.

Lovforslaget omfatter i utgangspunktet alle livs- og pensjonsforsikringer, men materielt inneholder det bare utførlige regler for de viktigste hovedgrupper av kontrakter i markedet for pensjonssparing: Kollektive pensjonsordninger, pensjonsrettigheter utgått fra kollektive pensjonsordninger og individuelle pensjonsavtaler, herunder individuelle livrenteforsikringer. Forutsetningen er at enkelte kontraktstyper med liten betydning i praksis etter behov vil kunne reguleres ved forskrift dersom de forsikringsvilkår som blir benyttet i praksis viser seg å ha uønskede virkninger. Det har vært intensjonen at lovforslaget skal dekke vesentlige spørsmål og forutsettes i liten grad utfyllt ved detaljregler i forskrift.

ØKONOMISKE OG ADMINISTRATIVE KONSEKVENSER FOR DET OFFENTLIGE

Lovforslaget er ment å gi en samlet lovregulering av flytting av livsforsikrings- og pensjonskontrakter. Tidligere bestemmelser som er antatt å være overfløydige er tatt bort, og uklare punkter er søkt avklart. Samlet sett utgjør lovforslaget således en forenkling i forhold til gjeldende flytteregelverk. Departementet har lagt vekt på at regelverket skal gi oversikt og være lett tilgjengelig, for så vel tilsynsmyndigheter som pensjonsinnretningene og kundene.

Departementet antar at behovet for å gi utfyllende regler er begrenset, og at lovforslaget på en god måte legger til rette for å løse mange av de spørsmål som vil oppstå. Departementet legger til grunn at myndighetene i liten grad vil bli påført nye omkostninger eller arbeidsoppgaver. Ettersom reglene skal være enkle å forholde seg til, vil eventuell økt flytting i denne sammenheng ikke medføre merarbeid for myndighetene.

ØKONOMISKE OG ADMINISTRATIVE KONSEKVENSER FOR PRIVATE

Departementet antar at forenklingen vil innebære at flytteregelverket vil bli lettere å sette seg inn i både for pensjonsinnretningene og kundene. Ansvarsforholdet og konkurranse situasjonen mellom de ulike pensjonsinnretningene vil være avklart på en hensiktsmessig måte. Ved krav om at flytting skal skje til en tilsvarende kontrakt, vil den enkelte kunde lettere kunne vurdere tilbudene fra andre selskaper i forhold til sin nåværende kontrakt.

Banker og forvaltningsforetak og verdipapirfond vil få et nytt regelverk å sette seg inn i. Dette skyldes at flyttereglene for de aktuelle produkter nå blir å finne i forsikringsvirksomhetsloven, mens flytteretten tidligere stort sett har fulgt av spesiallovgivningen. Imidlertid antar departementet at reglene vil være enkle å sette seg inn i også for disse aktører. Det at reglene er samlet på ett sted understøtter dette.

Når det gjelder kommunale pensjonsordninger, foreslås det at en flytting av en pensjonsordning også skal omfatte oppsatte rettigheter utgått fra pensjonsordningen. Forslaget innebærer at kommunale arbeidsgivere i denne sammenheng får kun ett selskap å forholde seg til, og dessuten at utbetalende pensjonsinnretning vil slippe refusjonsprosessen overfor tidligere pensjonsordning. Departementet vil vise at dette vil innebære besparelser i form av reduserte administrasjonsomkostninger for den utbetalende pensjonsinnretningen, og i noen grad også for de andre pensjonsinnretningene som hittil har vært involvert i en slik refusjonsprosess. Det er uklart hvor store besparelsene vil bli. Dette vil blant annet avhenge av mobiliteten av arbeidskraft innenfor kommunal- og offentlig sektor, og omfanget av flytting av disse pensjonsordningene.

3.7.2 Komiteens merknader

Komiteen tar dette til orientering.

4. MERKNADER TIL DE ENKELTE BESTEMMELSER

Komiteen slutter seg enstemmig til Regjeringens forslag til bestemmelser, unntatt for de bestemmelser som er nevnt nedenfor.

Til lov 10. juni 1988 nr. 39 om forsikringsvirksomhet (forsikringsvirksomhetsloven)

Til § 8b-6 første ledd

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Senterpartiet og Kystpartiet, viser til merknader under punkt 2.6.1.2, og slutter seg til Regjeringens forslag.

Komiteens medlemmer fra Senterpartiet og Kystpartiet viser til merknader og forslag under punkt 2.6.1.2.

Til § 8b-6 femte ledd

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Senterpartiet og Kystpartiet, viser til merknader og forslag under punkt 2.6.3.2.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti viser til merknader og forslag under punkt 2.6.3.2.

Komiteens medlemmer fra Senterpartiet og Kystpartiet viser til merknader og forslag under punkt 2.6.3.2.

5. FORSLAG FRA MINDRETALL

Forslag fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti:

Forslag 1

I lov 10. juni 1988 nr. 39 om forsikringsvirksomhet mv. (kommunale pensjonsordninger) gjøres følgende endring:

§ 8b-6 femte ledd skal lyde:

En fellesordning skal hvert år tilføres reguleringspremier tilsvarende summen av årlige reguleringspremier etter § 8b-5 annet ledd for samtlige pensjonsordninger som inngår i fellesordningen. Den enkelte pensjonsordnings andel av samlet reguleringspremie til fellesordningen beregnes ut fra forholdet mellom samlet premiereserve eller samlet pensjonsgrunnlag for hver av pensjonsordningene på tidspunktet for oppregulering av pensjonsrettighetene. Kostnader for tjenester kan beregnes og belastes særskilt for hver pensjonsordning.

Forslag 2

Stortinget ber Regjeringen vurdere konsekvensene av å bruke brutto alderspensjonsytelse fratrukket beregnet ytelse fra folketrygden som fordelingsnøkkel for reguleringspremien, og ber Regjeringen komme tilbake med egen sak om dette.

Forslag fra Senterpartiet og Kystpartiet:

Forslag 3

Forsikringsvirksomhetsloven § 8b-6 første ledd skal lyde:

Livsforsikringssselskaper som tilbyr kommunale pensjonsordninger etter dette kapittel skal opprette fellesordninger som består av flere pensjonsordning-

ger, for at premie for de enkelte pensjonsordninger som inngår i en fellesordning, skal bli fastsatt ved beregning basert på prinsipper som vil motvirke at pensjonskostnadene for de enkelte medlemmer for tilsvarende pensjonsrettigheter vil variere med medlemmenes kjønn og alder.

Forslag 4

Forsikringsvirksomhetsloven § 8b-6 første ledd nytt annet punktum skal lyde:

Samtlige kommunale pensjonsordninger i hver av kategoriene a-c i § 8b-1 første ledd som er opprettet i livsforsikringssselskapet, skal inngå i en og samme fellesordning.

Forslag 5

I lov 10. juni 1988 nr. 39 om forsikringsvirksomhet mv. (kommunale pensjonsordninger mv.) gjøres følgende endring:

§ 8 b-6 femte ledd annet punktum skal lyde:

Den enkelte pensjonsordnings andel av samlet reguleringspremie til fellesordningen beregnes ut fra samlet pensjonsgrunnlag for hver av pensjonsordningene på tidspunktet for oppregulering av pensjonsrettighetene.

6. KOMITEENS TILRÅDING

Komiteen viser til proposisjonen og til det som står foran, og rår Odelstinget til å gjøre slikt

vedtak til lov

om endringer i lov 10. juni 1988 nr. 39
om forsikringsvirksomhet mv.
(kommunale pensjonsordninger mv.)

I

I lov 10. juni 1988 nr. 39 om forsikringsvirksomhet gjøres følgende endringer:

§ 1-1 annet ledd nytt annet punktum skal lyde:

Reglene i kapittel 8c gjelder også for banker og forvaltningsselskap for verdipapirfond.

Gjeldende annet punktum blir nytt tredje punktum.

§ 7-8 oppheves.

Nytt kapittel 8b skal lyde:

Kapittel 8b. Kommunale pensjonsordninger

§ 8b-1. (Virkeområde)

Bestemmelsene i dette kapittel gjelder
a. pensjonsordninger med ytelsesbasert pensjon opprettet i livsforsikringssselskap eller i pensjons-

- kasse av kommunal arbeidsgiver som er bundet av hovedtariffavtale inngått mellom arbeidsgiver- og arbeidstakerorganisasjonene i kommunal sektor, eller av tariffavtale med tilsvarende krav til pensjonsordning for kommunal arbeidsgiver,
- b. tilsvarende pensjonsordninger for statlige helseforetak og andre statlige foretak,
  - c. tilsvarende pensjonsordninger for foretak hvor en kommune har den bestemmende innflytelse eller har eller har hatt en kommunal eierandel, eller som har nær tilknytning til en kommune.

Som kommunal pensjonsordning regnes her pensjonsordning som omfattes av første ledd.

Departementet kan fastsette nærmere regler til utfylling og avgrensning av bestemmelsene i kapitlet her.

§ 8b-2. (Kommunale konsernlignende forhold)

En kommune og ett eller flere foretak hvor kommunen har bestemmende innflytelse, eller flere slike foretak, kan opprette felles pensjonsordning. Foretak som kommunen har eller har hatt en eierandel i, eller som har nær tilknytning til kommunen, kan inngå i en slik felles pensjonsordning.

Pensjonsordningen kan i samsvar med bestemmelsene i § 8b-6 anses som fellesordning for premieberegning. For øvrig gjelder lov 24. mars 2000 nr. 16 om foretakspensjon §§ 12-3 og 12-4 tilsvarende så langt det passer.

Ved opphør av tilknytningen til konsernforholdet gjelder lov 24. mars 2000 nr. 16 om foretakspensjon §§ 12-5 til 12-7 tilsvarende.

§ 8b-3. (Kommunal bransje)

Et livsforsikringsselskap som driver virksomhet knyttet til både kommunale og andre kollektive pensjonsordninger, skal behandle de kommunale pensjonsordningene som egen bransje. Det skal føres eget regnskap for bransjen.

§ 8b-4. (Årets premier)

Årlig premie for en pensjonsordning skal tilsvare summen av ordinær årspremie, reguleringspremie og særskilte engangspremier for ytelser som ikke kan premiesettes på forhånd.

Premier beregnes etter reglene i § 8b-5, jf. §§ 8b-7 og 8b-8, for så vidt annet ikke følger av reglene i § 8b-6 om fellesordning for premieberegning.

§ 8b-5. (Premieberegning)

Pensjonsordningen skal årlig tilføres en premie som etter beregningsgrunnlaget for ordningen er tilstrekkelig til å sikre den rett til pensjon som medlemmene vil opptjene i løpet av året, med tillegg av årets risikopremier og kostnader for tjenester (ordinær års-

premie). Premie for hvert år beregnes ved årets begynnelse og senere i året i takt med lønnsutviklingen.

Pensjonsordningen skal i tillegg hvert år tilføres premie til dekning av oppreguleringen i løpet av året av opptjente pensjonsrettigheter og løpende pensjoner (reguleringspremie). Reguleringspremie beregnes på tidspunktet for oppreguleringen ut fra lønnsutviklingen i løpet av året og reguleringen av pensjoner under utbetaling og opptjent rett til pensjon til medlemmer som har fratrudd sin stilling uten rett til utbetaling av pensjon, i samsvar med endringen av folketrygdens grunnbeløp.

Pensjonsordningen skal også hvert år tilføres premie til dekning av andre pensjonsrettigheter som medlemmene i tilfelle får i løpet av året, og som ikke kan premiesettes på forhånd ut fra forsikringstekniske beregninger. Slik premie beregnes på det tidspunktet pensjonsrettighetene oppstår.

Ved beregninger av premie etter reglene i paragrafen her skal det gjøres fradrag i pensjonsytelsene for de ytelser som, ut fra til enhver tid gjeldende regler for folketrygden, kan antas å bli utbetalt fra folketrygden (beregnet folketrygd). Departementet kan gi nærmere regler om fastsettelse av beregnet folketrygd.

§ 8b-6. (Fellesordning for premieberegning)

Bestemmelsene i §§ 7-5 og 7-6 er ikke til hinder for at det opprettes fellesordninger som består av flere pensjonsordninger, for at premie for de enkelte pensjonsordninger som inngår i en fellesordning, skal bli fastsatt ved beregning basert på prinsipper som vil motvirke at pensjonskostnadene for de enkelte medlemmene for tilsvarende pensjonsrettigheter vil variere med medlemmenes kjønn og alder.

En fellesordning opprettet i henhold til første ledd, skal hvert år tilføres premier tilsvarende summen av ordinær årspremie fastsatt etter forsikringstekniske beregninger for samtlige pensjonsordninger som inngår i fellesordningen. Den enkelte pensjonsordnings andel av samlet ordinær årspremie til fellesordningen beregnes ut fra forholdet mellom samlet pensjonsgrunnlag for medlemmene i hver av pensjonsordningene, med mindre det er fastsatt i forsikringsvilkårene for pensjonsordningene i fellesordningen at beregningen i stedet skal foretas ut fra brutto alderspensjonsytelse fratrukket beregnet ytelser fra folketrygden for samtlige medlemmer i hver av pensjonsordningene. Kostnader for tjenester kan beregnes og belastes særskilt for hver pensjonsordning.

Opptas en arbeidstaker som medlem av en pensjonsordning i løpet av et forsikringsår, belastes pensjonsordningen med en tilleggspremie for den delen av året som da gjenstår. Tillegget skal beregnes ut fra pensjonsordningens andel av samlet ordinær årspremie til fellesordningen og den prosentvise økningen

av pensjonsordningens samlede grunnlag for beregning av premie etter annet ledd annet punktum som det nye medlemmet representerer. Avvik fra forsikringsteknisk beregnet premie inngår ved beregningen av ordinær årspremie til fellesordningen i det etterfølgende året.

Dersom det i løpet av et forsikringsår opptas en ny pensjonsordning i en fellesordning, skal den ordinære årspremie for pensjonsordningen for resten av året beregnes ut fra den samlede ordinære årspremie til fellesordningen som er beregnet for dette året, og den prosentvise økningen av det samlede grunnlaget for beregning av premie etter annet ledd annet punktum som pensjonsordningen medfører.

Det skal fastsettes i forsikringsavtalen om reguleringspremie som nevnt i § 8b-5 annet ledd skal beregnes særskilt for hver pensjonsordning eller helt eller delvis ved gjennomsnittsberegning. Ved særskilt beregning skal reguleringspremien beregnes for hver pensjonsordning i fellesordningen ut fra den prosentvise økning av premiereserven for pensjonsordningen som er påkrevd som følge av oppregulering av medlemmenes opptjente pensjonsrettigheter ut fra lønnsutviklingen. Reguleringspremien for oppregulering av pensjoner under utbetaling og av opptjent rett til arbeidstakere som har fratrudd sin stilling uten rett til utbetaling av pensjon, skal beregnes i forhold til den del av premiereserven som sikrer slike pensjonsrettigheter. Ved gjennomsnittsberegning skal fellesordningen hvert år tilføres reguleringspremier tilsvarende summen av årlige reguleringspremier etter § 8b-5 annet ledd for samtlige pensjonsordninger som inngår i fellesordningen. Den enkelte pensjonsordnings andel av samlet reguleringspremie til fellesordningen beregnes ut fra forholdet mellom samlet premiereserve for hver av pensjonsordningene på tidspunktet for oppregulering av pensjonsrettighetene. Kostnader for tjenester kan beregnes og belastes særskilt for hver pensjonsordning.

Det skal fastsettes i forsikringsavtalen om premier som nevnt i § 8b-5 tredje ledd skal beregnes særskilt for hver pensjonsordning eller helt eller delvis ved gjennomsnittsberegning som nevnt i annet ledd.

Departementet kan fastsette nærmere regler om fellesordninger for premieberegning.

§ 8b-7. (Premieberegning ut fra lineær opptjening mv.)

Ved beregning av pensjonsordningenes premier skal det legges til grunn at medlemmenes rett til pensjon opptjenes lineært fra tidspunktet for medlemskap i pensjonsordningen og frem til en pensjonsalder på 67 år eller annen særaldersgrense. Skal tidligere tjenestetid fra statlig eller annen kommunal pensjonsordning medregnes, regnes tidspunktet for medlemskap fra et tilsvarende tidligere tidspunkt.

Lov 24. mars 2000 nr. 16 om foretakspensjon § 9-3 gjelder tilsvarende.

Dersom et medlem gjør bruk av rett til å fratrudd med rett til utbetaling av pensjon før nådd pensjonsalder, skal det kreves tilleggspremie som nevnt i § 8b-5 tredje ledd.

§ 8b-8. (Endring i forutsetningene for det forsikringstekniske beregningsgrunnlaget)

Viser det seg at fradraget i pensjonsytelsene for ytelser utbetalt av folketrygden blir mindre enn lagt til grunn ved premieberegningen, skal det beregnes tilleggspremie etter § 8b-5 tredje ledd til dekning av differansen. Det gjelder også dersom årsaken er endring i regelverket for folketrygden som medfører at ytelsene fra folketrygden reduseres eller vil bli redusert. Blir fradraget for ytelser fra folketrygden større enn lagt til grunn ved premieberegningen, skal overskytende premiereserve tilføres premiefondet.

Viser det seg ellers at vesentlige forutsetninger for beregningsgrunnlag som er benyttet ved beregning av premier i tidligere år svikter, skal det fastsettes nytt beregningsgrunnlag og i tilfelle endrede vilkår for pensjonsordningen. Forbehold om rett til endring av premie i slike tilfelle skal fremgå av vilkårene for pensjonsordningen.

Lov 24. mars 2000 nr. 16 om foretakspensjon § 9-5 første og annet ledd gjelder tilsvarende.

§ 8b-9. (Innbetaling av premie)

Blir premie for et forsikringsår ikke innbetalt ved årets utgang eller ved utløpet av annen frist fastsatt i nytt premievarsel etter forsikringsavtaleloven § 14-2, bortfaller den økning av forsikringsforpliktelsene som den ikke innbetalte premien skulle dekke. Medlemmene i pensjonsordningen eller pensjonsordningene skal i tilfelle varsles om dette. Det kan likevel ikke som følge av slikt bortfall kreves tilbakebetaling av for meget utbetalt pensjon.

Departementet kan fastsette nærmere regler om innbetaling av premie.

§ 8b-10. (Minstekrav til premiereserve)

Premiereserven for pensjonsordningen skal til enhver tid være så stor at den etter det forsikringstekniske beregningsgrunnlaget for ordningen er tilstrekkelig til å sikre rett til opptjent pensjon for medlemmene, herunder rett til uførepensjon og etterlattepensjon.

Premiereserven for en pensjonsordning skal minst tilsvare summen av de premiereserver som trengs for å sikre retten til opptjent pensjon for hvert enkelt medlem i pensjonsordningen, herunder premiereserve opptjent av arbeidstakere som har fratrudd sin stilling. Dette gjelder likevel ikke premiereserve for fratrudd arbeidstaker som får medregnet tjeneste-

tiden i annen ordning dersom tilhørende premiereserve er overført. For medlem som har fått medregnet tjenestetid fra annen pensjonsordning, jf. § 8b-7 første ledd, uten overføring av tilhørende premiereserve, skal det gjøres fradrag tilsvarende den premiereserve som vil være tilstrekkelig for å sikre rett til pensjon opptjent ved slik medregnet tjenestetid.

Ved beregningen av premiereserve skal det gjøres fradrag i pensjonsytelsene for de ytelser som, ut fra de til enhver tid gjeldende regler for folketrygden, kan antas å bli utbetalt av folketrygden, jf. § 8b-5 fjerde ledd.

Ved beregningen av premiereserve skal det også gjøres fradrag for forsikringsforpliktelser som er bortfalt etter § 8b-9.

§ 8b-11. (Pensjonsordningens midler)

En kommunal pensjonsordnings midler tilsvarende premiereserve til sikring av opptjent pensjon til enhver tid, samt tilleggsavsetninger, kursreserve og premiefond.

§ 8b-12. (Rådighet over pensjonsordningens midler)

Pensjonsordningens midler skal holdes atskilt fra forsikringstakerens midler. Midlene hefter ikke for forsikringstakerens forpliktelser og kan ikke ved pantsettelse eller på annen måte benyttes til å sikre eller å dekke dennes kreditorer.

Midlene kan ikke benyttes til å utbetale pensjoner eller andre ytelser til arbeidstakere som ikke er opp tatt som medlem.

For premiefond knyttet til pensjonsordningen gjelder lov 24. mars 2000 nr. 16 om foretakspensjon §§ 10-2 til 10-4 tilsvarende så langt de passer.

§ 8b-13. (Kapitalforvaltningen)

Pensjonsordningens midler skal forvaltes i samsvar med de regler for kapitalforvaltningen i livsforsikringsselskaper og pensjonskasser som gjelder til enhver tid, med mindre annet følger av § 8b-15.

Renten for lån til forsikringstaker eller medlemmer skal settes lik vanlig markedsrente for tilsvarende lån. Lånevilkårene skal gi adgang til å endre renten i samsvar med utviklingen av markedsrenten.

Avkastning av midler knyttet til premiefond skal årlig tilføres premiefondet.

§ 8b-14. (Overskudd)

Overskudd tilført pensjonsordningen skal godskrives forsikringstakeren og overføres til pensjonsordningens premiefond.

Overskudd på premiereserve knyttet til pensjon under utbetaling eller knyttet til oppsatt pensjonsrettighet til fratrudd arbeidstaker skal likevel tilføres pre-

miereserven dersom pensjonsytelsen eller pensjonsrettigheten ikke blir regulert i samsvar med årlig endring av grunnbeløpet i folketrygden.

§ 8b-15. (Egen investeringsportefølje)

Forsikringstakeren kan i samsvar med bestemmelser i regelverket for pensjonsordningen avtale at midler tilsvarende pensjonsordningens premiereserve skal forvaltes som en investeringsportefølje tilordnet pensjonsordningen. Avtalen skal angi hvordan porteføljen skal sammensettes og hvilken adgang det er til å endre sammensetningen, samt den avkastningsgaranti som i tilfelle er knyttet til porteføljen.

Avkastning ut over det som er lagt til grunn i pensjonsordningens beregningsgrunnlag overføres til premiefondet.

Er avkastningen på investeringsporteføljen i en regnskapsperiode ikke så stor som forutsatt i beregningsgrunnlaget for pensjonsordningen, skal differansen kreves dekket ved overføring fra premiefondet eller tilskudd fra forsikringstakeren. Pensjonsinnretningen svarer overfor de forsikrede for at differansen blir dekket.

Lov 24. mars 2000 nr. 16 om foretakspensjon §§ 11-3 til 11-5 gjelder tilsvarende.

§ 8b-16. (Pensjonsinnretningens opplysningsplikt)

Pensjonsinnretningen skal opprette og føre egen konto for hver pensjonsordning. Kontoen skal inneholde regnskap og status pr. 31. desember for det enkelte år. Nærmere regler fastsettes av Kredittilsynet.

Pensjonsinnretningen skal hvert år sende forsikringstakeren utskrift av kontoen for pensjonsordningen sammen med opplysninger som vil være av vesentlig betydning for forsikringstakerens vurdering av forsikringsforholdet. Kredittilsynet gir nærmere regler om dette.

Pensjonsinnretningen skal utstede et pensjonsbevis til arbeidstakere som fratrer sin stilling uten rett til straks begynnende pensjon. Pensjonsbeviset skal opplyse hvilke pensjonsrettigheter vedkommende har opptjent (oppsatte rettigheter) på fratredelsestidspunktet. Pensjonsinnretningen skal senere på forespørsel fra innehaveren av pensjonsbeviset gi oppdatert informasjon. Ved flytting av pensjonsordningen som omfatter den oppsatte rettighet i medhold av § 8c-11, skal pensjonsinnretningen som pensjonsordningen flyttes fra, informere den fratrudd arbeidstaker.

§ 8b-17. (Flytting av pensjonsordning)

Pensjonsordningen og dens midler kan flyttes til annen pensjonsinnretning etter reglene i kapittel 8c.

§ 8b-18. (Opphør av pensjonsordningen)

Dersom et foretak med kommunal pensjonsordning går konkurs eller det er truffet vedtak om at foretaket eller dets virksomhet skal avvikles, skal pensjonsordningen opphøre. Det samme gjelder om foretaket slutter å betale premie til pensjonsordningen og premien ikke kan dekkes av midler i premiefondet.

Når en pensjonsordning opphører, skal pensjonsordningens midler fordeles mellom medlemmene, pensjonistene og arbeidstakere som har fratrudd sine stillinger på grunnlag av premiereserven knyttet til opptjente pensjonsrettigheter til hver enkelt person, og benyttes til å sikre deres rett til pensjon i pensjonsinnretningen.

Nytt kapittel 8c skal lyde:

Kapittel 8c. Flytting

§ 8c-1. (Virkeområde og flytterett)

Bestemmelsene i dette kapittel gjelder flytting mellom pensjonsinnretninger av:

- a. pensjonsordninger i henhold til lov 24. mars 2000 nr. 16 om foretakspensjon,
- b. pensjonsordninger i henhold til innskuddspensjonsloven,
- c. pensjonsordninger som omfattes av kapittel 8b,
- d. andre kollektive pensjonsordninger,
- e. fripoliser, pensjonskapitalbevis og tilsvarende individuelle pensjonsrettigheter utgått fra kollektive pensjonsordninger,
- f. individuelle pensjonsavtaler (pensjonsforsikrings- og livrentekontrakter, og andre pensjonsavtaler),
- g. andre livsforsikringskontrakter.

Kontrakt som nevnt i første ledd bokstav a til g kan flyttes til annen pensjonsinnretning. Med flytting menes oppsigelse av kontrakten for overføring av tilhørende midler til en tilsvarende kontrakt opprettet i en annen pensjonsinnretning.

Som pensjonsinnretning regnes her livsforsikringsselskap, pensjonskasse, bank og forvaltnings-selskap for verdipapirfond.

Omdanning, sammenslåing og deling av pensjonsordning i forbindelse med flytting kan foretas i henhold til ellers gjeldende regler. Tilsvarende gjelder for sammenslåing og omdanning av fripoliser, pensjonskapitalbevis og andre individuelle pensjonsrettigheter utgått fra kollektive pensjonsordninger.

Departementet kan gi nærmere regler til utfylling, gjennomføring og avgrensning av reglene i kapitlet her.

Flytting av kollektive pensjonsordninger

§ 8c-2. (Flytting av kollektive pensjonsordninger)

For foretak som flytter pensjonsordning som nevnt i § 8c-1 første ledd bokstav a til c eller en kol-

lektiv livrenteordning, gjelder reglene i §§ 8c-2 til 8c-10. Som foretak regnes her også kommune eller foretak som har kommunal pensjonsordning.

Flytting må omfatte hele pensjonsordningen. Ved flytting av kommunal pensjonsordning omfattes også oppsatte pensjonsrettigheter og midler knyttet til slike rettigheter.

Gjelder flyttingen et foretak som har felles pensjonsordning med ett eller flere andre foretak, skal foretaket og dets gruppe av medlemmer med tilhørende del av midlene i pensjonsordningen skilles ut fra den felles pensjonsordningen.

§ 8c-3. (Rettigheter i den nye pensjonsordningen)

Arbeidstakernes og pensjonistenes rettigheter etter flyttingen skal fastsettes i regelverket for den nye pensjonsordningen.

Det nye regelverket kan ikke inneholde bestemmelser som innebærer reduksjon av arbeidstakers rett til opptjent pensjon med tilhørende premiereserve eller til opptjent pensjonskapital. Pensjonister skal sikres pensjonsytelser med tilhørende premiereserve eller pensjonskapital som minst tilsvarer den rett til ytelser som gjaldt før flyttingen.

Bestemmelsene i paragrafen her er ikke til hinder for at regelverket for pensjonsordningen endres etter ellers gjeldende regler med virkning for opptjening av pensjon ved tjenestetid etter flyttingen, og heller ikke for at pensjonsordningens midler etter flyttingen forvaltes helt eller delvis som egen investeringsportefølje etter ellers gjeldende regler.

§ 8c-4. (Medlemmenes uttalerett mv.)

Før foretaket flytter pensjonsordningen, skal det sørge for at medlemmene mottar fullstendige opplysninger om flyttingen av pensjonsordningen og hvilke rettigheter de vil få i den nye pensjonsordningen. Avgivende og mottakende pensjonsinnretning plikter å påse at foretakets informasjon er korrekt og utfyllende.

Spørsmålet om flytting av pensjonsordningen skal forelegges styringsgruppen for pensjonsordningen til uttalelse.

Medlemmer i pensjonsordningen skal også gis anledning til å uttale seg. For øvrig kan en arbeidstakerorganisasjon uttale seg på vegne av sine medlemmer. Annet kan fastsettes i tariffavtale.

§ 8c-5. (Oppsigelse. Flyttingebyr)

Kontrakt om pensjonsordning kan sies opp med en frist på to måneder. Oppsigelse skal skje skriftlig. Kravet om skriftlighet er ikke til hinder for at oppsigelse kan oversendes elektronisk, dersom det er benyttet en betryggende metode som autentiserer avsender og sikrer meldingens innhold.

Første ledd er ikke til hinder for at det avtales at oppsigelsesfristen ikke skal utløpe før ved første kvartalsskifte, halvårsskifte eller årsskifte for pensjonsordninger med årspremie beregnet etter reglene i § 8b-6.

Ved utløpet av fristen for oppsigelse går risiko knyttet til medlemmer og pensjonister i pensjonsordningen over på den pensjonsinnretning pensjonsordningen flyttes til.

Foretaket skal betale et flyttegebyr til dekning av kostnader som pensjonsinnretningen har ved å avslutte kontrakten og overføre pensjonsordningens midler til annen pensjonsinnretning. Departementet kan gi nærmere regler om flyttegebyr.

§ 8c-6. (Oppgjørsfrist)

Ved oppsigelsesfristens utløp skal pensjonsinnretningen overføre pensjonsordningens midler til den nye pensjonsinnretningen. Oppgjørsfristen er likevel to måneder etter utløpet av oppsigelsesfristen når pensjonsordningens midler overstiger NOK 300 mill.

Pensjonsinnretningene kan ved avtale fastsette annen frist for etteroppgjør enn det som følger av første ledd.

§ 8c-7. (Beregning av pensjonsordningens midler)

En ytelsesbasert pensjonsordnings midler omfatter premiereserve til sikring av opptjent pensjon, herunder premiereserve for uføre- og etterlatteytelser, samt tilleggsavsetninger, kursreserve, pensjonistenes overskuddsfond og premiefondet. Pensjonsordningens andel av overskudd i flytteåret omfattes også.

I pensjonsordninger med innskuddspensjon omfatter pensjonsordningens midler pensjonskapitalen og innskuddsfondet, samt pensjonsordningens andel av overskudd i flytteåret.

Pensjonsordningens midler skal tilsvare forsikringsteknisk beregnet verdi på tidspunktet for oppsigelsesfristens utløp. Ved beregningen kan det tas utgangspunkt i kontoutskriften for siste regnskapsår og senere endringer i tiden fram til utløpet av oppsigelsesfristen. Pensjonsordningens andel av årets overskudd beregnes med utgangspunkt i den dato oppsigelsesfristen utløper.

Forvaltes pensjonsordningens midler i egen eller egne investeringsporteføljer, legges markedsværdien av porteføljen ved utløpet av oppsigelsesfristen til grunn ved verdiberegningen. Dette gjelder også avkastnings- og verdisikringsgarantier knyttet til porteføljene. Lov om foretakspensjon § 11-1 fjerde ledd gjelder tilsvarende.

§ 8c-8. (Premiereserve for uføreytelser)

Premiereserve for uføreytelser til medlemmer som er blitt uføre før utløpet av oppsigelsesfristen, skal tilsvare kravet til full avsetning beregnet etter

det beregningsgrunnlag som gjaldt for pensjonsordningen ved utløpet av oppsigelsesfristen. Fastsatt uføregrad legges til grunn selv om uføregraden blir fastsatt etter dette tidspunkt.

Medlem som er sykmeldt ved utløpet av oppsigelsesfristen, skal her anses som ufør dersom den sykdom som da var konstatert, har gitt rett til rehabiliterings- og attføringspenger eller uføreytelser innen ett år etter utløpet av oppsigelsesfristen.

Tidsfristen i annet ledd kan fravikes ved avtale mellom pensjonsinnretningene. Slik avtale berører ikke foretakets eller de forsikredes rettigheter overfor avgivende pensjonsinnretning etter annet ledd med mindre foretaket samtykker til at forpliktelsene overtas av mottakende pensjonsinnretning.

§ 8c-9. (Oppgjørsmåte)

Pensjonsordningens midler beregnet etter reglene i §§ 8c-7 og 8c-8 skal overføres i penger. Det kan avtales mellom pensjonsinnretningene at oppgjør for midler plassert i egen investeringsportefølje skal skje ved overføring av porteføljen.

Ved overføring av midler etter utløpet av oppsigelsesfristen skal det svares avkastning av midlene fra utløpet av oppsigelsesfristen og frem til den dag midlene blir overført. Avkastningen beregnes etter renten på folioinnskudd i Norges Bank tillagt to prosentenheter, med mindre en høyere rente avtales mellom pensjonsinnretningene.

§ 8c-10. (Anvendelse av overførte midler)

Overført premiereserve skal anvendes til sikring av medlemmenes og pensjonistenes rettigheter i samsvar med det nye regelverket for pensjonsordningen og det beregningsgrunnlag som dette bygger på.

Tilleggsavsetninger, kursreserve, pensjonistenes overskuddsfond og premiefond skal etter overføringen fortsatt være en del av pensjonsordningens midler og anvendes etter ellers gjeldende regler.

Er overført premiereserve ikke tilstrekkelig til å sikre rettighetene til de enkelte medlemmer eller pensjonister, skal manglende premiereserve tilføres fra premiefondet. Resten dekkes i tilfelle ved overførte tilleggsavsetninger eller ved overføringer fra foretaket.

Er overført premiereserve knyttet til medlemmenes og pensjonistenes rett til opptjent pensjon større enn nødvendig for å sikre deres rettigheter, skal overskytende premiereserve benyttes til engangspremie for tillegg til pensjonsytelsene. I kommunale pensjonsordninger skal overskytende premiereserve overføres til premiefondet.

Pensjonskapital og innskuddsfond i pensjonsordning med innskuddspensjon skal etter overføringen forvaltes i samsvar med det nye regelverket for pen-

sjonsordningen og det beregningsgrunnlag dette i tilfelle bygger på.

Flytting av pensjonsrettigheter utgått fra kollektive pensjonsordninger

§ 8c-11. (Flytting sammen med pensjonsordningen)

Ved flytting av en kommunal pensjonsordning skal oppsatte pensjonsrettigheter i pensjonsordningen med tilhørende midler, samtidig overføres til den nye pensjonsinnretningen. Bestemmelsene i §§ 8c-3, 8c-5 tredje og fjerde ledd, 8c-7 første, tredje og fjerde ledd, 8c-8, 8c-9 og 8c-10 første til fjerde ledd gjelder tilsvarende.

Ved flytting av andre pensjonsordninger overføres ikke pensjonsrettigheter knyttet til fripoliser eller pensjonskapitalbevis til den nye pensjonsinnretningen, med mindre den som har rett til fripolisen eller pensjonskapitalbeviset krever det etter reglene i § 8c-13.

§ 8c-12. (Flytting ved medregning av tidligere tjenestetid)

Blir en arbeidstaker medlem av pensjonsordning med foretakspensjon som har bestemmelser om medregning av tjenestetid, gjelder reglene i lov 24. mars 2000 nr. 16 om foretakspensjon §§ 4-11 til 4-13. Ved beregningen av de midler som skal overføres, gjelder § 8c-7 første, tredje, og fjerde ledd tilsvarende. For øvrig gjelder §§ 8c-5 fjerde ledd, 8c-9 og 8c-10 første til fjerde ledd tilsvarende så langt de passer.

§ 8c-13. (Flytting av fripolise og pensjonskapitalbevis)

Den som har rett til pensjonsrettigheter knyttet til fripolise eller pensjonskapitalbevis, kan flytte kontrakten til en annen pensjonsinnretning.

Bestemmelsene om oppsigelsesfrist, risikoovergang og flyttegebyr i § 8c-5 første, tredje og fjerde ledd, samt oppgjørsfrist i § 8c-6 gjelder tilsvarende.

Ved beregning, oppgjør og anvendelse av de midler som skal overføres, gjelder bestemmelsene i §§ 8c-7, 8c-8, 8c-9 og 8c-10 første, andre og femte ledd tilsvarende.

Flytting av individuelle pensjonsavtaler

§ 8c-14. (Flytteretten)

Den som har en individuell pensjonsavtale, eller en individuell livrenteforsikring, kan flytte kontrakten til en annen pensjonsinnretning.

Bestemmelsene om oppsigelsesfrist, risikoovergang og flyttegebyr i § 8c-5 første, tredje og fjerde ledd, samt oppgjørsfrist i § 8c-6, gjelder tilsvarende.

Ved beregningen av de midler som skal overføres, gjelder bestemmelsene i §§ 8c-7 og 8c-8. Oppgjør foretas etter reglene i § 8c-9.

Overførte midler skal anvendes til å sikre rettighetene etter den nye pensjonsavtalen etter reglene i § 8c-10 første og annet ledd. Er premiereserve for pensjonsforsikring ikke tilstrekkelig til å sikre rettighetene etter den nye kontrakten, kan resten dekkes ved overføring fra premiefondet eller i tilfelle fra tilleggsavsetninger knyttet til forsikringen. Overskytende premiereserve benyttes til å øke ytelsene, med mindre forsikringstakeren krever at midlene skal overføres til premiefond.

Person som er oppnevnt som begunstiget under pensjonsavtalen, skal underrettes om flyttingen.

For individuelle pensjonsavtaler kan avgivende pensjonsinnretning ta forbehold om at det skal beregnes et fradrag i premiereserven (seleksjonsfradrag). Slikt fradrag kan bare kreves dersom den pensjonsinnretningen kontrakten flyttes til, legger til grunn ny helseprøving av forsikrede. Departementet kan gi nærmere regler.

II

I lov 24. mars 2000 nr. 16 om foretakspensjon gjøres følgende endringer:

§ 4-11 annet ledd skal lyde:

(2) Medregningen skal gjennomføres ved at arbeidstakeren gis et tillegg i den pensjonsgivende *tjenestetid*.

§ 4-11 tredje ledd skal lyde:

(3) I regelverket for en pensjonsordning som har regler om medregning, skal det fastsettes som vilkår for medregning at midler knyttet til pensjon opptjent på grunnlag av tidligere tjenestetid i annet foretak blir overført til pensjonsordningen etter reglene i lov om forsikringsvirksomhet *kapittel 8c*.

§ 4-12 tredje ledd oppheves.

§ 8-7 annet og tredje ledd oppheves.

§ 9-3 nytt femte ledd skal lyde:

(5) *Skal tidligere tjenestetid fra annen pensjonsordning medregnes etter reglene i §§ 4-11 og 4-12, regnes tidspunktet for medlemskap fra et tilsvarende tidligere tidspunkt.*

§ 16-2 syvende ledd skal lyde:

(7) Bestemmelsene i §§ 4-6 og 4-7 gjelder medlemmer som slutter i foretaket etter at regelverket er endret som nevnt i første ledd, likevel slik at § 4-7 første ledd *tredje* punktum om adgang til overføring av premiereserve til individuell pensjonsforsikringsavtale etter skatteloven, også gjelder for fripolise utstedt i henhold til tidligere gjeldende regler.

III

I lov 26. mars 1999 nr. 14 om skatt av formue og inntekt (skatteloven) gjøres følgende endring:

§ 5-30 fjerde ledd skal lyde:

(4) Som inntekt vunnet ved virksomhet regnes også midler overført fra premiefond i medhold av lov om foretakspensjon §§ 10-4 og 15-3 tredje ledd siste *punktum og midler* overført fra innskuddsfond i medhold av innskuddspensjonsloven §§ 9-4 og 13-3 an-

net ledd. *Tilsvarende gjelder for midler overført fra premiefond i en kommunal pensjonsordning i medhold av forsikringsvirksomhetsloven § 8b-12.*

IV

1. Loven gjelder fra den tid Kongen bestemmer. Kongen kan sette i kraft de enkelte bestemmelser til forskjellig tid.
2. Kongen kan fastsette overgangsregler.

Oslo, i finanskomiteen, den 12. desember 2003

Siv Jensen

leder

Per Erik Monsen

ordfører